

Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σύγχρονες τάσεις στη γλωσσολογία για εκπαιδευτικούς

Διπλωματική Εργασία

«Κριτική ανάλυση λόγου και κοινωνιογλωσσική μελέτη της
ρητορικής του μίσους στους λόγους της εκκλησίας για το
νομοσχέδιο των ομόφυλων ζευγαριών»

Κοκορομύτη Άννα

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Αναστασία Γκαϊνταρτζή

Σαντορίνη, Ιανουάριος 2025

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του/της φοιτητή/-τριας («συγγραφέας/δημιουργός») που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο/η συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του/της συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του/της συγγραφέα/δημιουργού. Ο/Η συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Κριτική ανάλυση λόγου και κοινωνιογλωσσική μελέτη της
ρητορικής του μίσους στους λόγους της εκκλησίας για το
νομοσχέδιο των ομόφυλων ζευγαριών»

Κοκορομύτη Άννα

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Αναστασία Γκαϊνταρτζή

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής: Απόστολος Πούλιος

Ευχαριστίες

Θα ήθελα ολόθερμα να ευχαριστήσω την α' επιβλέπουσα της διπλωματικής μου εργασίας, την κυρία Αναστασία Γκαϊνταρτζή, για την συμβολή της στην παρούσα εργασία. Η επιστημονική της καθοδήγηση κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας ήταν πολύτιμη, καθώς με τις εύστοχες παρατηρήσεις της και διορθώσεις της, συνέλαβε καθοριστικά στην βελτίωση της εργασίας μου. Την ευχαριστώ θερμά για την αμέριστη υποστήριξη, την καθοδήγηση και τον χρόνο που αφιέρωσε, καθώς και για τις πολύτιμες γνώσεις που μου μετέδωσε όλο αυτό το διάστημα.

Περίληψη

Η ύπαρξη της ρητορικής μίσους στον δημόσιο λόγο αποτελεί αναμφίβολα ένα σημαντικό ζήτημα στην εποχή μας. Ως φαινόμενο, η ρητορική μίσους δεν περιορίζεται μόνο σε ακραίες μορφές έκφρασης, αλλά συχνά εκδηλώνεται και μέσα από ήπιες διατυπώσεις, οι οποίες εμπεριέχονται σε δημόσιους λόγους συμβάλλοντας εξίσου στην ενίσχυση των κοινωνικών διακρίσεων. Με αφορμή τις πρόσφατες αναταράξεις στον δημόσιο λόγο κατά την περίοδο της συζήτησης και της ψήφισης του νομοσχεδίου υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου στην Ελλάδα (Ιανουάριος-Μάρτιος 2024), έγινε φανερό η ύπαρξη της ρητορικής μίσους ως μέσο κοινωνικής πόλωσης και αναπαραγωγής στερεότυπων. Η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από έντονες αντιδράσεις εκ μέρους θρησκευτικών εκπροσώπων που φέρουν εξουσία και ασκούν ισχυρή κοινωνική επιρροή. Στην παρούσα εργασία επιχειρείται η εξέταση της ρητορικής μίσους αρχικά με βάση τις βιβλιογραφικές πηγές, ενώ στη συνέχεια γίνεται προσπάθεια ανάδειξης του εύρους της ως ένα συνεχές μέσα από την ανάλυση τριών γραπτών κειμένων εκκλησιαστικών φορέων εξουσίας. Τα κείμενα προς ανάλυση αντιπροσωπεύουν διαφορετικά επίπεδα έντασης της ρητορικής μίσους, από πιο ήπιες έως πιο ακραίες μορφές έκφρασης. Αυτό που διαπιστώνεται είναι πως η ρητορική μίσους ανεξαρτήτως της έντασής της αποτελεί διχοτομικό λόγο που υπονομεύει την κοινωνική συνοχή και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Για την ανάλυση των κειμένων αξιοποιείται το μεθοδολογικό εργαλείο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου, το οποίο φανερώνει τους τρόπους με τους οποίους η γλώσσα εκφράζει ιδεολογίες, συντηρεί και διαιώνίζει προκαταλήψεις και κατασκευάζει κοινωνικές ταυτότητες, ενώ παράλληλα, καθιστά φανερό το πώς η έσω-ομάδα διαφοροποιείται και καλλιεργεί τη ρητορική μίσους εις βάρος της ετερότητας.

Λέξεις – Κλειδιά

ρητορική μίσους, ρητορική μίσους στο διαδίκτυο, εκκλησιαστικός λόγος, στάση εκκλησίας στο νομοσχέδιο, νομοσχέδιο γάμου, αντίδραση-στάση εκκλησίας, ομοφυλοφιλικός γάμος, Κριτική Ανάλυση Λόγου

Abstract

The presence of hate speech in public discourse is undoubtedly a significant issue in contemporary society. As a phenomenon, hate speech is not limited to extreme forms of expression but often manifests through milder formulations embedded in public discourse, which equally contribute to the reinforcement of social discrimination. In light of the recent controversies in public discourse during the period of discussion and approval of the legislation in favor of same-sex marriage in Greece (January-March 2024), hate speech became evident as a means of social polarization and the reproduction of stereotypes. This period was characterized by intense reactions from religious authorities who hold power and exert significant social influence. This study aims to examine hate speech, initially based on bibliographic sources, and subsequently highlights its range as a continuum through the analysis of three written texts by religious authorities. These texts represent varying levels of hate speech intensity, ranging from milder to more extreme forms of expression. The analysis reveals that hate speech, regardless of its intensity, constitutes a dichotomous discourse that undermines social cohesion and human rights. The methodological tool employed for the analysis is Critical Discourse Analysis (CDA), which unveils the ways in which language expresses ideologies, perpetuates prejudices, and constructs social identities. At the same time, it demonstrates how the in-group differentiates itself and cultivates hate speech against the out-group and otherness.

Keywords

hate speech, hate speech online, religious discourse, church rhetoric, church's stance on the bill, marriage bill, church's reactions, same-sex marriage, Critical Discourse Analysis

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	9
2. Η έννοια της ρητορικής του μίσους	11
2.1. Σκληρή και Λανθάνουσα ρητορική μίσους	11
2.2. Η ρητορική μίσους ως συνεχές	13
2.3. Συγκρότηση ομάδας: έσω-ομάδα και έξω-ομάδα	14
3. Το πλαίσιο της έρευνας, η νομοθεσία και η αντίδραση της εκκλησίας	16
4. Μεθοδολογία	18
4.1. Κριτική Ανάλυση Λόγου	18
4.2. Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική του Halliday	19
4.2.1. Η αναπαραστατική/ιδεοποιητική λειτουργία της γλώσσας	19
4.2.2. Η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας	21
5. Η επιλογή των κειμένων	23
6. Κριτική Ανάλυση κειμένων	25
6.1. Κείμενο 1ο: Η επίσημη εγκύκλιος της Ιεράς Συνόδου της Ελλάδας σχετικά με τον ομοφυλοφιλικό γάμο	25
6.2. Κείμενο 2ο: Γραπτό κείμενο των μοναχών του Αγίου όρους στο διαδίκτυο	33
6.3. Κείμενο 3ο: Ανάλυση αναρτημένης ανοιχτής επιστολής στο διαδίκτυο του κ. Αμβρόσιου πρώην Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κατά του νόμου των ομόφυλων ζευγαριών	42
7. Συζήτηση-Συμπεράσματα	50

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΚΑΛ: Κριτική Ανάλυση Λόγου

ΣΛΓ: Συστημική Λειτουργική Γραμματική

π.χ.: παραδείγματος χάριν

χ.χ.: χωρίς χρονολογία

1. Εισαγωγή

Στην παρούσα εργασία γίνεται μια απόπειρα κοινωνιογλωσσικής προσέγγισης της έννοιας της ρητορικής μίσους στους λόγους της εκκλησίας για το νομοσχέδιο των ομόφυλων ζευγαριών που είχε προταθεί και τελικά ψηφίστηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2024. Η χρονική περίοδος πριν και μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου (Ιανουάριος-Μάρτιος 2024) σημαδεύτηκε από έντονες αναταραχές στον δημόσιο διάλογο τόσο σε κοινωνικοπολιτικό όσο και σε θρησκευτικό επίπεδο. Ειδικότερα, οι υπό ανάλυση λόγοι στην παρούσα εργασία αφορούν τρία γραπτά κείμενα δημοσιευμένα στο διαδίκτυο από εκκλησιαστικούς φορείς, πρόσωπα με θεσμική εξουσία που ασκούν επιρροή σε θρησκευτικά αλλά και κοινωνικά ζητήματα. Οι λόγοι αυτοί έχουν συνταχθεί με αφορμή το νομοσχέδιο υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου στην Ελλάδα κατά την περίοδο των έντονων αντιδράσεων στον δημόσιο λόγο και εκφράζουν την απορριπτική τους στάση προς αυτό καλλιεργώντας τη ρητορική μίσους. Μέσω της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου η ρητορική μίσους γίνεται αντιληπτή ως ένα συνεχές που εκτείνεται από την ήπια στην ακραία μορφή (Serafis & Assimakopoulos, 2024).

Στο δεύτερο κεφάλαιο της εργασίας αναλύεται το θεωρητικό πλαίσιο της ρητορικής μίσους, και ειδικότερα επιχειρείται ο ορισμός της έννοιας μέσα από την βιβλιογραφία και ο διαχωρισμός της σε ήπια και σκληρή μορφή. Απότοκο της ύπαρξης της ρητορικής μίσους είναι ο κοινωνικός διχασμός, η διάκριση δηλαδή στο «εμείς και οι άλλοι», όπου οι άλλοι συχνά ταυτίζονται με την μειονότητα και την ετερότητα. Στην παρούσα εργασία λοιπόν εξετάζεται η διάκριση της έσω-ομάδα -που εκπροσωπείται από τους εκκλησιαστικούς φορείς-, και των έξω-ομάδων -που αφορούν τα πολιτικά πρόσωπα που υποστήριξαν το νομοσχέδιο και τη ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα-. Στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο πλαίσιο τέλεσης της παρούσας έρευνας, στην νομοθεσία που ψηφίστηκε σχετικά με το θέμα του έμφυλου γάμου και στην αντίδραση της εκκλησίας εκείνη την περίοδο.

Για την ανάλυση των τριών κειμένων αξιοποιείται το εργαλείο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου για το οποίο γίνεται εκτενής αναφορά στο τέταρτο κεφάλαιο. Η Κριτική Ανάλυση Λόγου αποκαλύπτει τους τρόπους με τους οποίους η γλώσσα εκφράζει ιδεολογίες, αναπαράγει στερεότυπα και διαμορφώνει ταυτότητες και σχέσεις εξουσίας (Fairclough, 2003).

Στο πέμπτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην επιλογή των κειμένων προς ανάλυση με τα οποία καταδεικνύεται η προσπάθεια συμπερίληψης ποικίλων στάσεων της εκκλησίας απέναντι στο

νομοσχέδιο του έμφυλου γάμου διαμορφώνοντας ένα συνεχές της ρητορικής μίσους. Έπειτα, στο έκτο κεφάλαιο ακολουθεί η προσπέλαση των κειμένων, η οποία πραγματώνεται με βάση την αναπαραστατική/ιδεοποιητική και διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας και την ανάλυση σε μέσο-μάκρο επίπεδο. Τέλος, στο έβδομο κεφάλαιο ακολουθούν τα συμπεράσματα.

2. Η έννοια της ρητορικής μίσους

Σύμφωνα με τους Assimakopoulos et al. (2020), η έννοια της ρητορικής μίσους δεν είναι ξεκάθαρη, καθώς ανήκει σε ένα συνεχές του λόγου των διακρίσεων και συχνά πραγματοποιείται μέσα από τη χρήση έμμεσων γλωσσικών μέσων. Ως προς τον εντοπισμό της το πρόβλημα έγκειται στο γεγονός πως οι διάφοροι ερευνητές του πεδίου έχουν διαφορετική άποψη ως προς το τι συνιστά ρητορική μίσους και τι όχι (Assimakopoulos et al., 2020). Η αξιολόγηση του λόγου σχετίζεται άμεσα με το υπόβαθρο και τις προσωπικές απόψεις των ίδιων των αξιολογητών (Saleem et al., 2017). Συνεπώς, εξαιτίας της ασάφειας της έννοιας της ρητορικής μίσους επικρατούν προβλήματα ως προς την αξιολόγηση λόγων σχετικά με το αν θεωρούνται υποτιμητικοί/προσβλητικοί ή όχι. Για τον λόγο αυτό υποστηρίζεται πως τα συστήματα ανίχνευσης της θα πρέπει να αποφεύγουν να περιλαμβάνουν την άμεση ετικέτα «ρητορική μίσους» (Assimakopoulos et al., 2020).

Ο ορισμός της έννοιας ρητορικής μίσους αποτελεί μια δύσκολη διαδικασία εξαιτίας της περιπλοκότητας της. Ακόμη και ως προς τη νομική και την κοινωνικοεπιστημονική επεξεργασία του θέματος η έννοια της ρητορικής μίσους δεν έχει οριστεί επαρκώς (Assimakopoulos et al., 2020). Ο όρος ρητορική μίσους (hate speech) χρησιμοποιείται συχνά ως ετικέτα-ομπρέλα για όλα τα είδη του μισητού/προσβλητικού/επιθετικού λόγου (Brown, 2017b). Ως προς το νομικό πλαίσιο ο λόγος μίσους ορίζεται ως δημόσιος λόγος που παρακινεί τους ακροατές και τις ακροάτριες του να αναπτύξουν μία στάση διάκρισης, μίσους ή βίας κατά των μελών μιας ομάδας μόνο και μόνο εξαιτίας του θεμελιώδους χαρακτηριστικού που τα ενσωματώνει σε αυτή (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020: 590). Ο λόγος μίσους είναι άρρηκτα συνδεδεμένος με την γενικότερη ρητορική μίσους που καθιστά πρόσφορο το έδαφος για την εξάπλωση του σε ένα κοινωνικό σύνολο (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020: 591). Για να γίνει κατανοητός ο όρος λόγος μίσους ως κοινωνικό φαινόμενο, πρέπει να εξεταστεί υπό το πλαίσιο του ευρύτερου φάσματος της διάκρισης που υφίσταται σε μια κοινωνία.

2.1. Σκληρή και Λανθάνουσα ρητορική μίσους

Η ρητορική μίσους πρέπει να γίνεται αντιληπτή ως ένα συνεχές που περιλαμβάνει διαφορετικές και ποικίλες στάσεις διακρίσεων (Serafis & Assimakopoulos, 2024). Στο σκληρό άκρο αυτού του συνεχούς περιλαμβάνονται ρητές εκκλήσεις σε βία, ενώ στο πιο ήπιο άκρο εντάσσονται σχόλια

προκατάληψης και μίσους, που όμως δεν θεωρούνται ρητορική μίσους με την νομική έννοια του όρου (Assimakopoulos et al., 2017).

Η ρητορική μίσους διακρίνεται σε δύο βασικές κατηγορίες: τον παράνομο λόγο μίσους ή αλλιώς την σκληρή ρητορική μίσους (hard hate speech) και τον λανθάνοντα/έμμεσο/ήπιο λόγο μίσους (soft hate speech) (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020). Η σκληρή ρητορική μίσους αναφέρεται σε περιπτώσεις που παραβιάζουν το νομικό πλαίσιο, όπως οι δημόσιες προτροπές για μίσος, και έχουν στόχο να προκαλέσουν βλάβη εναντίον μελών προστατευόμενων ομάδων (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020). Ο ήπιος λόγος μίσους εκφράζει διακρίσεις χωρίς να είναι απαραίτητα παράνομες, περιλαμβάνοντας όμως δηλώσεις που δημιουργούν αρνητικές εντυπώσεις για μια ομάδα. Ένα παράδειγμα σκληρής ρητορικής μίσους είναι μια ανοιχτή προτροπή όπως «φτύστε τους ομοφυλόφιλους», ενώ ένα παράδειγμα λανθάνουσας ρητορικής μίσους είναι η φράση «αποβράσματα της κοινωνίας» που αναφέρεται στην ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020). Έτσι, σχόλια αρνητικού αξιολογικού περιεχομένου που χαρακτηρίζονται από προκαταλήψεις και μίσος είναι μη ποινικά κολάσιμα, αλλά προάγουν ιδεολογίες της κοινωνικής πραγματικότητας. Σύμφωνα με τους Assimakopoulos et al. (2020) για να θεωρηθεί ένας ομιλητής υπεύθυνος για την παραγωγή ποινικά κολάσιμης ρητορικής μίσους πρέπει να δοθεί έμφαση στην πρόθεση που αποκαλύπτεται από την πράξη του λόγου, και όχι από την πραγματική πρόθεση του ομιλητή.

Σύμφωνα με τον Σεραφή (2022), μια αποδεκτή παραδοχή είναι ότι η ρητορική μίσους αποτελείται από κάθε συμπεριφορά που υποκινεί δημοσίως σε βία ή μίσος και στρέφεται κατά μιας ομάδας ατόμων ή ενός μέλους μιας τέτοιας ομάδας που ορίζεται με βάση τη φυλή, το χρώμα, τη θρησκεία, την καταγωγή ή την εθνική ή εθνοτική καταγωγή (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2008). Ωστόσο, αξιοσημείωτο είναι πως η ρητορική μίσους δεν γίνεται φανερή μόνο μέσω των εκφράσεων μίσους, αλλά ελλοχεύει και σε άλλες περιπτώσεις, όπως στη μη ρητή και δημόσια προτροπή για μίσος και επιθετικότητα και σε καταστάσεις που εκ πρώτης όψεως φαίνονται ως φυσιολογικές και λογικές (Σεραφής, 2022). Συνεπώς, ακόμη και η ύπαρξη της ήπιας ρητορικής μίσους αποτελεί μέρος των ευρύτερων κοινωνικών διακρίσεων, η οποία μάλιστα επειδή στηρίζεται στην επιχειρηματολογία έχει ως αποτέλεσμα τη φυσικοποίηση και τη δικαιολόγηση του μίσους. Μάλιστα, για την έκφραση των διακρίσεων χρησιμοποιούνται έμμεσες στρατηγικές, όπως είναι τα σχήματα λόγου και κυρίως η μεταφορά, η υπερβολή και η παρομοίωση (Assimakopoulos et al., 2020).

Βέβαια, καθίσταται φανερό πως στις σύγχρονες κοινωνίες παρά την αποδοκιμασία των κατάφωρων εκφράσεων ρητορικής μίσους παρατηρείται πως ευδοκιμεί η λανθάνουσα ρητορική

μίσους. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαία η κριτική ανάλυση των γλωσσικών εκφράσεων που εμπεριέχουν στοιχεία έντονης προκατάληψης και στερεοτύπων, καθώς έχουν ως συνέπεια την καλλιέργεια και εδραίωση κοινωνικών ανισοτήτων και διακρίσεων.

Η Κριτική Ανάλυση Λόγου αποτελεί ένα πολύτιμο εργαλείο, αφού συμβάλλει στην περιγραφή των γλωσσικών μηχανισμών που διαιωνίζουν την ετεροποίηση ευάλωτων ομάδων και στον εντοπισμό των ιδεολογικών οπτικών και αξιών που οδηγούν στην παραγωγή του λόγου μίσους (Assimakopoulos & Σεραφής, 2020: 592). Έτσι, η Κριτική Ανάλυση Λόγου, ως κλάδος της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, συνδράμει στον εντοπισμό των τρόπων που η γλώσσα αξιοποιείται για την έκφραση ιδεολογικά φορτισμένων στάσεων, και ιδιαίτερα σχετικών με τις διακρίσεις (Assimakopoulos et al., 2020).

2.2. Η ρητορική μίσους ως συνεχές

Η έννοια της ρητορικής μίσους αποτελεί μια ευρεία κατηγορία η οποία συμπεριλαμβάνει ποικίλες περιπτώσεις και μορφές προσβλητικού λόγου. Με βάση τη νομοθετική έννοια του όρου, όλα τα αρνητικά σχόλια δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως ρητορική μίσους. Ωστόσο, η απλή αναφορά τους ως αρνητικά δεν φανερώνει την πολυπλοκότητα της κλίμακας που εντάσσονται οι διάφορες μορφές υποκίνησης σε μίσος λόγω διακρίσεων (Assimakopoulos et al., 2020). Σύμφωνα με την ανάλυση του σώματος C.O.N.T.A.C.T. γίνεται φανερό πως το μίσος κατά των διακρίσεων μπορεί να ποικίλλει από άμεσες προτροπές σε βία έως έμμεσες μορφές διακρίσεων (Assimakopoulos et al., 2020).

Ο Cortese (στο Assimakopoulos et al., 2020) περιγράφει ένα πλαίσιο που αντιμετωπίζει τη ρητορική μίσους σε μια κλίμακα τεσσάρων σημείων:

ακούσιες διακρίσεις: η εν άγνοια και χωρίς πρόθεση προσβολή μιας μειονοτικής ομάδας
π.χ. η αναφορά στους μαύρους ως έγχρωμους

συνειδητή διάκριση: σκόπιμη και συνειδητή προβολή μιας μειονοτικής ομάδας με τη χρήση ενός υποτιμητικού όρου
π.χ. η χρήση της λέξης αδερφή

υποκίνηση μίσους λόγω διακρίσεων: σκόπιμη και συνειδητή δημιουργία συναισθημάτων μίσους προς τις μειονότητες, ενθαρρύνοντας δημοσίως την κοινωνία να μισεί και να αποκλείει την εν λόγω ομάδα

π.χ. η υπόνοια ότι τα μέλη της κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+ είναι άρρωστα

υποκίνηση βίας με βάση τις διακρίσεις: σκόπιμη και συνειδητή ενθάρρυνση της βίας κατά των μειονοτήτων, προτείνοντας, για παράδειγμα, την εκτέλεση μελών μιας ομάδας μειονοτήτων

π.χ. πλακώστε τους ομοφυλόφιλους

2.3. Συγκρότηση ομάδας: έσω-ομάδα και έξω-ομάδα

Η ένταξη ενός ατόμου σε ένα σύνολο, σε μια ομάδα αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα διαμόρφωσης του χαρακτήρα και της αυτογνωσίας του (Cortese, 2006). Τα μέλη που ανήκουν σε μια ομάδα (έσω-ομάδα) διαμορφώνουν την ταυτότητα τους και φέρουν κοινά στοιχεία, πεποιθήσεις και ιδεολογίες. Η ύπαρξη της έσω-ομάδας ουσιαστικά έγκειται στην διαφοροποίηση της έναντι ενός συνόλου, το οποίο θεωρείται ως κάτι «ξένο» ή «άλλο», και επομένως κατατάσσεται στην έξω-ομάδα. Συχνά τα μέλη της έξω-ομάδας γίνονται θύματα απαξιωτικών και υποτιμητικών φράσεων που αντανακλούν τα αρνητικά στερεότυπα που έχουν διαμορφωθεί στην κοινωνία (Cortese, 2006). Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι όροι «ανώμαλος» και «αδερφή», που χρησιμοποιούνται από την έσω-ομάδα, δηλαδή κάποια μη ομοφυλόφιλα άτομα κατά της έξω-ομάδας, δηλαδή τα ομοφυλόφιλα άτομα. Έτσι, η γλώσσα αποτελεί μια κοινωνική πρακτική που κατασκευάζει την πραγματικότητα (Fairclough, 2003).

Στην παρούσα εργασία χρησιμοποιούνται οι έννοιες «έσω» και «έξω» ομάδα. Ως επί το πλείστον, τα μέλη της έσω-ομάδας είναι εκκλησιαστικοί εκπρόσωποι της χριστιανικής ορθόδοξης θρησκείας (Ιερά Σύνοδος, μοναχοί του Αγίου Όρους και πρώην μητροπολίτες), οι οποίοι στρέφονται κατά της έξω-ομάδας, που είναι τα ομόφυλα άτομα αλλά και οι κυβερνώντες πολιτικοί που υποστήριξαν και ψήφισαν το δικαίωμα τους στον έμφυλο γάμο. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, οι γλωσσικές επιλογές των πομπών καταγράφουν σε ποικίλα σημεία τη σκληρή αλλά και την ήπια ρητορική μίσους έναντι του διαφορετικού, ενώ συνειδητά συχνά επιδιώκουν τη διάκριση, τον στιγματισμό και τον αποκλεισμό όσων δεν συμβαδίζουν με την έσω-ομάδα. Για τον λόγο αυτό, η Κριτική ανάλυση λόγου αξιοποιείται στην παρούσα εργασία ως εργαλείο που αναλύει τις συγκαλυμμένες και διαφανείς σχέσεις κυριαρχίας, εξουσίας και ελέγχου, όπως φανερώνονται στη γλώσσα (Wodak, 1995).

Αναλυτικότερα, οι εκκλησιαστικοί εκπρόσωποι που συγκροτούν την έσω-ομάδα παρουσιάζονται ως πιστοί υπερασπιστές και προστάτες των χριστιανικών αρχών, των ηθικοπνευματικών αξιών και των θρησκευτικών νόμων που υποσκάπτονται από την ομοφυλοφιλία εν γένει, αλλά κυρίως με την ψήφιση του νομοσχεδίου υπέρ του γάμου. Οι εκπρόσωποι της εκκλησίας ως φορείς εξουσίας με το πρόσχημα της ηθικής ευθύνης για προστασία των θεσμών συχνά προβαίνουν σε πράξεις αφορισμού και αποκλεισμού σε όποιον εναντιώνεται στις πεποιθήσεις και τις παραδόσεις της. Παράλληλα, μάχεται σθεναρά για την κατάργηση του ανθρώπινου δικαιώματος στον ομοφυλοφιλικό γάμο, καθώς δεν το θεωρεί καν δικαίωμα. Η έσω-ομάδα δημιουργεί για την έξω-ομάδα την εικόνα του «επικίνδυνου άλλου», καθώς οι ίδιοι οι ομοφυλόφιλοι και οι υποστηρικτές τους υποτίθεται ότι οδηγούν σε παρακμή τον κοινωνικό ιστό, τις θρησκευτικές αξίες, τα ιδανικά της Ελλάδας και τον θεσμό της οικογένειας. Παράλληλα, θεωρούνται άτομα που χρειάζονται θεραπεία, αφού η φύση των ομόφυλων ατόμων συχνά παρουσιάζεται ως διεστραμμένη, ως ηθικά κατώτερη που έχει στόχους μόνο επιβλαβείς για την κοινωνία, αφού η ίδια της η ύπαρξη θεωρείται λανθάνουσα. Συνεπώς, γίνεται φανερό πως μέσω αυτών των διακρίσεων υποθάλπεται και καλλιεργείται η ρητορική μίσους, ενώ η ύπαρξη της έσω-ομάδας ενισχύεται από την ανάδειξη της έξω-ομάδας ως εχθρού. Με την Κριτική Ανάλυση Λόγου μελετώνται και αποκαλύπτονται οι τρόποι που αδιαφανείς ιδεολογικές πεποιθήσεις διαπερνούν διάφορα είδη κειμένων, καταλήγοντας να συντηρούν ανισότητες εξουσίας (Σεραφής, 2022).

3. Το πλαίσιο της έρευνας, η νομοθεσία και η αντίδραση της εκκλησίας

Η έρευνα για την παρούσα εργασία διεξήχθη στο χρονικό διάστημα της συζήτησης και της ψήφισης του νομοσχεδίου για τον γάμο στη Ελλάδα (Ιανουάριος-Μάρτιος 2024). Το ζήτημα αυτό προκάλεσε αναταραχές στον κοινωνικό και πολιτικό τομέα, καθώς στον δημόσιο λόγο επικρατούσαν διαμάχες μεταξύ των «συντηρητικών κύκλων» και των «προοδευτικών φωνών».

Παρόλο που το συγκεκριμένο νομοσχέδιο αποτέλεσε σημαντική πρόοδο για τα δικαιώματα της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, δημιούργησε σφοδρές αντιδράσεις που εκφράστηκαν από θεσμικούς φορείς, όπως η εκκλησία της Ελλάδας και άλλα εκκλησιαστικά πρόσωπα. Ειδικότερα, η Ιερά Σύνοδος, ο επίσημος εκκλησιαστικός φορέας της Ελλάδας, αντέδρασε άμεσα λίγες μέρες πριν την ψήφιση του νομοσχεδίου μέσω της δημοσίευσης της επίσημης εγκυκλίου της για το ζήτημα αυτό στις 29 Ιανουαρίου 2024, ενώ η ψήφιση του νομοσχεδίου πραγματοποιήθηκε στις 15 Φεβρουαρίου 2024. Η δημοσίευση αυτής της εγκυκλίου αποτέλεσε μια προσπάθεια παρακώλυσης και αποτροπής της ψήφισης του νόμου αυτού, εκφράζοντας κατάφωρα την αντίθεση της προς το νομοσχέδιο, και ασκώντας παράλληλα επιρροή στην κοινή γνώμη. Η «υπερασπιστική γραμμή» της Ιεράς Συνόδου, ήταν η αλλοίωση του παραδοσιακού θεσμού του γάμου, της οικογένειας και της ορθόδοξης χριστιανικής πίστης εξαιτίας του νέου νόμου. Ταυτόχρονα, μοναχοί του Αγίου Όρους συμμετείχαν στη δημόσια συζήτηση αμέσως μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου στις 16 Φεβρουαρίου 2024, δηλώνοντας ανοικτά την αντίθεση τους και καταδικάζοντας τα πολιτικά πρόσωπα που το υποστήριζαν. Επιπλέον, και άλλοι εκκλησιαστικοί εκπρόσωποι έλαβαν μέρος στη δημόσια αυτή κρίση, με αρκετά χαρακτηριστικό τον λόγο του πρώην μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Αμβρόσιο, ο οποίος μέσα από δημόσια ανοιχτή επιστολή προς τα μέλη της Ιεράς Συνόδου την 1η Μαρτίου 2024 προέβη σε βαρύτατες δηλώσεις που θίγουν τα κυβερνώντα πολιτικά πρόσωπα και την ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητα. Οι δημόσιοι αυτοί λόγοι συνοδεύονται από ποικίλα στοιχεία της ρητορικής μίσους κατά των ομοφυλόφιλων ατόμων, του έμφυλου γάμου και των υποστηρικτών τους, άλλοτε με πιο ήπια μορφή, και άλλοτε με σκληρό τρόπο.

Η δημόσια συζήτηση για το νομοσχέδιο που αναγνώρισε τον γάμο μεταξύ ομόφυλων ζευγαριών στην Ελλάδα κορυφώθηκε τον Φεβρουάριο του 2024. Παρά τις διαφωνίες και τις αντιδράσεις ποικίλων εκκλησιαστικών εκπροσώπων το νομοσχέδιο για την ισότητα στον γάμο ψηφίστηκε με 176 ψήφους υπέρ. Με την ψήφιση του νέου νομοσχεδίου η Ελλάδα αποτελεί την 16η χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τη 37η στον κόσμο που αναγνωρίζει την ισότητα στον πολιτικό

γάμο και την τεκνοθεσία. Είναι επίσης η πρώτη ορθόδοξη χώρα που αναγνωρίζει αυτά τα δικαιώματα στα ομόφυλα ζευγάρια.

Ο νόμος με αριθμό 5089/2024 (ΦΕΚ 27/Α/16-2-2024) και τίτλο «Ισότητα στον πολιτικό γάμο, τροποποίηση του Αστικού Κώδικα σε άλλες διατάξεις»¹ αναλυτικότερα:

Σύμφωνα με το Άρθρο 1 στο Κεφάλαιο Α΄, ο παρών νόμος αποσκοπεί στην διασφάλιση της αρχής της ισότητας, μέσω της δυνατότητας σύναψης γάμου και σε πρόσωπα του ίδιου φύλου και την ενίσχυση της προστασίας από διακρίσεις, προς την κατεύθυνση της υλοποίησης Εθνικής Στρατηγικής για την Ισότητα των ΛΟΑΤΚΙ+.

Σύμφωνα με το Άρθρο 2, Αντικείμενο του παρόντος νόμου αποτελούν: α) Η τροποποίηση του Αστικού Κώδικα, προκειμένου να αναγνωρισθεί η δυνατότητα σύναψης γάμου από πρόσωπα του ίδιου φύλου, β) οι αναγκαίες παρεμβάσεις στην εργατική νομοθεσία για την προστασία των ομόφυλων συζύγων και γονέων, γ) η διεύρυνση της προστασίας από διακρίσεις και δ) η ειδικότερη ρύθμιση σχέσεων με στοιχεία αλλοδαπότητας.

Στο Κεφάλαιο Β΄, Άρθρο 3: Σύναψη γάμου από πρόσωπα του ίδιου φύλου - Τροποποίηση παρ. 1 άρθρου 1350 Αστικού Κώδικα: Στην παρ. 1 του άρθρου 1350 του Αστικού Κώδικα, περί των όρων σύναψης γάμου, προστίθεται νέο πρώτο εδάφιο και η παρ. 1 διαμορφώνεται ως εξής: «Ο γάμος συνάπτεται μεταξύ δύο προσώπων διαφορετικού ή ίδιου φύλου. Για τη σύναψη γάμου απαιτείται συμφωνία των μελλονύμφων. Οι σχετικές δηλώσεις γίνονται αυτοπροσώπως και χωρίς αίρεση ή προθεσμία».

Η επίσημη κατοχύρωση του δικαιώματος στον γάμο καθίσταται φανερό πως επιφέρει θετικές συνέπειες ως προς την άρση των διακρίσεων λόγω σεξουαλικού προσανατολισμού, και την παράλληλη προστασία της οικογενειακής ζωής των ατόμων. Ο κοινωνικός αποκλεισμός και οι διακρίσεις καταπολεμούνται και τα άτομα είναι ελεύθερα να αναπτύξουν την προσωπικότητά τους υπό το πλαίσιο της ελευθερίας και της ισότητας.

¹ (http://www.opengov.gr/ypep/wp-content/uploads/downloads/2024/01/ΣΧΝ-ΥΠΕΠ_ΙΣΟΤΗΤΑ-ΣΤΟΝ-ΠΟΛΙΤΙΚΟ-ΓΑΜΟ.pdf)

4. Μεθοδολογία

4.1. Κριτική Ανάλυση Λόγου

Η Ανάλυση Λόγου αναλύει τον ρόλο των κειμένων ως μέσων για την αναπαραγωγή και τη δυναμική αλλαγή των κοινωνικών θεσμών και των σχέσεων εξουσίας, αντλώντας μεθοδολογικά εργαλεία από την Θεωρητική Γλωσσολογία, την Πραγματολογία και τις κοινωνιογλωσσολογικές προσεγγίσεις, την Ανάλυση Συνομιλίας και την Κριτική Ανάλυση Λόγου (Γεωργαλίδου & Κανάκης, 2002). Ο τρόπος έκφρασης των παραγωγών λόγων, που περιλαμβάνει τους δράστες, τους αποδέκτες και τις σχέσεις μεταξύ τους, συμβάλλει στην κατασκευή μιας συγκεκριμένης πραγματικότητας. Ωστόσο, αυτή η πραγματικότητα θα διαμορφωνόταν διαφορετικά με διαφορετικές εκφορές λόγου (Δενδρινού, 2020).

Ειδικότερα, η Κριτική Ανάλυση Λόγου (εφεξής ΚΑΛ) συνιστά μία προσέγγιση στο πλαίσιο της κοινωνικής μελέτης της γλώσσας που υπογραμμίζει τον ρόλο της ιδεολογίας στη διαμόρφωση της σχέσης ανάμεσα στις γλωσσικές και κοινωνικές δομές και πρακτικές (Στάμου, 2014). Η σχέση γλώσσας και ιδεολογίας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη. Επιδίωξη της ΚΑΛ αποτελεί η αποκάλυψη του τρόπου σύνδεσης της γλώσσας, της κοινωνίας και της ιδεολογίας, συνδυάζοντας τη μικρο-ανάλυση των κειμένων με τη μακρο-ανάλυση των κοινωνικών δομών και των σχέσεων εξουσίας (Στάμου, 2014). Η ΚΑΛ εστιάζει κυρίως σε δημόσια γραπτά κείμενα που προέρχονται από τα ΜΜΕ, την πολιτική, την εκπαίδευση, γραφειοκρατικά και δημόσια έγγραφα και κείμενα μαζικής κουλτούρας (Γεωργαλίδου & Κανάκης, 2002). Η ΚΑΛ λειτουργεί ως εργαλείο για την ανάλυση γλωσσικών, υφολογικών και δομικών στοιχείων που επιλέγονται από τους παραγωγούς προφορικών και γραπτών κειμένων με στόχο της την ερμηνεία κοινωνικών φαινομένων, όπως ο έλεγχος των μαζών από δεσπόζουσες ομάδες και η κοινωνική ανισότητα (Μιχάλης, 2024).

Η ΚΑΛ προβαίνει σε ενδεδειγμένη γλωσσική και κειμενική ανάλυση των γλωσσικών χρήσεων κατά την διεπίδραση, ενώ υποστηρίζει ότι οι πρακτικές λόγου συντελούν στην δημιουργία και αναπαραγωγή της άνισης κατανομής εξουσίας ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες επιφέροντας κοινωνικά αποτελέσματα τα οποία συνήθως ευνοούν ισχυρές κοινωνικές ομάδες και ταυτότητες (Γεωργαλίδου & Κανάκης, 2002). Η γλώσσα λοιπόν, αντιμετωπίζεται από την Κριτική Ανάλυση Λόγου ως λόγος, δηλαδή ως μια μορφή κοινωνικής πρακτικής που αναπαριστά και τελικά διαμορφώνει την κοινωνική πραγματικότητα (Μπουκάλα & Στάμου, 2020), καθώς ο τρόπος έκφρασης αναπαράγει το ιδεολογικό υπόβαθρο (Ασημακόπουλος & Σεραφής, 2020).

4.2. Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική του Halliday

Η Συστημική Λειτουργική Γραμματική (εφεξής ΣΛΓ), δίνοντας έμφαση στη σημασία και όχι στη δομή, ερμηνεύει τη γλώσσα ως ένα σύστημα κατασκευής σημασιών και νοημάτων, τα οποία διαμορφώνονται σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο (Λύκου, 2000). Οι λεξικογραμματικές επιλογές των χρηστών της γλώσσας είναι αυτές που διαμορφώνουν διαφορετικές σημασίες, ώστε η σχέση σημασιολογίας και γραμματικής να συνιστά σχέση πραγμάτωσης (Λύκου, 2000·Στάμου, 2014).

Σύμφωνα με τον Halliday, κατά τη διάρκεια της γλωσσικής χρήσης επιτελούνται ταυτόχρονα τρεις λειτουργίες: η αναπαραστατική λειτουργία, η διαπροσωπική λειτουργία, και η κειμενική λειτουργία. Αρχικά, η αναπαραστατική/ιδεοποιητική λειτουργία (ideational function) αφορά την εμπειρία, την ιδέα ή τη γνώμη του παραγωγού λόγου για την πραγματικότητα (Λύκου, 2000) και πραγματώνεται μέσω του συστήματος της μεταβιβαστικότητας (transitivity) με την οποία οι χρήστες ερμηνεύουν την πραγματικότητα ορίζοντας την με κριτήρια αιτιότητας (agency) (Στάμου, 2014). Η διαπροσωπική λειτουργία (interpersonal function) αφορά τις σχέσεις των εμπλεκομένων σε μια επικοινωνιακή περίσταση και τους ρόλους που υιοθετούνται για τη διαμόρφωση προσωπικών σχέσεων (Λύκου, 2000). Η παρούσα λειτουργία πραγματώνεται μέσω του συστήματος της διάθεσης (mood) που περιλαμβάνει την προσωπική δειξη, τις γλωσσικές πράξεις και την τροπικότητα. Τέλος, η κειμενική λειτουργία που πραγματώνεται μέσω του συστήματος θέματος-ρήματος (mood-theme) σχετίζεται με την οργάνωση της πληροφορίας και τον τρόπο οργάνωσης του κειμένου ως προϊόν προφορικού και γραπτού λόγου (Λύκου, 2000).

Στην παρούσα εργασία τα επιλεγόμενα κείμενα προς ανάλυση θα ερμηνευτούν με βάση την αναπαραστατική/ιδεοποιητική και την διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας, τα οποία εξετάζονται αναλυτικότερα παρακάτω.

4.2.1. Η αναπαραστατική/ιδεοποιητική λειτουργία της γλώσσας

Μέσω της γλώσσας, οι άνθρωποι δημιουργούν απεικονίσεις του κόσμου, της κοινωνίας και της φυσικής πραγματικότητας. Η αναπαραστατική λειτουργία της γλώσσας κωδικοποιεί την πολιτισμική εμπειρία και ο ομιλητής προσδιορίζει τη δική του προσωπική εμπειρία με βάση την κοινωνική του θέση και τα προσωπικά του αισθήματα και πεποιθήσεις (Λύκου, 2000). Ανάλογα την

επιλογή των διαφορετικών λεξικογραμματικών στοιχείων κατασκευάζεται μια διαφορετική πραγματικότητα.

Οι λεξιλογικές και σημασιο-συντακτικές επιλογές συντελούν στην διαμόρφωση της πραγματικότητας, καθώς μέσω του λεξιλογίου κατονομάζεται ο κόσμος, ενώ μέσω των σημασιο-συντακτικών επιλογών αναπαριστάται η αιτιότητα ενός γεγονότος. Οι σημασιο-συντακτικές επιλογές παρόλο που περνάνε συνήθως απαρατήρητες στην πραγματικότητα καθορίζουν ποιος παρουσιάζεται ως υπεύθυνος ή δράστης για μία πράξη, δηλαδή «ποιος κάνει τι σε ποιον» (Στάμου, 2011). Ειδικότερα, μέσω του συστήματος της μεταβιβαστικότητας η απόδοση αιτιότητας πραγματώνεται μέσω των διαδικασιών, των συμμετεχόντων/-ουσών και των περιστάσεων. Οι *συμμετέχοντες/-ουσες* αφορούν τις οντότητες και τα αντικείμενα που συνδέονται με τις διαδικασίες, ενώ οι *περιστάσεις* αφορούν τις συνθήκες (χωρικές, χρονικές, τοπικές) που πραγματοποιούνται οι διαδικασίες (Στάμου, 2014).

Οι διαδικασίες αφορούν τις πράξεις με την ευρεία έννοια (ενέργειες, καταστάσεις, συναισθήματα, διανοητικές διαδικασίες) και πραγματώνονται με ρήματα ή ουσιαστικά. Με βάση τα σημασιολογικά χαρακτηριστικά των ρημάτων διακρίνονται οι εξής κατηγορίες (Στάμου, 2014):

- υλικές διαδικασίες: περιγράφουν δράσεις και ενέργειες που επιφέρουν αλλαγές στον κόσμο. Οι συμμετέχοντες/-ουσες είναι ο/η *δράστης/-στρια* που πραγματοποιεί ή υφίσταται τη διαδικασία, ενώ ο *στόχος* είναι ο αποδέκτης/-τρια της διαδικασίας.
- νοητικές διαδικασίες: αναφέρονται σε δράσεις του εσωτερικού κόσμου και μπορεί να είναι γνωσιακές, αντιληπτικές ή συναισθηματικές. Οι συμμετέχοντες/-ουσες είναι ο/η *αισθανόμενος/η*, που αποτελεί την ενσυνείδητη οντότητα που πραγματοποιεί την διαδικασία, ενώ το *φαινόμενο* σχετίζεται με το περιεχόμενό της διαδικασίας.
- συσχετιστικές διαδικασίες: δηλώνουν σχέσεις συμβολικού τύπου μεταξύ οντοτήτων που αποδίδουν είτε γνώρισμα (κατηγορικές), είτε ταυτοποιούν (ταυτοποιητικές). Στις κατηγορικές διαδικασίες οι συμμετέχοντες/-ουσες είναι το *χαρακτηριστικό* που περιγράφει τον *φορέα*, ενώ στις ταυτοποιητικές διαδικασίες αποδίδεται μια *αξία* στο *δείγμα*.

Οι σημασιο-συντακτικές επιλογές κατασκευάζοντας μια κλίμακα αιτιότητας δύνανται να δώσουν έμφαση ή να απαλείψουν την ευθύνη του δράστη. Αναλυτικότερα, η έμφαση του δράστη πραγματώνεται με τη χρήση επενεργητικών ρημάτων σε ενεργητική σύνταξη, όπου ο δράστης τοποθετείται στην αρχή της πρότασης, ενώ για τον μετριασμό του δράστη χρησιμοποιείται η παθητική σύνταξη ή η ονοματοποίηση/ουσιαστικοποίηση τοποθετώντας τον δράστη στο τέλος της πρότασης. Μάλιστα, η χρήση του ουσιαστικού αντί ρήματος κάνει την πράξη λιγότερο αντιληπτή συσκοτίζοντας τον δράστη (Στάμου, 2011). Για την μείωση της απόδοσης αιτιότητας ο δράστης

απαλείφεται μέσω της παθητικής σύνταξης ή της χρήσης ουσιαστικού, ενώ με την απαλοιφή οποιουδήποτε δράστη η πράξη παρουσιάζεται σαν ένα συμβάν που συμβαίνει από μόνο του.

4.2.2. Η διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας

Στη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας εντάσσονται γλωσσικά στοιχεία που αφορούν την διεπίδραση του κειμενικού παραγωγού-καταναλωτή και την εμπλοκή του κειμενικού παραγωγού στο εκφώνημα. Η λειτουργία αυτή εκφράζεται μέσω των γλωσσικών στοιχείων της *δείξης προσώπου* και των *πράξεων λόγου*, ενώ με τον μηχανισμό της *αξιολόγησης* εκφράζεται η εμπλοκή του ομιλητή/-τριας και δηλώνεται η στάση του προς το εκφερόμενο μήνυμα (Στάμου, 2011).

Με τον όρο *προσωπική δείξη* εννοείται η κωδικοποίηση των ρόλων των συμμετεχόντων/-ουσών στην επικοινωνιακή πράξη στην οποία παράγεται το εκφώνημα (Levinson, 1983: 62, στη Μπέλλα, 2015: 49). Ειδικότερα, η *δείξη προσώπου* αφορά τα δεικτικά στοιχεία προσώπου τα οποία ο παραγωγός κειμένου συμπεριλαμβάνει ή απαλείφει από το κείμενο του, ανάλογα με το είδος σχέσης που θέλει να οικοδομήσει με τον δέκτη του κειμένου (Στάμου, 2011). Η δείξη προσώπου πραγματώνεται μέσω του αριθμού προσώπου στις προσωπικές και κτητικές αντωνυμίες και στις ρηματικές καταλήξεις.

Οι *γλωσσικές πράξεις* λειτουργούν ως εργαλείο μέσω του οποίου ο χρήστης της γλώσσας εκφράζει τις προθέσεις του και πράττει. Ο Searle (1975, στο Μπέλλα, 2015: 79) διακρίνει τις γλωσσικές πράξεις σε πέντε κατηγορίες:

- Βεβαιωτικές/Αποφαντικές πράξεις: ο ομιλητής μέσω αυτών των πράξεων δηλώνει ή ισχυρίζεται κάτι αναλαμβάνοντας την ευθύνη για την αλήθεια του περιεχομένου του εκφωνήματός του, με στόχο την απόφαση.
- Κατευθυντικές πράξεις: είναι εκείνες οι ενέργειες μέσω των οποίων ο ομιλητής προσπαθεί να οδηγήσει τον συνομιλητή προς μια συγκεκριμένη προσέγγιση ή πορεία δράσης στο μέλλον. Ο βασικός στόχος τους είναι να ενθαρρύνουν ή να προτρέψουν τον άλλον να αναλάβει μια συγκεκριμένη ενέργεια. Κάποια παραδείγματα κατευθυντικών πράξεων συνιστούν οι εντολές, οι οδηγίες, τα αιτήματα/παρακλήσεις, οι συμβουλές, οι προτάσεις.
- Δεσμευτικές πράξεις: ο ομιλητής δεσμεύεται να προβεί σε μία μελλοντική ενέργεια δράσης. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι οι όρκοι, οι απορρίψεις, οι υποσχέσεις, οι προσφορές και οι απειλές.

- Εκφραστικές πράξεις: μέσω αυτών των πράξεων εκφράζονται ψυχολογικές καταστάσεις όπως ευχαρίστηση, δυσαρέσκεια, θαυμασμός, προτίμηση. Περιπτώσεις εκφραστικών πράξεων είναι οι ευχαριστίες, οι έπαινοι, οι φιλοφρονήσεις, οι εκφράσεις συγγνώμης, οι επιπλήξεις.
- Διακηρυκτικές πράξεις: πρόκειται για γλωσσικές πράξεις των οποίων η εκφώνηση επιφέρει άμεσες αλλαγές στον κόσμο διακηρύσσοντας την ύπαρξη τους. Είναι συνδεδεμένες με συγκεκριμένους κοινωνικούς θεσμούς και γι' αυτό περιλαμβάνουν συνήθως επίτελεστικά ρήματα ή δείκτες προσλεκτικής ισχύος που αναδεικνύουν τον επίσημο ή/και θεσμικό χαρακτήρα τους. Διακηρυκτικές πράξεις είναι οι απολύσεις, οι διορισμοί, τα χρίσματα.

Στη συνέχεια, με τον μηχανισμό της *αξιολόγησης* ο παραγωγός του κειμένου διαμορφώνει τον κοινωνικό του ρόλο μέσω της επιλογής του να εμπλακεί ή όχι στο εκφώνημα καταθέτοντας ή όχι τις προσωπικές του απόψεις στα λεγόμενα του. Με τη χρήση της αξιολόγησης παρεμβάλλονται συναισθήματα, σχόλια και υποκειμενικές κρίσεις του πομπού δείχνοντας την επιδοκιμασία ή την αποδοκιμασία του για το θέμα στο οποίο αναφέρεται (Flower, 1991, στο Στάμου, 2011). Η αξιολόγηση ενός εκφωνήματος πραγματοποιείται συχνά με τη χρήση επιθέτων, επιρρημάτων, επιρρηματικών προσδιορισμών και συναισθηματικού λεξιλογίου.

Τέλος, στο σύστημα της διάθεσης αξιοποιείται και η *τροπικότητα*, η οποία αναδεικνύει την στάση του ομιλητή/-τριας απέναντι στο περιεχόμενο του λόγου του/της. Η επιστημική τροπικότητα αφορά τον βαθμό βεβαιότητας του ομιλητή/-τριας προς αυτά που λέει, η δεοντική τροπικότητα τον βαθμό επιτακτικότητας με τον οποίο ζητείται κάτι από τον δεκτή/-ρια και η αξιολογική τροπικότητα εκφράζει μέσω του εκφωνήματος τη συναισθηματική φόρτιση του πομπού.

Η ανάλυση των κειμένων στην παρούσα εργασία στηρίζεται στην Συστημική Λειτουργική Γραμματική του Halliday δίνοντας έμφαση στην αναπαραστατική/ιδεοποιητική και στην διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας. Μέσω της αναπαραστατικής/ιδεοποιητικής λειτουργίας εντοπίζονται οι διαδικασίες (υλικές, νοητικές, συσχετιστικές) και οι δράστες κατασκευάζοντας την κλίμακα αιτιότητας. Στη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας αξιοποιούνται ως επί το πλείστον οι αποφαντικές και κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις, το σύστημα της τροπικότητας (δεοντική και επιστημική) και ο μηχανισμός της αξιολόγησης, ο οποίος αποκαλύπτει σε μεγάλο βαθμό τη στάση των πομπών προς το νομοσχέδιο του γάμου των ομόφυλων ατόμων, των υποστηρικτών του και της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας εν γένει.

5. Η επιλογή των κειμένων

Η κατάφωρη αρνητική στάση προς τον γάμο των ομόφυλων ατόμων εκφράστηκε από πολλούς εκκλησιαστικούς φορείς της ορθοδοξίας την περίοδο της ψήφισης του νομοσχεδίου με πλήθος αναρτήσεων στο διαδίκτυο. Με μια σύντομη αναζήτησή στον ιστό μπορεί κανείς να διαπιστώσει πως σχεδόν όλοι οι δημόσιοι αυτοί λόγοι, γραπτοί και προφορικοί, εμπεριέχουν στοιχεία της ρητορικής μίσους, άλλοτε στην ήπια και άλλοτε στην σκληρή μορφή της.

Στην παρούσα εργασία αναλύονται διαδικτυακά γραπτά κείμενα εκκλησιαστικών φορέων εξουσίας που εκφράζουν τις θέσεις τους σχετικά με την ψήφιση του ομοφυλοφιλικού γάμου στην Ελλάδα. Οι υπό εξέταση αυτές θέσεις ασκούν μεγάλη επιρροή στη κοινή γνώμη καλλιεργώντας τη ρητορικής μίσους.

Η επιλογή των προς ανάλυση κειμένων καταδεικνύει την προσπάθεια συμπερίληψης ποικίλων στάσεων της εκκλησίας απέναντι στο νομοσχέδιο του ομοφυλοφιλικού γάμου και των ομόφυλων ατόμων γενικότερα, διαμορφώνοντας ένα συνεχές, όπου στο ένα άκρο βρίσκεται η πιο μετριοπαθής στάση, ενώ στο άλλο άκρο η πιο ακραία μορφή ρητορικής μίσους. Πιο συγκεκριμένα, τα κείμενα προς ανάλυση που επιλέχθηκαν είναι τρία και προέρχονται από την Ιερά Σύνοδο της Ελλάδας, από μοναχούς του Αγίου Όρους και από τον πρώην Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας Αμβρόσιο. Τα παρόντα κείμενα αντιπροσωπεύουν διαφορετικές μορφές της ρητορικής μίσους. Ωστόσο, κοινό σημείων όλων είναι ο διχοτομικός λόγος, όπου μέσα από την αναπαραγωγή στερεοτύπων και προκαταλήψεων διαφοροποιούν την έσω-ομάδα από την έξω-ομάδα και αναπτύσσουν την ρητορική μίσους.

Η ανάλυση των κειμένων με βάση το εργαλείο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου ξεκινά με το κείμενο της Ιεράς Συνόδου, το οποίο χαρακτηρίζεται από μια πιο διαλλακτική στάση. Παρόλο που αντιτίθεται στον έμφυλο γάμο, η ρητορική μίσους γίνεται φανερή σε μια πιο ήπια μορφή. Το δεύτερο κείμενο προς ανάλυση, των μοναχών του Αγίου Όρους, προσβάλλει ανοιχτά την ομοφυλοφιλία, καταδικάζει τον έμφυλο γάμο και επιτίθεται στους υποστηρικτές πολιτικούς, απειλώντας τους με αφορισμούς. Το τρίτο κείμενο του πρώην Μητροπολίτη Αμβρόσιου εκφράζει ίσως την πιο σκληρή ρητορική μίσους, καθώς στοχοποιεί τους ομοφυλόφιλους με βαρύτατους αρνητικούς αξιολογικούς χαρακτηρισμούς, και παράλληλα επιτίθεται σφοδρά στους κυβερνώντες πολιτικούς που στήριξαν το νομοσχέδιο απαιτώντας σθεναρά τον πλήρη αποκλεισμό τους από το σώμα της εκκλησίας. Με τα επιλεγθέντα κείμενα γίνεται προσπάθεια ανάλυσης λόγων που θα προσφέρουν μια συνολική εικόνα του δημοσίου διαλόγου εκείνης της περιόδου εκ μέρους της εκκλησίας, στα οποία γίνεται φανερή η ύπαρξη της ρητορικής μίσους ως συνεχές. Οι λόγοι αυτοί

οικοδομούν ιδεολογίες, αναπαράγουν κοινωνικές διακρίσεις περιθωριοποιώντας την έξω-ομάδα, διαμορφώνουν τη στάση της κοινής γνώμης και προσπαθούν να εμποδίσουν θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα επικαλούμενοι θρησκευτικές πεποιθήσεις (van Dijk, 2012).

6. Κριτική Ανάλυση κειμένων

Στην παρούσα ενότητα αναλύονται με τη συνδρομή της ΚΑΛ τρία γραπτά κείμενα δημοσιευμένα στο διαδίκτυο από εκκλησιαστικούς φορείς σχετικά με το ζήτημα της ψήφισης του νομοσχεδίου υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου στην Ελλάδα. Τα τρία υπό ανάλυση κείμενα παρατίθενται με σειρά κλιμάκωσης, ξεκινώντας από την πιο ήπια και καταλήγοντας στην πιο ακραία μορφή της ρητορικής μίσους.

6.1. Κείμενο 1ο: Η επίσημη εγκύκλιος της Ιεράς Συνόδου της Ελλάδας σχετικά με τον ομοφυλοφιλικό γάμο

Στο πρώτο γραπτό κείμενο εξετάζεται η επίσημη εγκύκλιος 3085 της Ιεράς Συνόδου, η οποία δημοσιεύθηκε 29 Ιανουαρίου 2024 με θέμα Θέμα: «Εγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί τοῦ Γάμου» και απευθύνεται Πρός τό Χριστεπώννυμο Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος και παρατίθεται στο παράρτημα Α. Η παρούσα εγκύκλιος συντάχθηκε με αφορμή λίγο πριν την ψήφιση του νόμου υπέρ του πολιτικού γάμου των ομόφυλων ατόμων στην Ελλάδα.

Ανάλυση ως προς την Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Το εν λόγω κείμενο προς ανάλυση αποτελεί την επίσημη εγκύκλιο της Ιεράς Συνόδου, το οποίο απευθύνεται στο χριστιανικό πλήρωμα. Η έμφαση του δράστη μέσω των σημασιο-συντακτικών επιλογών κατασκευάζει την κλίμακα αιτιότητας. Κατά την προσέγγιση του λόγου διαπιστώνεται πως η έσω-ομάδα, δηλαδή η Ιερά Σύνοδος και η εκκλησία, αποτελούν τον κύριο δράστη. Με τη χρήση συσχετιστικών διαδικασιών δίνεται έμφαση στον δράστη, και του αποδίδονται γνωρίσματα τα οποία συμβάλλουν στην κατασκευή μιας σχέσης ισχύος και εξουσίας. Αυτή η σχέση ενισχύει την πειθώ, όπως φαίνεται στις δηλώσεις «ή Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος... εἶναι ἡ Ἀνωτάτη Ἀρχή τῆς Ἐκκλησίας μας» και «Ἡ Ἐκκλησία...εἶναι θεσμός ἀρχαιότατος». Η Ιερά Σύνοδος, έχοντας τον ρόλο της αυθεντίας, ως δράστης συζητά («Ἡ Ἱεραρχία συζήτησε ἐπαρκῶς τό θέμα»), λαμβάνει αποφάσεις, όπως αναφέρεται στην φράση «Ἡ Ἱεραρχία...ἀποφάσισε τά δέοντα» και ενημερώνει τους ακόλουθους της σχετικά με το νέο νομοσχέδιο «Μιά ἀπό τίς ἀποφάσεις πού ἔλαβε εἶναι νά ἐνημερώσῃ τό πλήρωμά της...» και «νά διατυπώσῃ τήν ἀλήθεια γιά τό σοβαρό αὐτό θέμα».

Στην πρόταση «ή Ἐκκλησία ποιμαίνει, δηλαδή θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων», ἡ ἐκκλησία που βρίσκεται στην ἀρχή της πρότασης ἀναδεικνύεται ὡς δράστης τῶν ἐπενεργητικῶν ρημάτων «ποιμαίνει καὶ θεραπεύει» σε ἐνεργητική σύνταξη. Στὴν φράση «ή Ἐκκλησία εἶναι πνευματικό Νοσοκομεῖο πού θεραπεύει» ἡ ἐκκλησία ἀποτελεῖ τὸν φορέα-συμμετέχοντα στὸν ὁποῖο ἀποδίδεται τὸ γνῶρισμα τοῦ «πνευματικοῦ νοσοκομεῖου» με τὴ συσχετιστική διαδικασία τοῦ ρήματος «εἶναι», ἐνῶ με τὴν δευτερεύουσα πρόταση «πού θεραπεύει» δίνεται ἐμφαση στὸν θεραπευτικό ρόλο τῆς ἐκκλησίας. Ἡ προσφορά τῆς ἐκκλησίας στὸ ἐλληνικό κράτος δηλώνεται μέσα ἀπὸ μιὰ σειρά ἐπενεργητικῶν ρημάτων ἐνεργητικῆς σύνταξης («ἔχει διαχρονικές παραδόσεις αἰῶνων, συμμετέχει σὲ ὅλες τίς κατὰ καιροῦς δοκιμασίες τοῦ λαοῦ, συνετέλεσε ἀποφασιστικά στὴν ἐλευθερία του») με τὴν ἐκκλησία νὰ ἐμφανίζεται ὡς δράστης στὸν ὁποῖο δίνεται ἐμφαση.

Ἡ ἀρνητική καὶ ἀπορριπτική στάση τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸ νέο νομοσχέδιο διακρίνεται ἀπὸ μιὰ σειρά συσχετιστικῶν διαδικασιῶν («ὡς νομιμοποίηση τοῦ ἀπολύτου «δικαιωματισμοῦ»...εἶναι θεοποίηση τῶν δικαιωμάτων», «ὁ χριστιανικός Γάμος δὲν εἶναι ἀπλὴ συμφωνία συμβίωσης, ἀλλὰ ἱερό Μυστήριον», «ὁ λεγόμενος «γάμος τῶν ὁμοφυλοφίλων» εἶναι ἀνατροπὴ τοῦ Χριστιανικοῦ Γάμου καὶ τοῦ θεσμοῦ τῆς πατροπαράδοτης ἐλληνικῆς οἰκογένειας»), ὅπου φορέας εἶναι ὁ γάμος στὸν ὁποῖο τοῦ ἀποδίδονται ποικίλα γνῶρισμα. Ἐπιπλέον, παρατηρεῖται πὺς οἱ θέσεις τῆς ἐκκλησίας κατὰ τῆς ὁμοφυλοφιλίας παρουσιάζονται ὡς ἀδιάσειστες, ἀφοῦ στηρίζονται στὸ πρόσωπο τοῦ ἰδίου τοῦ χριστιανικοῦ θεοῦ, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τίς παρακάτω φράσεις: «ὅπως δείχνει ἡ παραβολὴ τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτου, τὴν ὁποία εἶπε ὁ Χριστός», «Ἡ Ἐκκλησία βασιλεύει σὲ αὐτὴν τὴν Παράδοση, πού δόθηκε ἀπὸ τὸν Θεὸ στοὺς Ἁγίους», «ὡς δυαδικότητα τῶν δύο φύσεων καὶ ἡ συμπληρωματικότητά τους δὲν ἀποτελοῦν κοινωνικές ἐπινοήσεις, ἀλλὰ παρέχονται ἀπὸ τὸν Θεό». Μάλιστα, ἡ ἀπορριπτική στάση τῆς ἐκκλησίας προβάλλεται με τὴ χρήση τῆς παθητικῆς σύνταξης στὴν φράση «ὡς ὁμοφυλοφιλία ἔχει καταδικαστῇ ἀπὸ τὴν σύνολη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὸν Ἀπόστολο Παῦλο», δίνοντας ἐμφαση στὴν ἐνέργεια τῆς καταδίκης μετριάζοντας τὸν ρόλο τοῦ δράστη.

Χαρακτηριστική εἶναι καὶ ἡ ἐπαναλαμβανόμενη ὑπαρξὴ νοητικῶν διαδικασιῶν καὶ πιο συγκεκριμένα τοῦ συναισθηματικοῦ ρήματος «ἀγαπᾷ», ἀλλὰ καὶ τοῦ παράγωγου οὐσιαστικοῦ «ἀγάπη» («Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ ὅλους», «δὲν ἔχουν ἀγάπη», «τὴν ἀγάπη τῆς Ἐκκλησίας», «ὡς Ἐκκλησία ἀγαπᾷ ὅλα τὰ βαπτισθέντα παιδιά τῆς καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους», «ἀπὸ ἀγάπη στὰ μέλη τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ ἀγάπη καὶ στὴν ἴδια τὴν Πολιτεία καὶ τοὺς θεσμούς τῆς», «ἀγαπᾷ τὸν κάθε ἁμαρτωλό, ἀληθεύει ἐν ἀγάπῃ», καὶ «ἀγαπᾷ ἐν ἀληθείᾳ»). Ἡ παρούσα ἐπιλογή ἀποτελεῖ τρόπο πειθούς τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινού μέσω τῆς ἐπὶ κλήσης στὸ συναίσθημα, ἀφοῦ ἡ ἐκκλησία κατασκευάζει τὴν

εικόνα ότι όλες οι πράξεις και οι δηλώσεις της πηγάζουν από ανιδιοτελή αγάπη. Μάλιστα, η αγάπη της εκκλησίας προς την ανθρωπότητα παραλληλίζεται με τις ακτίνες του ηλίου, όπως φαίνεται στη φράση: «Ὁ ἥλιος ἀποστέλλει τίς ἀκτῖνες του σέ ὅλη τήν κτίση, ἄλλοι ὅμως φωτίζονται καί ἄλλοι καίγονται». Ο ήλιος αποτελεί τον δράστη της υλικής διαδικασίας «αποστέλλει», ενώ οι άνθρωποι είναι οι συμμετέχοντες-αισθανόμενοι που δέχονται αυτές τις ακτίνες. Η διαφορετική αντίδρασή τους παρατίθεται με τη μεταφορική χρήση των νοητικών διαδικασιών «φωτίζονται ή καίγονται» σε παθητική σύνταξη με απαλοιφή του ρόλου του δράστη στην πρόταση. Εξίσου νοητική διαδικασία εκφράζει και το ρήμα «ενδιαφέρεται» στην φράση «Ἡ Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται γιά τήν οἰκογένεια», όπου η εκκλησία αποτελεί τον συμμετέχοντα που είναι ο αισθανόμενος, ενώ η εκδήλωση ενδιαφέροντος προς την οικογένεια είναι το φαινόμενο.

Ανάλυση ως προς τη Διαπροσωπική λειτουργία

Αναφορικά με τη διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας αξιοποιείται ως επί το πλείστον το γ' ενικό πρόσωπο και οι αποφαντικές γλωσσικές πράξεις για να περιγραφεί το θεολογικό και ποιμενικό έργο της εκκλησίας, ο θεραπευτικός της ρόλος, η θεολογία του γάμου, η προσφορά της στην κοινωνία, και η απορριπτική θέση της προς τον ομοφυλοφιλικό γάμο.

Η αποφαντική φράση «ή Ἐκκλησία ποιμαίνει, δηλαδή θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων» αποσκοπεί να επηρεάσει και να διαμορφώσει τις απόψεις των αναγνωστών σχετικά με την ομοφυλοφιλία. Οι όροι «ποιμαίνει, θεραπεύει, πνευματικές ἀσθένειες» εμπεριέχουν αξιολογική κρίση, αφού υπονοούν ότι η ομοφυλοφιλία εκλαμβάνεται ως μια πνευματική ασθένεια ή διαταραχή που χρήζει θεραπείας από την Εκκλησία. Μέσω αυτών των όρων, υποδηλώνεται μια θετική αξιολόγηση στο ρόλο της Εκκλησίας, η οποία απεικονίζεται ως θεραπευτής των πνευματικών αδυναμιών, ενώ παράλληλα αξιολογούνται αρνητικά οι ομόφυλοι ως άτομα με πνευματικές ασθένειες.

Μέσα από μια σειρά αποφαντικών γλωσσικών πράξεων τονίζεται η προσφορά της εκκλησίας στο κοινωνικό σύνολο. Αρχικά, παρουσιάζεται ως ένας αρχαίος θεσμός με διαχρονικές παραδόσεις που έχει συμβάλλει στην ελευθερία του λαού, ενώ στη συνέχεια, μέσω της δήλωσης «Ἡ Ἐκκλησία οὔτε συμπολιτεύεται οὔτε ἀντιπολιτεύεται, ἀλλά πολιτεύεται κατὰ Θεόν καί ποιμαίνει ὅλους» υπονοείται ο θείος ρόλος της ως καθοδηγητής των πιστών. Με βάση τα παραπάνω, απαιτεί σεβασμό προς τις αποφάσεις της αξιοποιώντας τη δεοντική τροπικότητα «πρέπει ὅλοι νά στέκονται μέ σεβασμό» και «ἔχει ἰδιαίτερο λόγο πού πρέπει νά γίνεται σεβαστός».

Ένας σεβασμός, βέβαια, που συνίσταται στην πλήρη υπακοή των επιταγών της, άρα και την απόρριψη της ομοφυλοφιλίας και του νέου νομοσχεδίου απ' όλα τα μέλη της κοινωνίας.

Σε πολλά σημεία του κειμένου παρατηρείται συνδυασμός των κατευθυντικών πράξεων λόγου και της δεοντικής τροπικότητας. Με τις φράσεις «ή Ίερά Σύνοδος...πρέπει νά όμιλήση» και «ή Έκκλησία...πρέπει νά εκφράζη τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί νά καθοδηγή ὀρθόδοξα τά μέλη της» εκφράζεται η ανάγκη για δράση εκ μέρους της Ιεράς Συνόδου, άρα και της εκκλησίας, κατά του νέου νομοσχεδίου, το οποίο αντικρούει το θεϊκό θέλημα. Παράλληλα, η εκκλησία αναλαμβάνει τον ρόλο του καθοδηγητή των μελών της, καθώς αν δεν το κάνει θα αποκλίνει από τον σκοπό ύπαρξης της («διότι διαφορετικά θά προδώση τήν ἀποστολή της»). Στην αμέσως επόμενη πρόταση αναφέρεται ότι η εκκλησία λαμβάνει αυτήν τη θέση όχι μόνο από αγάπη προς τα μέλη της, αλλά και προς την πολιτεία και τους θεσμούς της, με σκοπό να συμβάλει στην κοινωνική συνοχή και ενότητα. Αυτή η προσέγγιση υποστηρίζει ότι η απόρριψη ορισμένων πρακτικών, όπως είναι ο πολιτικός γάμος των ομόφυλων ζευγαριών, βασίζεται σε μια υψηλότερη αρχή του κοινού καλού και της ενότητας της κοινωνίας, υπονοώντας πως ο ομοφυλοφιλικός γάμος αποτελεί κίνδυνο διάσπασης της κοινωνικής συνοχής.

Στην επόμενη παράγραφο, με την αποφαντική φράση σε α' πληθυντικό πρόσωπο «Αποδεχόμαστε, βέβαια, τά δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων» δηλώνεται στιγμιαία η αποδοχή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σ' ένα πλαίσιο καθολικότητας και οικειότητας, το οποίο όμως, αμέσως ανατρέπεται με την αναφορική αποφαντική πρόταση σε γ' πληθυντικό πρόσωπο «τά ὅποια κινουῦνται σέ ἐπιτρεπτά ὅρια». Καθίσταται εμφανές πως σύμφωνα με την Ιερά Σύνοδο ορισμένα δικαιώματα, όπως αυτά των ομόφυλων, ξεπερνούν τα λογικά και ηθικά όρια, και επομένως, δεν είναι αποδεκτά από την εκκλησία. Ακολούθως, η Ιερά Σύνοδος αποφαινεται ότι «ή νομιμοποίηση τοῦ ἀπολύτου «δικαιωματισμοῦ» εἶναι θεοποίηση τῶν δικαιωμάτων» και ότι «προκαλεῖ τήν ἴδια τήν κοινωνία». Σ' αυτό το απόσπασμα, μέσω των αποφαντικών φράσεων διατυπώνεται η απόρριψη του «δικαιωματισμοῦ» ως ζήτημα που προκαλεί αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνία. Μάλιστα, οι φράσεις «θεοποίηση τῶν δικαιωμάτων» και «προκαλεῖ τήν ἴδια τήν κοινωνία» περιέχουν αξιολογική κρίση. Η πρώτη φράση μπορεί να γίνει αντιληπτή ως μια απόπειρα να δοθεί αρνητική χροιά στην έννοια των δικαιωμάτων, καθώς η λέξη «θεοποίηση» υποδηλώνει μια υπερβολή, παρομοιάζοντας την αναγνώριση των δικαιωμάτων με κάτι θεϊκό, ενώ το ρήμα «προκαλεῖ» τονίζει τον κίνδυνο και τις αρνητικές επιπτώσεις που μπορεί να έχει η νομιμοποίηση των δικαιωμάτων της έξω-ομάδας.

Στην επόμενη παράγραφο, η υποστήριξη και η αποδοχή της εκκλησίας προς τον παραδοσιακό θεσμό οικογένειας δηλώνεται με τις αποφάνσεις «Η Έκκλησία ενδιαφέρεται γιά τήν

οικογένεια, ή όποία άποτελεϊ τό κύτταρο τής Έκκλησίας, τής κοινωνίας καί τοῦ Ἔθνους», ενώ μετέπειτα γίνεται χρήση των κατευθυντικών πράξεων λόγου και της δεοντικής τροπικότητας με σκοπό την απόδοση ευθυνών στην πολιτεία και την προτροπή της για δράση υπέρ της παραδοσιακής οικογένειας μέσω των φράσεων «Σέ αυτό πρέπει νά συντείνη καί ή Πολιτεία», «προτρέπουμε τήν Πολιτεία νά προβῇ στήν αντιμετώπιση τοῦ Δημογραφικοῦ προβλήματος... καί τήν καλοῦμε νά ὑποστηρίξει τίς πολύτεκνες οικογένειες». Πιο συγκεκριμένα, στη δείξη προσώπου, η επιλογή του α΄ πληθυντικού προσώπου στα ρήματα «προτρέπουμε» και «καλούμε» από μέρος της Ιεράς Συνόδου υποδηλώνει την προσπάθεια της ως συλλογικότητα να επηρεάσει και να κατευθύνει την πολιτική δράση του κράτους με την υποστήριξη των πολύτεκνων οικογενειών, οι οποίες «προσφέρουν πολλά στήν κοινωνία καί τό Ἔθνος». Η χρήση διχοτομικού λόγου είναι εμφανής σ' αυτήν την περίπτωση, καθώς η Ιερά Σύνοδος προσπαθεί να πείσει την κυβέρνηση και τους πολίτες γι' αυτή την κίνηση, υπονοώντας ότι οι ομοφυλόφιλοι οξύνουν το δημογραφικό πρόβλημα, το οποίο μάλιστα «εἶναι τό κατ' ἑξοχήν ἐθνικό θέμα τῆς ἐποχῆς μας», και συνεπώς η υποστήριξη τους δεν συμβάλλει στην επίλυσή του. Μάλιστα, με την χρήση της προσωπικής αντωνυμίας «μας» η Ιερά Σύνοδος εντάσσει τον εαυτό της στην εθνική κοινότητα, εννοώντας ότι η αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος συνιστά καθολικό εθνικό ζήτημα. Αυτή λοιπόν η υπόρρητη αντιπαραβολή των δύο ομάδων ενθαρρύνει τον κοινωνικό διχασμό και ενισχύει το αίσθημα κινδυνολογίας για το μέλλον της κοινότητας.

Χαρακτηριστική είναι και η χρήση της επιστημικής τροπικότητας στις φράσεις «Ἡ Ἐκκλησία...δέν μπορεῖ νά ἀποδεχθῇ κάθε ἄλλη μορφή Γάμου», «Στό θέμα τοῦ λεγομένου «πολιτικοῦ γάμου τῶν ὁμοφυλοφίλων», ή Ἱερά Σύνοδος ὄχι μόνον δέν μπορεῖ νά σιωπήσει», «δέν μπορεῖ νά τά ἀποδεχθῇ», οι οποίες εκφέρονται με τον αρνητικό τύπο «δεν μπορεί» και τη χρήση της υποτακτικής ἐγκλισης, με σκοπό να δηλωθεῖ η μη δυνατότητα αποδοχής του νέου νομοσχεδίου από την ἐσω-ομάδα, αφού αντιτίθεται στις θρησκευτικές αρχές και στους κανόνες της εκκλησίας. Αξιοσημείωτη είναι και η ἐκφραση βεβαιότητας στην αρχή της ἐγκυκλίου με την φράση «Ἡ Ἱεραρχία ἀπευθύνεται πρὸς ὅλους ἐσᾶς, γιά νά διατυπώση τήν ἀλήθεια γιά τό σοβαρό αὐτό θέμα». Η Ιεραρχία, μέσω αυτής της δήλωσης, αποδίδει στον εαυτό της τον ρόλο της αξιόπιστης πηγής για τη διατύπωση της αντικειμενικής ἀλήθειας σχετικά με το σημαντικό ζήτημα του νομοσχεδίου, ἀπευθυνόμενη με αυτοπεποίθηση προς τους αναγνώστες - πιστούς της εκκλησίας.

Ανάλυση ως προς το μεσο-μακρο επίπεδο

Η παρούσα εγκύκλιος της Ιεράς Συνόδου συντάχθηκε με αφορμή το νέο νομοσχέδιο υπέρ του γάμου των ομόφυλων ζευγαριών με πρόθεση να πείσουν τους πιστούς της Ελλάδας αναφορικά με τη λανθάνουσα φύση του νέου νομοσχεδίου, και κατ' επέκταση της ομοφυλοφιλίας.

Ως προς το μεσο-επίπεδο, η Ιερά Σύνοδος, μέσω της διπλής επανάληψης του ρήματος «θεραπεύει», οικοδομεί για την εκκλησία την ταυτότητα του θεραπευτή και του σωτήρα όλων των πνευματικά άρρωστων ανθρώπων, με στόχο την ομαλή λειτουργία της κοινωνίας («ή Ἐκκλησία ποιμαίνει, δηλαδή θεραπεύει τίς πνευματικές ασθένειες τῶν ἀνθρώπων», «Ἡ Ιερά Σύνοδος δηλώνει πως ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικό Νοσοκομεῖο πού θεραπεύει τοὺς ἀνθρώπους, χωρίς νά ἀποκλείη κανέναν»). Γίνεται φανερό πως η έξω-ομάδα, -που στην παρούσα περίπτωση είναι τα ομόφυλα άτομα-, βρίσκεται στο στόχαστρο λόγω των γενετικών της χαρακτηριστικών. Για την ενίσχυση της παραπάνω ταυτότητας, χαρακτηριστική είναι η χρήση του σχήματος της αναλογίας, στην οποία αναφέρεται ότι, όπως ο Θεός αγαπά όλους τους ανθρώπους ανεξαιρέτως, έτσι και η Εκκλησία αγαπά και δεν αποκλείει κανέναν από την πνευματική της θεραπεία («Ὁ Θεός ἀγαπᾷ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους...αὐτό κάνει καί ἡ Ἐκκλησία»). Παραλληλίζει τις σωματικές ασθένειες των ανθρώπων που θεραπεύονται από τους γιατρούς με τις πνευματικές ασθένειες που θεραπεύονται στην εκκλησία, με κοινό χαρακτηριστικό και των δύο την αγάπη προς τους ασθενείς. Καθίσταται εμφανές πως η εκκλησία ισχυροποιεί τη θέση της μέσω της παρουσίας των πράξεων της ως θέλημα του Θεού και ως πράξεις ανιδιοτελούς αγάπης. Με την παρούσα αναλογία, -που συνιστά λανθάνουσα ρητορική μίσους-, η ομοφυλοφιλία παρουσιάζεται ως πνευματική ασθένεια που χρήζει θεραπείας, η οποία πραγματώνεται μόνο μέσω της εκκλησίας. Συνεπώς, υπονοείται πως το νέο νομοσχέδιο συμβάλλει αρνητικά στην όξυνση αυτής της πνευματικής ασθένειας.

Μάλιστα, για την ενίσχυση της ταυτότητας αυτής, αξιοποιείται μια ακόμη παρομοίωση: «Ἀλλά οἱ ἄνθρωποι ἀνταποκρίνονται διαφορετικά σέ αὐτήν τήν ἀγάπη τῆς Ἐκκλησίας· ἄλλοι τήν ἐπιθυμοῦν καί ἄλλοι ὄχι. Ὁ ἥλιος ἀποστέλλει τίς ἀκτῖνες του σέ ὅλη τήν κτίση, ἄλλοι ὅμως φωτίζονται καί ἄλλοι καίγονται, καί αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τήν φύση αὐτῶν πού δέχονται τίς ἡλιακές ἀκτῖνες», η οποία λειτουργεί ως μέσο πειθούς σχετικά με τον θεραπευτικό και σωτήριο ρόλο της εκκλησίας. Η παρούσα επιλογή ποτελεί «soft hate speech» (Σεραφής, 2022), αφού έχει σκοπό να προκαλέσει αρνητικά συναισθήματα προς όσους δεν αποδέχονται τις θέσεις της Εκκλησίας και παρεκκλίνουν από αυτού τους είδους αγάπη. Μάλιστα, η μεταφορική χρήση των ρημάτων «φωτίζονται και καίγονται» παραπέμπουν στις χριστιανικές έννοιες του καλού/φως-παράδεισος και

του κακού/φωτιά-κόλαση, εννοώντας πως όσοι δεν δέχονται την υπό όρους αγάπη της εκκλησίας, που έχει θεραπευτικές ιδιότητες, είναι καταδικασμένοι να υποστούν ολέθριες συνέπειες.

Μέσα από το σχήμα της επανάληψης των όρων «αγαπά» και «αγάπη», η εκκλησία φαίνεται να προβάλλει τις θέσεις και τις πράξεις της στηριζόμενες στην έννοια της αγάπης προς όλη την ανθρωπότητα, χωρίς καμία εξαίρεση («ή Ἐκκλησία ἀγαπᾷ...ὅλους τοὺς ἀνθρώπους»). Ωστόσο, αυτή η εικόνα δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα, αφού, αντί να διαδίδει το πραγματικό μήνυμα αγάπης προς τον συνάνθρωπο, που υποστηρίζει ο ίδιος ο Χριστιανισμός, φαίνεται να εργαλειοποιείται την έννοια της αγάπης για την προώθηση των ιδιοτελών πεποιθήσεών της. Συνεπώς, μέσα από το πρόσχημα της αγάπης διακρίνεται η υπόρρητη ρητορική μίσους που θρέφει τον διχασμό και τον αποκλεισμό της ετερότητας.

Η εκκλησία αυτοπαρουσιάζεται ως φύλακας των κοινωνικών αξιών και προσπαθεί να επηρεάσει τη διαμόρφωση της νομοθεσίας απορρίπτοντας το νέο νομοσχέδιο («είναι κάθετα αντίθετη πρὸς τὸ προωθούμενο νομοσχέδιο»), το οποίο θεωρεί ότι αντιτίθεται στα θεμέλια της παράδοσης και της πίστης. Την αντιθετική θέση της υποστηρίζει με την ανησυχία της για τον αναμενόμενο αρνητικό αντίκτυπο που θα είχε η υιοθεσία παιδιών από ομοφυλόφιλα ζευγάρια («θέτουν πάνω ἀπὸ τὰ συμφέροντα τῶν μελλοντικῶν παιδιῶν τίς σεξουαλικές ἐπιλογές τῶν ὁμοφυλοφίλων ἐνηλίκων»). Με αυτήν την προσέγγιση, δημιουργεί μια εικόνα ότι ενδιαφέρεται για την προστασία της πατρότητας, της μητρότητας και των παιδιών.

Άξιο παρατήρησης είναι το γεγονός ότι η εκκλησία θεωρεί τον εαυτό της φορέα εξουσίας και συνεργάτη του κράτους σε θέματα που κρίνει ότι είναι κοινού ενδιαφέροντος, όπως είναι ο θεσμός του γάμου και της οικογένειας, άρα κατ'επέκταση και ο γάμος των ομόφυλων. Μάλιστα, για την ενίσχυση αυτής της ταυτότητας γίνεται αναφορά σε απόσπασμα του Καταστατικού Χάρτη της Εκκλησίας της Ελλάδος που αποτελεί νόμο του κράτους: «ή Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας, προκειμένου περί θεμάτων κοινῶς ἐνδιαφέροντος ὡς... τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας»). Παράλληλα, η εκκλησία ενισχύει τον εξουσιαστικό της ρόλο, αφού απαιτεί την παρέμβαση της Πολιτείας («Σέ αὐτό πρέπει νά συντείνη καί ἡ Πολιτεία», «προτρέπουμε τήν Πολιτεία νά προβῇ στήν ἀντιμετώπιση τοῦ Δημογραφικοῦ προβλήματος») στην ενίσχυση του παραδοσιακού θεσμού της οικογένειας, και ειδικότερα των πολυτέκνων οικογενειών, που αποτελούν τη λύση στο δημογραφικό πρόβλημα της χώρας («τήν καλοῦμε νά ὑποστηρίξη τίς πολύτεκνες οἰκογένειες πού προσφέρουν πολλά στήν κοινωνία καί τό Ἔθνος»). Χαρακτηριστική είναι και η μεταφορική φράση «βόμβα ἑτοιμη νά ἐκραγεῖ» που αναφέρεται στο δημογραφικό πρόβλημα, το οποίο «εἶναι τό κατ' ἐξοχήν ἐθνικό θέμα τῆς ἐποχῆς μας». Με τη χρήση του σχήματος της υπερβολής καλλιεργείται το αίσθημα κινδυνολογίας των

αναγνωστών, καθώς και η υπόρρητη ρητορική μίσους μέσω της επίρριψη ευθυνών στα ομόφυλα άτομα, αφού το υπάρχον νομοσχέδιο δρα κατά του προβλήματος («ή επίλυση υπονομεύεται από τό προς ψήφιση νομοσχέδιο»).

Ο εξουσιαστικός ρόλος της Ιεράς Συνόδου καθίσταται φανερός και μέσα από τη δήλωση «Αποδεχόμαστε, βέβαια, τά δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων τά ὅποια κινοῦνται σέ ἐπιτρεπτά ὅρια, σέ συνδυασμό μέ τίς ὑποχρεώσεις τους, ἀλλά ἡ νομιμοποίηση τοῦ ἀπολύτου «δικαιωματισμοῦ», πού εἶναι θεοποίηση τῶν δικαιωμάτων, προκαλεῖ τήν ἴδια τήν κοινωνία». Η Ιερά Σύνοδος επιδιώκει την επιβολή ηθικών και κοινωνικών ορίων, εννοώντας πως τα δικαιώματα των ομοφυλόφιλων, όπως το δικαίωμα στο γάμο, συνιστούν παραλογισμό και θέτουν σε κίνδυνο τον κοινωνικό ιστό. Η υπόρρητη ρητορική μίσους καθίσταται εμφανής, καθώς ότι η Ιερά Σύνοδος υπονομεύει τα δικαιώματα των ομόφυλων και επιχειρεί τον πλήρη αποκλεισμό τους από αυτά. Έτσι, μέσω του διχοτομικού λόγου της εκκλησίας διαμορφώνεται ένα κλίμα ανισότητας και διάκρισης μεταξύ των ανθρώπων, καθώς ορισμένες ομάδες και δικαιώματα απορρίπτονται. Η χρήση αρνητικά φορτισμένων αξιολογικών φράσεων, όπως είναι η «θεοποίηση των δικαιωμάτων», συνιστά μια υπερβολή που στοχεύει στην καλλιέργεια αρνητικών εντυπώσεων προς τα δικαιώματα της έξω-ομάδας, ενώ παράλληλα ενθαρρύνει τον κοινωνικό διχασμό και αποκλεισμό.

Στο κείμενο κατασκευάζεται η θεολογική ταυτότητα της Εκκλησίας, η οποία βασίζεται στις χριστιανικές πίστεις και αξίες, και ειδικότερα στη θεολογία του γάμου και της οικογένειας. Η Εκκλησία υποστηρίζει τη δογματική άποψη ότι η δυαδικότητα των φύσεων του άνδρα και της γυναίκας, καθώς και ο θεσμός του γάμου, είναι θείας προέλευσης («ή δυαδικότητα τῶν δύο φύσεων καί ἡ συμπληρωματικότητά τους δέν ἀποτελοῦν κοινωνικές ἐπινοήσεις, ἀλλά παρέχονται ἀπό τόν Θεό», «ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα λαμβάνουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ γιά νά προχωρήσουν πρὸς τήν θέωσή τους» «ή ἔνωση ἀνδρός καί γυναικός ἱερολογεῖται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ»). Επιπλέον, τονίζεται η σημασία του πατέρα και της μητέρας ως απαραίτητα στοιχεία της οικογένειας και της κοινωνικής δομής («ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα εἶναι συστατικά στοιχεῖα τῆς παιδικῆς καί τῆς ἐνήλικης ζωῆς»).

Ως προς το μακρο-επίπεδο, η εκκλησία ενισχύει την εξουσιαστική θέση της στην κοινωνία και τον ρόλο της στη διαμόρφωση των ηθών και των αξιών, ενώ παράλληλα αποκλείει τα ομόφυλα ζευγάρια από τον κοινωνικό ιστό, αφού δεν τηρούν τις αναγκαίες προϋποθέσεις δημιουργίας παραδοσιακής οικογένειας. Αναλυτικότερα, η προβολή της εικόνας του παραδοσιακού γάμου ως θέλημα του Θεού δημιουργεί μια ξεκάθαρη αντίθεση προς το γάμο των ομοφυλοφίλων, υπονοώντας ότι ο τελευταίος δεν ανταποκρίνεται στη θεία βούληση και είναι ένα είδος παράνομης πράξης. Συνεπώς, δημιουργείται ένα κλίμα αποκλεισμού και αντιπάθειας προς την έξω-ομάδα. Μάλιστα, στο τέλος της επιστολής, η Ιερά Σύνοδος ξεκάθαρα δηλώνει την απόρριψη της προς τον

θεσμό του ομοφυλοφιλικού γάμου, αφού θεωρεί πως συνιστά ανατροπή του Χριστιανικού γάμου και της πατροπαράδοτης ελληνικής οικογένειας («ό λεγόμενος «γάμος τῶν ὁμοφυλοφίλων» εἶναι ἀνατροπή τοῦ Χριστιανικοῦ Γάμου καί τοῦ θεσμοῦ τῆς πατροπαράδοτης ἐλληνικῆς οἰκογένειας, ἀλλάζοντας τό πρότυπό της»). Η αμφισβήτηση και η απόρριψη προς τον ομοφυλοφιλικό γάμο καθίσταται φανερή και από τη χρήση των εισαγωγικών, όταν γίνεται αναφορά στην έννοια αυτή. Την νομιμοποίηση αυτής της απορριπτικής θέσης προσπαθεί να επιτύχει με την αναφορά στην καταδίκη της ομοφυλοφιλίας από την συνολική εκκλησιαστική παράδοση («ή ὁμοφυλοφιλία ἔχει καταδικαστῇ ἀπό τήν σύνολη ἐκκλησιαστική παράδοση, ἀρχῆς γενομένης ἀπό τόν Ἀπόστολο Παῦλο»). Ωστόσο, οι παρούσες δηλώσεις συνιστούν ρητορική μίσους προς την έξω-ομάδα που στοχεύουν στον αποκλεισμό της από το δικαίωμα στον γάμο, αλλά και την κοινωνία.

6.2. Κείμενο 2ο: Γραπτό κείμενο των μοναχών του Αγίου όρους στο διαδίκτυο²

Το κείμενο των Αγιορειτών μοναχών βρίσκεται αναρτημένο στο παράρτημα Β. Αποτελεί κείμενο δημοσιευμένο στην ηλεκτρονική εφημερίδα Εκκλησία Online στις 16 Φεβρουαρίου 2024 και εκφράζει την αντιθετική στάση των μοναχών του Αγίου Όρους σχετικά με το νομοσχέδιο που ψήφισε η κυβέρνηση υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου. Οι μοναχοί εκφράζουν σθεναρά την αντίθεση τους και προβαίνουν σε επίθεση κατά των ομόφυλων και των υποστηρικτών τους, συνιστώντας έναν ρευστό λόγο μίσους κατά του διαφορετικού.

Ανάλυση ως προς την Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Ως προς το σύστημα της μεταβιβαστικότητας και της κλίμακα αιτιότητας, κύριοι δράστες είναι οι μοναχοί του Αγίου Όρους και η ορθόδοξη εκκλησία. Η συχνή επιλογή της εκκλησίας ως δράστη που πραγματοποιεί υλικές και νοητικές διαδικασίες αποσκοπεί στην ενδυνάμωση της ισχύος των θέσεων των μοναχών.

Στην αρχή της επιστολής, οι μοναχοί αποτελούν τους συμμετέχοντες των διαδικασιών, και δίνουν έμφαση στην δράση τους. Στην φράση «Συναχθήκαμε, ἀγωνιζόμενοι τὸν Καλὸν Ἀγῶνα, γὰ νὰ δηλώσουμε μὲ διαύγεια πνεύματος καὶ καθαρότητα συνείδησης τὴν παντελῆ ἀντίθεση καὶ τὴν σθεναρὴ ἀντίστασή μας...» οι όροι «Συναχθήκαμε, ἀγωνιζόμενοι» αποτελούν υλικές διαδικασίες

² (https://www.ekklisiaonline.gr/nea/agion-oros-epithesi-kata-ton-voulefton-pou-psifisan-to-nomoschedio-gia-tous-gamous-omofylon/#google_vignette)

με τις οποίες οι μοναχοί ως δράστες επιδιώκουν να φέρουν αλλαγές στον κόσμο. Με το επενεργητικό ρήμα «δηλώσουμε» σε ενεργητική σύνταξη, οι μοναχοί, ως δράστες, εκφράζουν κατάφωρα την ολοκληρωτικά αντιθετική τους στάση προς το νέο νομοσχέδιο, ενισχύοντας την βεβαιότητα γι' αυτή τους τη δήλωση με τις επιρρηματικές τροπικές φράσεις «μὲ διαύγεια πνεύματος καὶ καθαρότητα συνείδησης».

Στη συνέχεια, στην φράση «ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἐκδικεῖται, οὔτε ἀνταποδίδει ὕβρι στήν ὕβρι, λάσπη στήν λάσπη, βία στή βία», η ορθόδοξη εκκλησία τοποθετείται ως δράστης στην αρχή της πρότασης για να δοθεί έμφαση στις αρνητικές υλικές διαδικασίες «δὲν ἐκδικεῖται» και «οὔτε ἀνταποδίδει». Ἐπειτα, στην φράση «δὲν ἀνέχεται πάνω της κάθετι βρωμερό, διεστραμμένο καὶ κατ' οὐσίαν βέβηλο» το ρήμα «δὲν ἀνέχεται» συνιστά μια νοητική διαδικασία αντίδρασης και αντίστασης προς μια ομάδα ανθρώπων, -αυτή των ομοφυλοφίλων-, όπου δράστης είναι η εκκλησία, όπως εννοείται από τα συμφραζόμενα. Στη ρητορική ερώτηση «Ποιός σᾶς εἶπε, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Τρισυποστάτου Θεοῦ ἡμῶν ἀναγνωρίζει «δικαίωμα» στή διαστροφή;» με έμφαση στον δράστη «ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία», που τοποθετείται στην αρχή της πρότασης, και το επενεργητικό ρήμα «ἀναγνωρίζει» σε ενεργητική σύνταξη δηλώνεται η ειρωνική και απορριπτική στάση του δράστη προς την ομοφυλοφιλία. Αν και συνήθως το ρήμα «ἀναγνωρίζω» συνδέεται με τη διαδικασία της νόησης, σ' αυτήν την περίπτωση παρατηρείται πως έχει πάρει υλική διάσταση, αφού στο παρόν χωρίο έχει την έννοια του δέχομαι/εγκρίνω κάτι. Επομένως, η μη αναγνώριση του δικαιώματος των ομόφυλων ζευγαριών, συνιστά ένα γεγονός που επιφέρει αλλαγές στον κόσμο, δηλαδή τη μη αποδοχή της συγκεκριμένης ομάδας στο σώμα της εκκλησίας, όπως καθίσταται φανερό στην επόμενη ακριβώς πρόταση, όπου η εκκλησία προβαίνει σε αφορισμούς «Ὅχι μόνο τὸ καυτηριάζει, ἀλλὰ καὶ ἀποκόπτει-ἀφορίζει ὅλους τοὺς ἀμετανόητους τύπους». Πιο αναλυτικά, μέσω των επενεργητικών ρημάτων σε ενεργητική σύνταξη «ἀποκόπτει-ἀφορίζει» που αποτελούν υλικές διαδικασίες καταγράφεται η ρητορική μίσους εκ μέρους της ορθόδοξης εκκλησίας, η οποία ως δράστης επιφέρει αλλαγές στον κόσμο, δηλαδή την απομάκρυνση των ομόφυλων μελών της, καθώς και των υποστηρικτών τους από την εκκλησιαστική κοινότητα. Χαρακτηριστική είναι και η διπλή επανάληψη του επενεργητικού ρήματος «καυτηριάζει» σε ενεργητική σύνταξη που συνιστά μια νοητική διαδικασία, αυτή της επίκρισης-αποδοκιμασίας, αφού το ρήμα στο παρόν κείμενο χρησιμοποιείται μεταφορικά. Στην πρώτη περίπτωση «Ὅχι μόνο τὸ καυτηριάζει», ως δράστης εννοείται η εκκλησία, ενώ στην δεύτερη περίπτωση «Αὐτὸ καυτηριάζει τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ», δράστης είναι το «τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Μάλιστα, η αναφορά στο χριστιανικό ευαγγέλιο αποτελεί ενίσχυση της πειθούς της άποψης του πομπού ότι η ομοφυλοφιλία δεν αποτελεί δικαίωμα αλλά διαστροφή. Στην φράση «... ἡ Ἐκκλησία... ὄχι μόνο ὀφείλει νὰ

χτυπήση πένθιμα τὶς καμπάνες.... ἀλλὰ καὶ ὀφείλει νὰ ἀφορίσῃ...», τὰ επενεργητικὰ ρήματα ενεργητικῆς σύνταξης εκφράζουν τὴν ἀνάγκη κινητοποίησης ἐκ μέρους τοῦ δράστη, δηλαδή τῆς ἐκκλησίας, κατὰ τῶν ομόφυλων. Ακολούθως, στὴν πρόταση «Ὅχι ἀπλῶς πενθεῖ ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὴ διαστροφή» τὸ ρῆμα «πενθεῖ» ἀποτελεῖ νοητικὴ διαδικασία ποὺ εκφράζει ἐντονα συναισθήματα θλίψης. Ἐτσι, ἡ ἐμφαση δίνεται ξανά στὸ πρόσωπο τῆς ἐκκλησίας ποὺ ὡς δράστης βρίσκεται σὲ κατάσταση πένθους ἐξαιτίας τῆς ἀρρωστημένης φύσης («διαστροφή») τῶν ομόφυλων ἀτόμων, ἐνισχύοντας ἔτσι τὴν θέση ἐπιρροῆς τῆς πρὸς τὸ θέμα ποὺ περιγράφεται.

Ὡς πρὸς τὶς συσχετιστικὲς διαδικασίες, στὴν περίοδο «Ἐνὰ «δικαίωμα» τὸ ὁποῖο...εἶχε χαρακτηριστεῖ ὡς ψυχοπαθολογικὴ διαταραχὴ ἀπὸ τὴν διεθνή ἐπιστημονικὴ κοινότητα, καὶ...ὡς ἡ πιὸ εὐφάμαρτη καὶ φρικτὴ διαστροφή τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Μίας Ἁγίας Ἀποστολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας» μετὰ τὴν χρῆση τῆς παθητικῆς σύνταξης καὶ τοῦ μετριασμοῦ τῶν δράσεων ποὺ εἶναι ἡ διεθνὴς ἐπιστημονικὴ κοινότητα καὶ ἡ Ἁγία γραφή, ἀποδίδονται στὴν ομοφυλοφιλία τὰ γνωρίσματα τῆς ψυχοπαθολογικῆς διαταραχῆς καὶ τῆς εὐφάμαρτης καὶ φρικτῆς διαστροφῆς, ἀντίστοιχα. Ἐπίσης, στὴν φράση «...ὅλους τοὺς ἀμετανόητους τύπους, ποὺ αὐτοπροσδιορίζονται ἐλευθέρως βουλήσει ὡς ὁμοφυλόφιλοι...» τὸ ρῆμα «αὐτοπροσδιορίζονται» σὲ παθητικὴ σύνταξη συνιστᾷ μιὰ συσχετιστικὴ διαδικασία ὅπου ἀποδίδεται τὸ γνῶρισμα τῆς ομοφυλοφιλίας στὸν φορέα, δηλαδή «τους ἀμετανόητους τύπους». Τέλος, στὴν πρόταση «Ὁ ἀγῶνας ἄρνησης ἀποδοχῆς τοῦ ἐπικειμένου νομοσχεδίου-ἀνοσιουργήματος εἶναι κυρίως πνευματικὸς καὶ ψυχοσωτήριος» παρατηρεῖται ἡ χρῆση οὐσιαστικοποίησης, ὅπου διαγράφεται ὁ δράστης. Μάλιστα ἡ λέξις «ἀνοσιουργήματος» χαρακτηρίζει τὸ νομοσχέδιο, ἀναδεικνύοντας τὴν ἀρνητικὴ φύση, ἐνῶ τὸ συσχετιστικὸ ρῆμα «εἶναι» ἀποδίδει τὰ κατηγορικὰ γνωρίσματα «πνευματικὸς καὶ ψυχοσωτήριος» στὸν φορέα ποὺ εἶναι ὁ «ἀγῶνας» κατὰ τοῦ νέου νομοσχεδίου.

Ἡ ἐπιστολὴ ολοκληρώνεται, μετὰ τοὺς μοναχοὺς ὡς δρώντες νὰ ἐπιβεβαιώνουν τὴ μὴ ἀποδοχὴ τοὺς ὡς πρὸς τὸ νέο νομοσχέδιο μέσω τῆς διπλῆς ἐπανάληψης τοῦ επενεργητικοῦ ρήματος «Ἀρνούμαστε», καθὼς θεωροῦν πῶς τὸ νέο νομοσχέδιο συνάδει μετὰ τὴν ὑπονόμευση τῶν ἐθνικῶν, θρησκευτικῶν καὶ χριστιανικῶν ἀξιών τοῦ ἐλληνικοῦ κράτους («Ἀρνούμαστε... ἐνὸς ἐπιπλέον ἀντιεκκλησιαστικοῦ καὶ ἀντιεθνικοῦ...», «Ἀρνούμαστε νὰ δεχθοῦμε τὴν περαιτέρω πνευματικὴ λοβοτομὴ τοῦ Χριστεπώνυμου Ἑλληνορθόδοξου λαοῦ»).

Ανάλυση ως προς τη διαπροσωπική λειτουργία

Αναφορικά με τη διαπροσωπική λειτουργία και τη δείξη προσώπου κυριαρχεί το γ' ρηματικό πρόσωπο, καθώς επιχειρείται η παρουσίαση των απόψεων του πομπού με αντικειμενικότητα, εγκυρότητα και απρόσωπο ύφος («δεν άνέχεται», «καυτηριάζει, «έγκαθιστᾷ», «έπιφέρει», «νά άφορίση»). Βέβαια, παρά την κυριαρχία του γ' ρηματικού προσώπου καθίσταται εμφανές πως σε όλο το μήκος του κειμένου προβάλλονται προσωπικές πεποιθήσεις και απόψεις των μοναχών, και κατ' επέκταση της εκκλησίας. Η χρήση του α' πληθυντικού προσώπου γίνεται φανερή στην αρχή του κειμένου με τις αποφαντικές γλωσσικές πράξεις «Άπευθύνουμε τόν έν Χριστῷ χαιρετισμό μας στην Όρθόδοξη Σύναξη...», «Συναχθήκαμε...για νά δηλώσουμε με διαύγεια πνεύματος καί καθαρότητα συνείδησης τήν παντελή αντίθεση καί τήν σθεναρή αντίστασή μας...» και «Άκούσαμε τίς διάφορες άπόψεις τής έλληνικῆς κοινωνίας...» με τις οποίες οι μοναχοί δηλώνουν τον λόγο αυτής της συγκέντρωσης τους και παράλληλα εκφράζουν τη θέση τους σχετικά με την επικρατούσα κατάσταση καθιστώντας σαφή την αντίσταση και την αντίθεση τους προς το νέο νομοσχέδιο, ενώ με τις επιρρηματικές φράσεις «με διαύγεια πνεύματος καί καθαρότητα συνείδησης» που συνοδεύουν το ρήμα τονίζουν την ορθότητα της προσωπικής τους κρίσης. Η δήλωση της μη αποδοχής του νέου νομοσχεδίου εκφράζεται έντονα και με την διπλή επανάληψη του αποφαντικού ρήματος «Άρνούμεστε» στις φράσεις «Άρνούμεστε...ένός έπιπλέον άντιεκκλησιαστικοῦ καί άντιεθνικοῦ νομοθετικοῦ έκτρώματος...» και «Άρνούμεστε νά δεχθοῦμε τήν...πνευματική λοβοτομή...», που παράλληλα αποτελούν και εκφράσεις ρητορικής μίσους προς την έξω-ομάδα. Επιπλέον, με τη χρήση της αρνητικής αποφαντικής πράξης «...δέν άνέχεται πάνω της κάθετι βρωμερό, διεστραμμένο καί κατ' ουσίαν βέβηλο...» σε γ' ενικό πρόσωπο και οριστική έγκλιση δηλώνεται γενικότερα η αντίθετη στάση της εκκλησίας προς την ομοφυλοφιλία δια στόματος των μοναχών. Η επιλογή της χρήση του γ' ενικού προσώπου προσδίδει καθολικότητα και ισχύ στην κατακριτέα και απορριπτική στάση που προωθείται. Η μοναδική περίπτωση χρήσης του β' προσώπου είναι με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας «σᾶς» με την οποία οι μοναχοί απευθύνονται μέσω ρητορικής ερώτησης στους Έλληνες βουλευτές: «Βουλευτές τοῦ έλληνικοῦ κοινοβουλίου, Ποιός σᾶς εἶπε, ότι ή Όρθόδοξη Έκκλησία τοῦ Τρισυποστάτου Θεοῦ ήμῶν άναγνωρίζει «δικαίωμα» στή διαστροφή;», εκφράζοντας ειρωνεία και διαμαρτυρία αναφορικά με το νέο νομοσχέδιο.

Ως αποφαντικές και παράλληλα εκφραστικές πράξεις λόγου θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν τα ρήματα της φράσης «Όχι μόνο τὸ καυτηριάζει, αλλά καί άποκόπτει- άφορίζει όλους τοὺς άμετανόητους τύπους... αλλά καί τοὺς προστάτες καί προωθητές αὐτῶν!», καθώς

αφενός δηλώνουν μια αρνητική κριτική και αποκοπή της έξω-ομάδας, αφετέρου εκφράζουν έντονα αρνητικό συναίσθημα προς τους ομοφιλόφιλους και τους υποστηρικτές τους. Στη συνέχεια, στην φράση «Όχι ἀπλῶς πενθεῖ ἡ Ἐκκλησία...» με την εκφραστική γλωσσική πράξη «πενθεῖ» και την επιρρηματική αρνητική φράση «Όχι ἀπλῶς», που προσδίδει έμφαση στο μήνυμα, καθίσταται φανερό η βαθιά δυσαρέσκεια της εκκλησίας προς την συγκεκριμένη ομάδα ανθρώπων καλλιεργώντας τη ρητορική μίσους.

Στην πρόταση «...μία μοναδική ἐπιλογή ἔχουμε ὡς Ὁρθόδοξοι Χριστιανοί: νὰ συμμορφωθοῦμε...», ο πομπός με την επιλογή του α' πληθυντικού προσώπου («ἔχουμε») συμπεριλαμβάνει τον εαυτό του στην ομάδα και επιδιώκει την καλλιέργεια του αισθήματος του «ανήκειν» στην ομάδα των ορθοδόξων χριστιανών. Με την κατευθυντική γλωσσική πράξη σε υποτακτική ἐγκλιση «νὰ συμμορφωθοῦμε» προωθεί την ιδέα της κοινής δράσης των ορθοδόξων χριστιανών ενάντια στο νομοσχέδιο μέσω της συμμόρφωσης του χαρακτήρα τους που αποτελεί τον ορθό τρόπο διαβίωσης. Χαρακτηριστικές είναι και οι δύο κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις «ὀφείλει νὰ χτυπήσῃ πένθιμα τὶς καμπάνες» και «ὀφείλει νὰ ἀφορίσῃ» στις οποίες αξιοποιείται και η δεοντική τροπικότητα για να εκφραστεί η αποδοκιμαστική στάση του πομπού προς το νέο νομοσχέδιο. Με τις παρούσες φράσεις διαγράφονται οι δεοντολογικές πεποιθήσεις του πομπού, όπου καθήκον της Εκκλησίας είναι να εκφράσει τη λύπη της για την κατάσταση που περιγράφεται στο κείμενο, δηλαδή τη νομιμοποίηση του ομοφυλοφιλικού γάμου, αλλά και να αναλάβει δράση κατά των υποστηρικτών μέσω του αφορισμού τους.

Αναλυτικότερα, στην φράση «ὀφείλει νὰ ἀφορίσῃ... ὅσους ζοῦν προκλητικὰ καὶ ἀμετανόητα ὡς ὁμοφυλόφιλοι... ὅσους θέλουν τελικὰ νὰ σοδομοποιήσουν τὴν ἑλληνικὴ κοινωνία», καθίσταται φανερό η χρήση της αξιολόγησης. Με τα αξιολογικά επιρρήματα «προκλητικά και ἀμετανόητα» χαρακτηρίζεται και στοχοποιείται ο τρόπος ζωής των ομόφυλων ατόμων με απόρροια την δημιουργία ενός κλίματος αποδοκιμασίας θεωρώντας τους απροσάρμοστους στον «ορθό» τρόπο ζωής, ενώ με το αρνητικά φορτισμένο ρήμα «σοδομοποιήσουν» διακρίνεται η ρητορική μίσους προς τους ομόφυλους και τους υπέρμαχους του νέου νομοσχεδίου. Συνεπώς, με τη χρήση των δεοντικών φράσεων και του μηχανισμού της αξιολόγησης επιτείνεται η κατακριτέα στάση προς την ομάδα των ομόφυλων ατόμων.

Στο παρόν κείμενο είναι εμφανής η συχνή χρήση του μηχανισμού της αξιολόγησης, καθώς παρατίθενται σχόλια και υποκειμενικές κρίσεις του πομπού, δηλαδή των Αγιορειτών μοναχών οι οποίοι εκφράζουν την αποδοκιμασία τους, η οποία σε διάφορα σημεία καλλιεργεί την ρητορική μίσους. Αρχικά, με τη χρήση του επιθέτου «βδελυκτὴ» χαρακτηρίζεται η απόφαση της κυβέρνησης να νομοθετήσει υπέρ του γάμου, της υιοθεσίας και της τεκνοθεσίας για τα ομόφυλα ζευγάρια. Ο

όρος αυτός υποδηλώνει την έντονη δυσαρέσκεια, απέχθεια και απόρριψη των μοναχών -και εν γένει της εκκλησίας- προς αυτές τις πρακτικές, θεωρώντας τις ως αντικείμενο αποστροφής και αποτροπιασμού, ενώ παράλληλα καλλιεργείται το μίσος και η αντιπάθεια προς την κυβέρνηση. Στη συνέχεια, με τη μεταφορική χρήση της λέξης «λαίλαπα» περιγράφεται η παρούσα κατάσταση ως καταστροφική για την κοινωνία, ενώ η χρήση αξιολογικών επιθέτων όπως «βρωμερό», «διστραμμένο» και «βέβηλο» μπορούν να ερμηνευτούν ως ρητορική μίσους, καθώς χαρακτηρίζουν τον τρόπο ζωής της έξω-ομάδας, ο οποίος θεωρείται αμαρτωλός και διστραμμένος από την πλευρά της εκκλησίας, η οποία προσπαθεί να επιβάλλει την προσωπική της γνώμη μέσω της αποδοκιμασίας και του αρνητικά φορτισμένου λεξιλογίου.

Μάλιστα, ο μηχανισμός της αξιολόγησης γίνεται φανερός και στη χρήση των εισαγωγικών στην λέξη «δικαίωμα», το οποίο δικαίωμα αναφέρεται σύμφωνα με το κείμενο στην «ελεύθερη επιλογή του ανθρώπου ως προς τον γενετήσιο προσανατολισμό». Η χρήση εισαγωγικών στην παρούσα περίπτωση συμβάλλει στην αμφισβήτηση αυτού του δικαιώματος, ίσως και στην ειρωνεία του. Επίσης, ο όρος «διαστροφή» χρησιμοποιείται για να περιγράψει την ομοφυλοφιλία ως κάτι ανώμαλο και αμαρτωλό και επαναλαμβάνεται τέσσερις φορές σε όλο το κείμενο υποδηλώνοντας αρνητική αξιολογική κρίση ως προς την φύση της ομοφυλοφιλίας. Συνεπώς, οι παρούσες λεξιλογικές επιλογές των μοναχών αποτελούν κατάφορη ρητορική μίσους, επιχειρώντας την καλλιέργεια αρνητικών συναισθημάτων των αναγνωστών προς την ομάδα των ομόφυλων ατόμων και των υποστηρικτών τους.

Η χρήση των συναισθηματικά φορτισμένων ρημάτων «καυτηριάζει» και «αφορίζει» περιγράφουν την επίσημη στάση της ορθόδοξης εκκλησίας προς την ομοφυλοφιλία, αλλά και τους υποστηρικτές της. Με την παρούσα επιλογή των λέξεων, η εκκλησία δημιουργεί ένα περιβάλλον εχθρικό, όπου επιτίθεται και καταδικάζει τις παρούσες επιλογές και οποιονδήποτε είναι κατά των επιταγών της επιδιώκοντας μέσα από τον φόβο του αποκλεισμού από το χριστιανικό ορθόδοξο σώμα να επιβληθεί στον αναγνώστη. Μάλιστα, αναφέρεται στους ομοφυλόφιλους με το έντονα αξιολογικό σχόλιο «άμετανόητους τύπους» εκφράζοντας έντονη κατακραυγή προς την έξω-ομάδα. Η ένταση της φράσης «αφορίζει όλους τους άμετανόητους τύπους» μπορεί να ερμηνευθεί ως μια έμμεση προσκόλληση σε ακραίες πρακτικές ή αντιλήψεις, όπως η επιβολή κυρώσεων ή ο αποκλεισμός ανθρώπων από την κοινωνία λόγω της σεξουαλικής τους προτίμησης, πρακτική που υποδηλώνει ξεκάθαρη ρητορική μίσους προς τη συγκεκριμένη ομάδα και τους υποστηρικτές της.

Επιπρόσθετα, με την επιλογή της φράσης «άντιεκκλησιαστικοῦ καί άντιεθνικοῦ νομοθετικοῦ έκτρώματος» γίνεται έντονη αξιολογική αναφορά στο νέο νομοσχέδιο για τον γάμο των ομόφυλων, το οποίο εννοείται ότι λειτουργεί κατά της εκκλησίας και του έθνους και θεωρείται

«έκτρωμα», γεγονός που καλλιεργεί αρνητικά συναισθήματα στον αναγνώστη για την έξω-ομάδα και υποκινεί το μίσος και την απομόνωση αυτών που υποστηρίζουν την ομοφυλοφιλία. Τέλος, η απέχθεια προς το νέο νομοσχέδιο διακρίνεται με την αξιολογική φράση «πνευματική λοβοτομή» η οποία χρησιμοποιείται μεταφορικά για να περιγράψει το μέγεθος της υποτιθέμενης επιρροής του νομοσχεδίου στην καθημερινή ζωή του χριστιανικού ορθόδοξου λαού. Πρόκειται για μια φράση υπερβολής μέσω της οποίας επιδιώκεται η πρόκληση φόβου και αντιπάθειας του αναγνώστη προς την έξω-ομάδα, αφού το νέο νομοσχέδιο προβάλλεται ως κάτι το απειλητικό και καταστρεπτικό για την ορθόδοξη κοινωνία και πίστη.

Ανάλυση ως προς το μεσο-μακρο επίπεδο

Το εν λόγω κείμενο προς ανάλυση συντάχθηκε με αφορμή το προς ψήφιση νομοσχέδιο υπέρ του γάμου των ομόφυλων ζευγαριών. Στον λόγο των Αγιορειτών Μοναχών διακρίνεται η σθεναρά αντιθετική και επικριτική στάση τους προς τον γάμο των ομόφυλων ζευγαριών, προς την ίδια την ομοφυλοφιλία, αλλά και προς τους Έλληνες υπέρμαχους βουλευτές του νομοσχεδίου. Οι λεξιλογικές επιλογές αποτυπώνουν το μίσος και την απέχθεια προς τη συγκεκριμένη ομάδα, διαμορφώνοντας έναν λόγο που προωθεί την ρητορική μίσους. Η χρήση αρχαϊκών και θρησκευτικών όρων εντείνει την αντίθεση τους προς το νομοσχέδιο, ενώ η συνολική εικόνα του κειμένου παραπέμπει σε έναν ρητορικό αγώνα αντίστασης.

Αναλυτικότερα, οι λεξιλογικές επιλογές στο κείμενο αντλούν από ένα σύνολο όρων και φράσεων που κατασκευάζουν μια κοινωνική πραγματικότητα μίσους και αντιπάθειας κατά του νέου νομοσχεδίου για τους ομόφυλους από την πλευρά των μοναχών. Ειδικότερα, οι συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις και φράσεις «τυραννία», «πνευματικής έρημώσεως», «λαίλαπα», «ευφάμαρτη και φρικτή διαστροφή», «βρωμερό, διεστραμμένο καὶ κατ' οὐσίαν βέβηλο» χαρακτηρίζουν την ομοφυλοφιλία και αποτελούν εκφράσεις ρητορικής του μίσους. Μάλιστα ως προς το μεσο-επίπεδο, για την ενίσχυση των απόψεων των μοναχών αξιοποιούνται τα σχήματα λόγου της επανάληψης και της μεταφοράς. Η τετραπλή επανάληψη του όρου «διαστροφή» για την περιγραφή της ομοφυλοφιλίας αποτελεί μια τεχνική υπερβολής και επικοινωνιακής στρατηγικής με σκοπό να δημιουργήσει αρνητικές αντιλήψεις και συναισθηματικές αντιδράσεις, αφού αναδεικνύει την ομοφυλοφιλία ως κάτι ανήθικο και παράλογο. Η διπλή επανάληψη του ρήματος «Ἀρνούμεστε» προσδίδει έμφαση στην αρνητική στάση των μοναχών προς το νομοσχέδιο και στην εν γένει καταδίκη της ομοφυλοφιλίας. Η χρήση της μεταφοράς «πνευματική λοβοτομή τοῦ Χριστεπώνυμου Ἑλληνορθόδοξου λαοῦ» παρουσιάζει τους ομόφυλους ως απειλή για τους ορθόδοξους πιστούς, των

οποίων θα επηρεάσουν την ορθή ικανότητα σκέψης, γεγονός που αποτελεί κακόβουλη επίθεση εναντίον των ομόφυλων ατόμων.

Πέρα από την επίθεση προς τα ομόφυλα άτομα, γίνεται επίθεση και στους ίδιους τους βουλευτές-υποστηρικτές του νέου νόμου μέσα από μια σειρά αρνητικά φορτισμένων όρων. Αρχικά, η απόφαση της κυβέρνησης χαρακτηρίζεται ως «βδελυκτή» που θα επιφέρει «πνευματική ερήμωση» δημιουργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο ένα αίσθημα κινδυνολογίας στους ομοϊδεάτες των μοναχών. Ο σκοπός των βουλευτών χαρακτηρίζεται «δόλιος», ενώ οι ίδιοι οι βουλευτές θεωρούνται «υπερασπιστές τῆς ἐν λόγῳ ἀντιεκκλησιαστικῆς καὶ ἀντιεθνικῆς στάσεως» που συμπεριφέρονται «υπεροπτικά καὶ ἀλλαζονικά». Οι μοναχοί οικοδομούν μια ταυτότητα για τους βουλευτές. Τους παρουσιάζουν ως αντίπαλους που προωθούν τη διαστροφή, αντίθετες αξίες και στάσεις σε σχέση με όσα υποστηρίζει η ορθοδοξία, καλλιεργώντας τον φόβο και την αντιπάθεια των αναγνωστών. Από την άλλη πλευρά, οι μοναχοί χτίζουν μια ταυτότητα εξουσίας για τον εαυτό τους και την εκκλησία, αφού απευθύνονται στους βουλευτές του ελληνικού κοινοβουλίου και αμφισβητούν την εξουσία τους να νομοθετούν περί θεμάτων που εκείνοι θεωρούν αντίθετα προς τις αρχές της Ορθόδοξης Εκκλησίας («Ποιός σᾶς εἶπε, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Τρισυποστάτου Θεοῦ ἡμῶν ἀναγνωρίζει «δικαίωμα» στὴ διαστροφή;»). Μέσω αυτής της αντίδρασης, οι μοναχοί αποτυπώνουν την εξουσία της Εκκλησίας να αμφισβητεί την ηθική και τη νομιμότητα των νόμων που διέπουν την κοινωνία.

Το νομοσχέδιο χαρακτηρίζεται «ἀνοσιούργημα» και «ἀντιεκκλησιαστικό καὶ ἀντιεθνικό νομοθετικό ἐκτρώμα» που θα εντάξει την ελληνική ορθόδοξη κοινωνία στο «σύστημα τοῦ ἀντιχρίστου». Η φράση «σύστημα τοῦ ἀντιχρίστου» αποτελεί μεταφορά που θέλει να μεγιστοποιήσει τον βαθμό κινδύνου, φόβου και απέχθειας προς το εν λόγω ζήτημα. Συνεπώς, σε μια προσπάθεια «ἀμύνας» της κοινότητας των μοναχών, οι τελευταίοι προβαίνουν σε σφοδρή λεκτική επίθεση προς τους ομόφυλους και τους υποστηρικτές τους, καλλιεργώντας τα κινδυνολογικά αισθήματα του μέσου χριστιανού, και κατ' επέκταση τη ρητορική μίσους με στόχο την ανάπτυξη στάσης αντίστασης προς την ομοφυλοφιλία. Επιπλέον, με την συναισθηματικά φορτισμένη φράση «σοδομοποιήσουν την ελληνική κοινωνία» γίνεται αναφορά στο νομοσχέδιο υπέρ του γάμου των ομόφυλων και των υποστηρικτών τους. Στο σημείο αυτό, διακρίνεται η ρητορική μίσους προς τους ομόφυλους και τους υπέρμαχους του νέου νομοσχεδίου, καθώς το συγκεκριμένο ρήμα παραπέμπει στην αρχαία πόλη Σόδομα που καταστράφηκε λόγω της αμαρτίας της. Μέσω της παρούσας αναλογίας αξιολογείται η ομοφυλοφιλία ως κάτι εξαιρετικά αποπροσανατολιστικό και αμαρτωλό που θα φέρει ολέθριες καταστροφές στην ελληνική κοινωνία.

Για την ενίσχυση της πειθούς των λεγόμενων των μοναχών επιχειρείται η επίκληση στην «αυθεντία», από τη μια αναφέροντας πως «τὶς προηγούμενες δεκαετίες ἡ διεθνῆς ἐπιστημονικὴ κοινότητα ἔχει χαρακτηρίσει τὴν ομοφυλοφιλία ὡς ψυχοπαθολογικὴ διαταραχή», μια ἄποψη πλήρως απαρχαιωμένη και αντιεπιστημονικὴ τὸν 21ο αἰώνα, και ἀπὸ τὴν ἄλλη, πως ἡ ομοφυλοφιλία εἶναι «ἡ πιὸ εὐφάμαρτη καὶ φρικτὴ διαστροφή...σὺμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Μίας Ἁγίας Ἀποστολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας», προσπαθώντας να πείσει τὸν ἀναγνώστη γιὰ τὴν ἀναγκαιότητα ἀπόρριψης καὶ καταδίκης τοῦ ἐν λόγῳ φαινομένου, καθὼς ἀντικρούει τὸ θρησκευτικὸ ὀρθόδοξο δόγμα. Τὴν πράξη ἀφορισμοῦ πρὸς τοὺς βολευτὲς καὶ τοὺς ομόφυλους («...ἀποκόπτει-ἀφορίζει ὅλους...ποὺ αὐτοπροσδιορίζονται ἐλευθέρῳ βουλήσει ὡς ὁμοφυλόφιλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς προστάτες καὶ προωθητὲς αὐτῶν»), οἱ μοναχοὶ στηρίζουν στὸ Εὐαγγέλιο («Αὐτὸ καυτηριάζει τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου...»). Ἡ ἀναφορά στὸ Εὐαγγέλιον καὶ στὶς Ἱερές Γραφές χρησιμοποιεῖται γιὰ νὰ δείξει ὅτι ἡ θέση ποὺ υποστηρίζεται δὲν εἶναι ἀπλῶς ἀποτέλεσμα προσωπικῶν πεποιθήσεων, ἀλλὰ βασίζεται σὲ θεολογικὲς καὶ θρησκευτικὲς πηγές. Ἡ ἐπιλογή αὐτὴ ἐνισχύει τὴν αἴσθησιν τῆς ὀρθότητος καὶ τῆς ἀναπόδεικτῆς ἀλήθειας τῶν ἰσχυρισμῶν τοὺς στὰ μάτια τῶν πιστῶν. Ἀκόμη, με τὴν χρῆσιν τῆς δεοντικῆς τροπικότητος («ὄχι μόνον ὀφείλει νὰ χτυπήσῃ πένθιμα τὶς καμπάνες... ἀλλὰ καὶ ὀφείλει νὰ ἀφορίσῃ ἀμέσως ὅσους θεωρητικὰ ὑποστηρίζουν τὴν ὁμοφυλοφιλία...») προωθείται ἡ ρητορικὴ μίσους, καθὼς ἐνθαρρύνεται ἡ ἀρνητικὴ ἀντίληψιν πρὸς τὴν ἐξω-ομάδα.

Ὡς πρὸς τὸ μακρο-ἐπίπεδο, με τὴν ρητορικὴ μισοῦ προάγεται ἡ ἀπομόνωση τῆς ἐξω-ομάδας, ὅπως καὶ τῶν ομοϊδεατῶν τῆς, ἐνῶ παράλληλα προσδίδεται στὴν Ἐκκλησίαν μιὰ αὐτονόητη εὐθύνη νὰ ἀντιταχθεῖ στὴν ὁμοφυλοφιλία καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ὁμοφυλοφίλων, καθιστώντας τὸ ζήτημα τοῦ ὁμοφυλοφιλικοῦ γάμου ὡς θέμα ποὺ ἀφορᾷ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν ἀρχή. Με αὐτὸν τὸν τρόπο, δημιουργεῖται μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀποκλεισμοῦ καὶ καταδίκης, ποὺ προωθεί τὸ μίσος καὶ τὴν δυσφορίαν πρὸς τὴν ἐξω-ομάδα.

Καθίσταται φανερό πως στὸ σύνολο τοῦ κειμένου ἡ ὁμοφυλοφιλία καταγράφεται ὡς κάτι παράνομο, ἀνήθικο καὶ παράλογο. Οἱ μοναχοὶ προσπαθοῦν νὰ πείσουν τοὺς ἀναγνώστες ὅτι ἡ ὁμοφυλοφιλία εἶναι ἀποκρουστικὴ καὶ ἀπειλητικὴ γιὰ τὴν κοινωνία. Παράλληλα, διαμορφώνουν μιὰ εἰκόνα τῶν ὑπέρμαχων τοῦ νομοσχεδίου, δηλαδὴ τῶν κυβερνώντων πολιτικῶν, ὡς ἐχθρῶν τῆς ὀρθότητος καὶ τῶν παραδοσιακῶν ἀξιών. Οἱ μοναχοὶ, ὡς φορεῖς ἐξουσίας στὸ πλαίσιο τῆς ἐκκλησίας, καλλιεργοῦν τὸν φόβον καὶ τὴν ἀπέχθειαν πρὸς τοὺς ομόφυλους με ἐργαλεῖο τὴν ρητορικὴ μίσους στοχεύοντας στὴν ἐπιρροή ἀναγνωστῶν καὶ πολιτικῶν προσώπων.

6.3. Κείμενο 3ο: Ανάλυση αναρτημένης ανοιχτής επιστολής στο διαδίκτυο του κ. Αμβρόσιου πρώην Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κατά του νόμου των ομόφυλων ζευγαριών³

Η επιστολή του κ. Αμβρόσιου, με έντονο διαμαρτυρικό ύφος που καλλιεργεί και προωθεί την ρητορική μίσους, απευθύνεται προς τα μέλη της Ιεράς Συνόδου, αποσκοπώντας στην καταδίκη του νέου νόμου που αναγνωρίζει τον ομοφυλοφιλικό γάμο, καθώς και τον αποκλεισμό και αφορισμό των βουλευτών που τον ψήφισαν από το σώμα της Εκκλησίας. Το κείμενο έχει αναρτηθεί στο παράρτημα Γ.

Ανάλυση ως προς την Αναπαραστατική/Ιδεοποιητική λειτουργία

Στην αρχή της επιστολής, ο κ. Αμβρόσιος αποτελεί τον κύριο δράστη. Αρχικά, προσδίδει στον εαυτό του το γνώρισμα του «πρεσβύτερου αδερφού της Ιεράς Συνόδου», μέσω της εννοούμενης συσχετιστικής διαδικασίας «είς ένα γεγηρακότα ήδη εν Χριστῷ Ἀδελφόν Σας». Η επιλογή του αυτή δημιουργεί την εικόνα ενός ανθρώπου έμπειρου και συνάμα ταπεινού, ο οποίος μέσω του επενεργητικού ρήματος «Ἐπιτρέψατε» σε προστακτική έγκλιση, απευθύνεται στην Ιερά Σύνοδο και της ζητά την «άδεια» για να εκφράσει τις απόψεις του για τα τεκταινόμενα στην ελληνική κοινωνία, αφού ο ίδιος ο δράστης δηλώνει με μια νοητική διαδικασία ενεργητικής σύνταξης τη συναισθηματική του φόρτιση και ανησυχία για όσα συμβαίνουν («μετά περισσῆς ἀγωνίας παρακολουθεῖ τά συμβαίνοντα»). Έπειτα, με την υλική διαδικασία «νά ὑψώση φωνήν διαμαρτυρίας» σε ενεργητική σύνταξη ο δράστης επιδιώκει να φέρει αλλαγές στον κόσμο, μέσω της πράξης της διαμαρτυρίας. Στη νοητική διαδικασία ενεργητικής σύνταξης «νά παρακαλέση Ὑμᾶς διά τά καθ' Ὑμᾶς», ο εννοούμενος δράστης κ. Αμβρόσιος απευθύνεται στην Ιερά Σύνοδο που είναι ο δέκτης της ενέργειας.

Αξιοσημείωτο είναι πως ο κ. Αμβρόσιος, ενώ αποτελεί τον κύριο δράστη, αναφέρεται στο πρόσωπο του σε γ' ρηματικό πρόσωπο, αντί του α' ενικού. Η επιλογή της αυτοαναφορικότητας σε γ' πρόσωπο, η χρήση ρημάτων δέησης/επίκλησης («παρακαλέση», «Ἐπιτρέψατε») και συναισθηματικά φορτισμένων φράσεων («μετά περισσῆς ἀγωνίας») μειώνουν την αιτιότητα του δράστη. Έτσι, μεταθέτει την αιτιότητα στην Ιερά Σύνοδο («καθ' Ὑμᾶς»), η οποία είναι η υπεύθυνη για την λήψη των αποφάσεων και από την οποία «εξαρτάται» ο πομπός για την υλοποίηση ή μη της διαμαρτυρίας του.

³ (<https://www.ekklisiaonline.gr/nea/prin-ligo-amvrosios-se-ekklisia-aforiste-tora-ton-prothypourgo-ke-osous-psifisan-ton-demoniko-nomo/>)

Στη συνέχεια του λόγου, ο πομπός αξιοποιεί εκτενώς την παθητική σύνταξη με απαλοιφή κυρίως των δραστών και συναισθηματικά φορτισμένα ρήματα με μεταφορική λειτουργία της γλώσσας για να αποδώσει ένα κλίμα ηθικής και θρησκευτικής παρακμής, αλλά και κινδυνολογίας. Αναλυτικότερα, στην φράση «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας σήμερον εὐρίσκεται ὑπὸ διωγμόν!» διακρίνεται μια υλική διαδικασία, αυτή του διωγμού, όπου η εκκλησία βρίσκεται στη θέση του θύματος από έναν άγνωστο δράστη. Οι φράσεις «Τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον ἀλλοιοῦται!», «Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ κατακρεουργεῖται!» και «Ἡ Ἠθικὴ Διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου ρίπτεται εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων!» βρίσκονται εξίσου σε παθητική σύνταξη, χωρίς να αναφέρεται ο υπεύθυνος. Τα ρήματα («ἀλλοιοῦται», «κατακρεουργεῖται», «ρίπτεται») αποτελούν υλικές διαδικασίες σε μεταφορική χρήση της γλώσσας που αναπαριστούν με γλαφυρό τρόπο τον κίνδυνο που βρίσκεται η θρησκεία και η ηθική από έναν άγνωστο εχθρό-δράστη. Κατά συνέπεια, μέσω της επιλογής της αποσιώπησης των δραστών μειώνεται η κλίμακα αιτιότητας και δίνεται έμφαση στις πράξεις που βλάπτουν τον εκκλησιαστικό θεσμό. Επιπλέον, στην φράση παθητικής σύνταξης με απαλοιφή των δραστών «Ἡ ἠθικὴ σαπίλα προβάλλεται μέ ὑπερηφάνειαν, ἡ δέ ἀνηθικότης νομιμοποιεῖται εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν», τα ρήματα («προβάλλεται», «νομιμοποιεῖται») συνιστούν υλικές διαδικασίες με τις οποίες δίνεται έμφαση στην ανηθικότητα και στην παρακμή που κυριαρχούν στην ελληνική κοινωνική δομή. Αποτέλεσμα όλων αυτών, σύμφωνα με τον πομπό, είναι ότι «Ἡ συνειδήσις τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τέκνων διεγείρεται!», όπου με την παθητική σύνταξη και τη νοητική διαδικασία «διεγείρεται!» δίνεται έμφαση στην πράξη της «πνευματικής αφύπνισης» των συνειδήσεων των χριστιανών, αποσιωπώντας ξανά τον δράστη. Ωστόσο, στη συνέχεια, στην φράση παθητικής σύνταξης «Ἡ ἁγία Ὁρθοδοξία μας ποδοπατεῖται ὑπὸ Ἀθέων καὶ Μάγων» υπάρχει μετριασμός των δραστών, που είναι οι «Ἄθεοι καὶ Μάγοι», οι οποίοι πραγματοποιούν την μεταφορική υλική διαδικασία («ποδοπατεῖται») της καταπάτησης της ορθοδοξίας. Η αιτιότητα στρέφεται στους «Ἄθεους καὶ Μάγους», οι οποίοι αποτελούν αρνητικά φορτισμένους συμβολικούς χαρακτηρισμούς προς τους κυβερνώντες της χώρας που ψήφισαν το νομοσχέδιο υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου.

Στη συνέχεια της επιστολής, με τη χρήση της ονοματοποίησης «ἓνας ταλαίπωρος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός Σας» εννοείται μια συσχετιστική διαδικασία, αφού ο πομπός προσδίδει στον εαυτό του το κατηγορήμα του «ταλαίπωρου χριστιανού αδερφού της Ιεράς Συνόδου», εντάσσοντας παράλληλα τον εαυτό του ως μέλος στην ομάδα της Ιεράς Συνόδου. Ο πομπός συνεχίζει με την αυτοαναφορικότητά σε γ' ρηματικό πρόσωπο, όπως γίνεται φανερό από τα επενεργητικά ρήματα «ἠγάλωσε τὴν ζωὴν του...» και «ἀφιέρωσεν ἐξήκοντα τρία ἔτη εἰς τὴν ἱερωσύνην...» σε ενεργητική σύνταξη. Ο κ. Αμβρόσιος, αφού κάνει αναφορά στην αφοσίωση και στο αξιόλογο

πολύχρονο έργο του, ως δράστης προβαίνει σε υλικές διαδικασίες «γονυπετής ύποκλίνεται ενώπιόν Ὑμῶν» για να δηλώσει τον σεβασμό και την ταπεινότητα του προς τα μέλη της Ιεράς Συνόδου, προτού προβεί σε μια νοητική διαδικασία, αυτή της ικεασίας «Σᾶς καθικετεύει», με την οποία βέβαια επιδιώκει να φέρει μακροπρόθεσμα αλλαγές στον κόσμο μέσω της κινητοποίησης της Ιεράς Συνόδου, όπως καθίσταται εμφανές παρακάτω.

Αρχικά, ο πομπός με μια σειρά υλικών διαδικασιών φορτισμένων με την ποιητική λειτουργία της γλώσσας σε ενεργητική σύνταξη απευθύνεται στην Ιερά Σύνοδο και την καλεί να δράσει κατά των κυβερνώντων και των ομόφυλων ατόμων. Αναλυτικότερα, στις φράσεις «Ἀναλάβετε τήν πανοπλίαν Σας καί...Κηρύξατε ἐπανάστασιν» και «Νά ἀφορίσετε καί νά ἀποκόψετε ἀπό τό Σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τόν... Πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος κ. ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΝ καί τούς 175 Βουλευτάς...», ο πομπός τοποθετεί την Ιερά Σύνοδο ως δράστη και την προτρέπει με επιβλητικό τόνο να επιτελέσει υλικές διαδικασίες που θα φέρουν αλλαγές στον κόσμο, όπως είναι η επανάσταση, ο αφορισμός και ο αποκλεισμός των πολιτικών προσώπων από τη χριστιανική και εκκλησιαστική κοινότητα.

Με τα επενεργητικά ρήματα ενεργητικής σύνταξης που αποτελούν νοητικές και υλικές διαδικασίες στις φράσεις «οἱ ὅποιοι ἀλλοιώνουν τόν Νόμον τοῦ Θεοῦ!», «οἱ ὅποιοι ἀναγνώριζον... τόν Γάμον, μεταξύ δύο ἀνδρῶν ἢ δύο γυναικῶν», «ἤτοι ἀναγνώριζον καί ἐπιβραβεύουν τήν ἀνηθικότητα καί τήν πορνείαν...», «οἵτινες ἐψήφισαν τόν δαιμονικόν αὐτόν Νόμον περί νομιμοποιήσεως τοῦ Γάμου τῶν Gay!» δίνεται πλήρη αιτιότητα στους κυβερνώντες, που ως δράστες υποστηρίζουν νομικά τον ομοφυλοφιλικό γάμο αλλοιώνοντας παράλληλα τον θρησκευτικό νόμο. Ο ομοφυλοφιλικός γάμος χαρακτηρίζεται μέσα από την εννοούμενη συσχετιστική διαδικασία «ὡς ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΖΩΗΣ», σε μια προσπάθεια του πομπού να απορρίψει αυτή την θέση, αφού στη συνέχεια ο γάμος αυτός θεωρείται «ἀνηθικότητα και πορνεία». Ολοκληρώνοντας την επιστολή του, ο κ. Αμβρόσιος δίνει έμφαση στον εαυτό του ως δράστη μέσα από την υλική διαδικασία της παράθεσης των ονομάτων των ευθυνόντων «Ὡς Παράρτημα Σᾶς παραθέτω τά ὀνόματα ὅλων αὐτῶν τῶν δολοφόνων τοῦ Ἡθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου, δηλ. τῶν ψηφισάντων τόν Νόμον περί ἀναγνώρισεως τοῦ Γάμου τῶν Ὅμοφυλοφίλων». Μάλιστα, με την χρήση ονοματοποίησης «τῶν δολοφόνων τοῦ Ἡθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου» ταυτίζει με δολοφόνους της ηθικής όσους ψήφισαν υπέρ του ομοφυλοφιλικού νόμου, πράγμα που συνιστά κατάφωρη ρητορική μίσους.

Ανάλυση ως προς τη Διαπροσωπική λειτουργία

Ο Μητροπολίτης πρώην Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Αμβρόσιος στην ανοιχτή επιστολή του χρησιμοποιεί μια σειρά αποφαντικών γλωσσικών πράξεων σε οριστική έγκλιση και γ' ρηματικό πρόσωπο με σκοπό την παρουσίαση της έντονης δυσaréσκειάς του για την τρέχουσα κατάσταση της ορθόδοξης εκκλησίας και της ελληνικής κοινωνίας. Παρά την προσπάθεια έκθεσης των απόψεων τους ως αντικειμενικών και αληθών, καθίσταται φανερό ότι ο λόγος του διακατέχεται από αρνητική αξιολογική τροπικότητα και συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο. Αναλυτικότερα, με τις παρούσες δηλώσεις «Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας σήμερον εὐρίσκεται ὑπὸ διωγμόν! Ἡ ἁγία Ὁρθοδοξία μας ποδοπατεῖται ὑπὸ Ἀθέων καὶ Μάγων, οἱ ὅποιοι κυβερνοῦν σήμερον τὴν Ἑλλάδα μας!» εκφράζεται η πεποίθηση ότι η Ορθόδοξη Εκκλησία βρίσκεται σε κίνδυνο εξαιτίας της ἐξωομάδας. Παρά τη κυρίαρχη χρήση του γ' ρηματικού προσώπου, η επιλογή της προσωπικής αντωνυμίας «μας» αξιολογεί θετικά τον θεσμό της εκκλησίας, ο οποίος αποτελεί την κοινότητα των χριστιανών στην οποία ανήκει ο πομπός, αλλά και τα μέλη στα οποία απευθύνεται. Οι φράσεις «ὑπὸ διωγμόν» και «ποδοπατεῖται ὑπὸ Ἀθέων καὶ Μάγων» φανερώνουν την έντονα αρνητική αξιολογική κρίση του πομπού, ο οποίος «κρούει τον κώδωνα» του κινδύνου για την ανησυχητική κατάσταση της ορθοδοξίας, θέλοντας να αφυπνίσει τους πιστούς. Το παρόν σημείο συνιστά ρητορική μίσους, αφού μέσω της επίκλησης στο ήθος του αντιπάλου, ο πρώην Μητροπολίτης επιτίθεται λεκτικά στους κυβερνώντες πολιτικούς της χώρας με τους χαρακτηρισμούς «Ἄθεοι και Μάγοι», δημιουργώντας κλίμα εχθρότητας.

Στη συνέχεια, με τις αποφαντικές πράξεις λόγου «Τὸ ἱερόν Εὐαγγέλιον ἀλλοιοῦται! Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ κατακρεουργεῖται! Ἡ Ἠθικὴ Διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου ρίπτεται εἰς τὸν κάλαθον τῶν ἀχρήστων!» ο πομπός διακηρύσσει την αλλοίωση του ευαγγελίου, το οποίο παρουσιάζει ως θεϊκό νόμο. Με την επιλογή των συναισθηματικά φορτισμένων ὀρων αξιολογείται αρνητικά η απόφαση της κυβέρνησης υπέρ του γάμου των ομόφυλων, η οποία σύμφωνα με τον συγγραφέα αντιτίθεται πλήρως στην φύση του ευαγγελίου και συνιστά καταπάτηση του. Μάλιστα, ο πομπός εκφράζει το μίσος του και προς την ίδια την ομοφυλοφιλία, καθώς αναφέρεται σε αυτή με τους αρνητικούς αξιολογικούς χαρακτηρισμούς «ἠθικὴ σαπίλα» και «ἀνηθικότης», και αποφαινεται πως εξαιτίας της προκλητικότητας των ομοφυλοφίλων «Ἡ συνείδησις τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τέκνων διεγείρεται!». Η παρούσα αποφαντική φράση σε συνδυασμό το γ' ρηματικό πρόσωπο επιχειρεί να προσδώσει μια καθολικότητα στα λεγόμενα του πομπού, όπου ὅλοι οι χριστιανοί γίνονται θεατές αυτής της «ἠθικῆς σαπίλας και ἀνηθικότητος» και αναπόφευκτα αντιδρούν.

Αναφορικά με τη δείξη προσώπου γίνεται χρήση των τύπων της προσωπικής ανωνυμίας του δεύτερου προσώπου (Ύμῶν, Σᾶς), όπου ο πομπός απευθύνεται άμεσα στα μέλη της Ιεράς Συνόδου με σκοπό την άμεση δράση τους («ὕποκλίνεται ἐνώπιόν Ὑμῶν καί Σᾶς καθικετεύει»). Ειδικότερα, με τη χρήση κατευθυντικών γλωσσικών πράξεων σε προστακτική έγκλιση ο κ. Αμβρόσιος προσκαλεί απροκάλυπτα τα μέλη της Ιεράς Συνόδου να αναλάβουν δράση κάνοντας επανάσταση κατά των ίδιων των ομόφυλων ατόμων και των υποστηρικτών τους («Ἀναλάβετε τήν πανοπλίαν Σας... Κηρύξατε ἐπανάστασιν ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀλλοιώνουν τόν Νόμον τοῦ Θεοῦ!»). Οι παρούσες κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις συνιστούν άμεση επίθεση και ρητορική μίσους κατά της έξω-ομάδας. Αμέσως μετά, ο πομπός παρακινεί-απαιτεί με κατευθυντικές γλωσσικές πράξεις στην υποτακτική έγκλιση την καταδίκη της παρένθετης μητέρας («Να καταδικάσετε τήν παρένθετον μητρότητα»), αλλά και τον αφορισμό του ίδιου του πρωθυπουργού της Ελλάδας και των βουλευτών: «Νά ἀφορίσετε καί νά ἀποκόψετε ἀπό τό Σώμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τόν πρωτεργάτην τοῦ ἡθικοῦ ἐγκλήματος Πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος κ. ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΝ καί τούς 175 Βουλευτάς». Στο παρόν σημείο χαρακτηριστική είναι και η χρήση της αξιολογικής τροπικότητας («ἡθικό ἐγκλημα») με την οποία τίθεται στο στόχαστρο ο πρωθυπουργός. Το συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο παρουσιάζει την διαφορετικότητα ως έγκλημα και αμαρτία, ενώ παράλληλα υπονομεύονται ακόμη και οι δημοκρατικοί θεσμοί. Μάλιστα, στο τέλος του κειμένου, ο πομπός αναφέρεται στα πολιτικά πρόσωπα ως «δολοφόνους τοῦ Ἡθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου» προωθώντας το μίσος, τη διχόνοια, τη θρησκευτική και κοινωνική μισαλλοδοξία, αφού δαιμονοποιούνται οι δημοκρατικές αποφάσεις.

Επιπρόσθετα, ως προς την αξιολογική τροπικότητα, στην περίοδο «...ἀναγνωρίζουν ὡς ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΖΩΗΣ τήν ζευξίν, τήν ἔνωσιν καί συμβίωσιν, δηλ. τόν Γάμον, μεταξύ δύο ἀνδρῶν ἢ δύο γυναικῶν... τήν ἀνηθικότητα καί τήν πορνείαν» καθίσταται φανερή η επίθεση κατά του ομοφυλοφιλικού γάμου, άρα και των ομόφυλων ατόμων, για τα οποία υπονοείται ότι ζουν μια αφύσικη ζωή, δίχως νομικά δικαιώματα. Μάλιστα, οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις στιγματίζονται, αφού αξιολογούνται αρνητικά ως «ἀνηθικότητα καί πορνεία». Ο πομπός με τις παρούσες λεξιλογικές επιλογές συνθέτει έναν έντονα προσβλητικό λόγο που υποθάλπει το μίσος, τα κοινωνικά στερεότυπα και τη βία.

Ανάλυση ως προς το μεσο-μακρο επίπεδο

Ο πομπός στην παρούσα ανοιχτή επιστολή προς την Ιερά Σύνοδο της εκκλησίας της Ελλάδας προβαίνει σε μια διαμαρτυρία για την «κατάσταση» της εκκλησίας εξαιτίας του νομοσχεδίου υπέρ

του ομοφυλοφιλικού γάμου. Ο τρόπος έκφρασης του πομπού είναι φανερό πως αναπαράγει το ιδεολογικό υπόβαθρο του σκιαγραφώντας μια πτυχή της κοινωνικής πραγματικότητας.

Αρχικά, αυτοπαρουσιάζεται ως ένας ηλικιωμένος ταπεινός χριστιανός που παρακολουθεί τα τεκταινόμενα και ανησυχεί για την υπάρχουσα κατάσταση στη σημερινή κοινωνία. Στην αρχή της επιστολής του ζητάει την «άδεια» της Ιεράς Συνόδου για να εκφράσει τις θέσεις του, διαμορφώνοντας την εικόνα ενός ευσεβή και ταπεινού ανθρώπου που υποτάσσεται στην εξουσία της. Ειδικότερα, οι φράσεις όπως «γεγηρακότα ἤδη ἐν Χριστῷ» και «ταλαίπωρος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός» ενισχύουν την εικόνα του θεοσεβούμενου ανθρώπου που έχει αφιερώσει τη ζωή του στο θεό. Οι συναισθηματικά φορτισμένες εκφράσεις «μετά περισσῆς ἀγωνίας» και «γονυπετής ὑποκλίνεται» συνιστούν επίκληση στο συναίσθημα και αποσκοπούν στην πρόκληση συγκίνησης και συμπάθειας των αποδεκτών, αλλά και ένδειξη της μεγάλης ανησυχίας του πομπού για την κατάσταση της κοινωνίας. Μάλιστα, αυτοπαρουσιάζεται ως κάποιος που δρα υπό την επιρροή της θεϊκής βούλησης «Χάριτι Θεοῦ» και όχι αυτόνομα. Έτσι, ο πομπός οικοδομεί την ταυτότητα του προστάτη των θρησκευτικών νόμων, των ηθικών και κοινωνικών αξιών. Για το λόγο αυτό, επιχειρεί να αναλάβει ηγετικό ρόλο στη λήψη αποφάσεων και να πείσει τα μέλη της Ιεράς Συνόδου να αφορίσουν τους υπεύθυνους της ψήφισης του νομοσχεδίου υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου, αφού πρώτα τους επιτίθεται με ποικίλους ακραίους αξιολογικούς χαρακτηρισμούς. Μάλιστα, για την ενίσχυση του κύρους και της αξιοπιστίας των θέσεων του, ο κ. Αμβρόσιος αναφέρεται στα 63 χρόνια ιερωσύνης του και στα 48 χρόνια αρχιερωσύνης («ἤτοι ἀφιέρωσεν ἐξήκοντα τρία (63) ἔτη εἰς τὴν ἱερωσύνην..., ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ (48) εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην...»). Η επίκληση στο ἥθος του πομπού έχει στόχο στην κατάδειξη της μεγάλης εμπειρίας του στους εκκλησιαστικούς κύκλους, άρα και στον ευκολότερο επηρεασμό των αναγνωστών για το αδιαμφισβήτητο των λόγων του.

Ωστόσο, η ταυτότητα του ταπεινού πιστού που απλώς ανησυχεί για την παρούσα κοινωνική κατάσταση και τις θρησκευτικές αξίες είναι ψευδής. Ο πομπός στην πραγματικότητα εκμεταλλευόμενος τη θέση εξουσίας του χειραγωγεί το πλήθος, σπέρνει τον κοινωνικό διχασμό και αθετεί τις δημοκρατικές αποφάσεις. Όπως θα αναλυθεί παρακάτω, ο λόγος του συνιστά κατάφωρη ρητορική μίσους προς την ομάδα των ομόφυλων ατόμων και τους υπερασπιστές της που έχει στόχο στον κοινωνικό αποκλεισμό τους.

Στην προσπάθεια του να πείσει το αναγνωστικό κοινό και τα μέλη της Ιεράς Συνόδου για την σοβαρότητα του θέματος προβαίνει σε μια σειρά ακραίων αξιολογικών κρίσεων και αρνητικά φορτισμένων λέξεων για να αναφερθεί στα πολιτικά πρόσωπα που τάχθηκαν υπέρ του νομοσχεδίου για τον ομοφυλοφιλικό γάμο. Η ταυτότητα που οικοδομείται για τους κυβερνώντες της χώρας είναι

άκρως αρνητική, αφού στηρίζεται σε φανατικές απόψεις, δισειδαιμονίες και προλήψεις. Ο πομπός με τις φράσεις «ὕπο διωγμόν» και «ποδοπατεῖται ὑπό Ἀθέων καί Μάγων» επιτίθεται στην έξω-ομάδα και επιχειρεί τη δημιουργία αντιπαράθεσης και διχόνοιας μεταξύ των ορθοδόξων πιστών και των «αντιπάλων» της εκκλησίας, τους οποίους χαρακτηρίζει ως «άθεους και μάγους». Η ορθόδοξη εκκλησία, και κατ' επέκταση η χριστιανική κοινότητα, παρουσιάζεται ως θύμα των πολιτικών προσώπων που διάκεινται εχθρικά προς την έσω-ομάδα. Οι κυβερνώντες δεν κατηγορούνται απλά ως άθεα άτομα, αλλά ως μάγοι που θέτουν σε κίνδυνο την ορθοδοξία δρώντας κατά των θρησκευτικών επιταγών. Η επανάληψη φράσεων περί αλλοίωσης και καταστροφής του θεϊκού νόμου («Τό ἱερόν Εὐαγγέλιον ἀλλοιοῦται», «Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ κατακρεουργεῖται», «... ἀλλοιώνουν τόν Νόμον τοῦ Θεοῦ», «δολοφόνοι τοῦ Ἠθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου») τονίζει πως οι πολιτικοί είναι άτομα θρασέα και επικίνδυνα που ενεργούν εις βάρος των θρησκευτικών και ηθικών νόμων. Οι πράξεις τους θεωρούνται ανήθικες, κατακριτέες, και δολοφονικές, αφού σύμφωνα με τον πομπό, οι κυβερνήτες με τις αποφάσεις τους προωθούν και νομιμοποιούν την ανηθικότητα και τη διαφθορά βλάπτοντας την κοινωνία («Ἡ ἠθική σαπίλα προβάλλεται μέ ὑπερηφάνειαν», «ἡ δέ ἀνηθικότης νομιμοποιεῖται εἰς τήν σύγχρονον Ἑλληνικήν Κοινωνίαν»). Στο παρόν σημείο, η ίδια η ομοφυλοφιλία και η νομιμοποίηση του γάμου των ομοφυλόφιλων παρουσιάζονται ως ηθική παρακμή, καθώς αντιβαίνουν στις καθιερωμένες παραδοσιακές αξίες της κοινωνίας. Χαρακτηριστικό είναι και το γεγονός ότι ο πομπός επιτίθεται άμεσα στο ήθος του Πρωθυπουργού αποκαλώντας τον «πρωτεργάτην τοῦ ἠθικοῦ ἐγκλήματος» που νομιμοποιεί τον «δαιμονικόν αὐτόν Νόμον». Η ταυτότητα που δημιουργείται για τον Πρωθυπουργό και τους βουλευτές είναι αυτή των εγκληματιών που προδίδουν κάθε ηθικό νόμο και θεϊκό κανόνα υποστηρίζοντας αντιχριστιανικούς νόμους. Ο πομπός οικοδομώντας την ταυτότητα της διεφθαρμένης ομάδας για τους «175 Βουλευτάς» μαζί με τον πρωθυπουργό, προτρέπει τον καθολικό αφορισμό και την αποκοπή τους («ἀφορίσετε καί νά ἀποκόψετε») από το σώμα της ορθόδοξης εκκλησίας, γεγονός που προωθεί την θρησκευτική απομόνωση και τον κοινωνικό στιγματισμό τους.

Ως προς το μακρο-επίπεδο, γίνεται φανερό πως προωθείται η ρητορική μίσους και ο διχοτομικός λόγος. Η εκκλησία παρουσιάζεται ως θύμα από τους επικίνδυνους «άλλους» που στόχο έχουν την καταπάτηση των ηθικών αξιών και την αλλοίωση των θρησκευτικών και πατροπαράδοτων αρχών. Ταυτόχρονα, στο στόχαστρο βρίσκονται άτομα και ιδεολογίες, ενώ καταπατώνται ανθρώπινα δικαιώματα. Εν γένει καλλιεργείται το αίσθημα απειλής και φόβου των αναγνωστών προς τη διαφορετικότητα και ενισχύονται οι προκαταλήψεις και ο ρατσισμός. Με τη χρήση της κακόβουλης και δαιμονοποιητικής γλώσσας ο συντάκτης επιδιώκει να προκαλέσει

αρνητικά συναισθήματα στους αναγνώστες για τον ομοφυλοφιλικό γάμο και να δημιουργήσει αντίπαλες σχέσεις ανάμεσα στην ορθόδοξη εκκλησία και τους κυβερνώντες πολιτικούς. Ο λόγος αυτός δεν συνιστά απλά ένδειξη θρησκευτικής μισαλλοδοξίας και κοινωνικής πόλωσης, αλλά και κατάχρηση εξουσίας από έναν εκκλησιαστικό εκπρόσωπο, αφού επιδιώκει να επιβληθεί και δεν διστάζει να καταπατήσει τις δημοκρατικές διαδικασίες με τις οποίες πάρθηκε η απόφαση περί του ομοφυλοφιλικού γάμου.

7. Συζήτηση-Συμπεράσματα

Στην παρούσα εργασία διερευνήθηκε η ρητορική μίσους που εκφράστηκε από εκκλησιαστικούς φορείς μέσω τριών γραπτών κειμένων που δημοσιεύτηκαν κατά την περίοδο συζήτησης και ψήφισης (Ιανουάριος-Μαρτίος 2024) του νομοσχεδίου για τον έμφυλο γάμο στην Ελλάδα. Η ανάλυση των κειμένων βασίστηκε στο εργαλείο της Κριτικής Ανάλυσης Λόγου (ΚΑΛ), και ειδικότερα στην αναπαραστατική/ιδεοποιητική και διαπροσωπική λειτουργία της γλώσσας, στον μηχανισμό της τροπικότητας και της αξιολόγησης, τα οποία αναλύονται στην 4η ενότητα. Η γλώσσα θεωρείται κοινωνική πρακτική που διαμορφώνει την κοινωνική πραγματικότητα (Halliday, 1992).

Τα κείμενα προς ανάλυση αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ φάσμα της ρητορικής μίσους, από την πιο ήπια έκφραση έως την πιο σκληρή μορφή της. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των κειμένων είναι ο διαχωρισμός μεταξύ έσω-ομάδας και έξω-ομάδας. Αυτό παρατηρείται συχνά σε περιπτώσεις που υπάρχει η αίσθηση απειλής της έσω-ομάδας από τους «ξένους, άλλους», με συνέπεια την προκατάληψη και τις διακρίσεις εις βάρος των έξω-ομάδων (Brewer, 1999). Οι συγγραφείς των κειμένων παρουσιάζονται ως μέλη της έσω-ομάδας, που ταυτίζεται με την εκκλησία, ενώ ως μέλη της έξω-ομάδας θεωρούνται τα μέλη της ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, αλλά και τα πολιτικά πρόσωπα που στήριξαν το νομοσχέδιο στον έμφυλο γάμο. Έτσι, μέσω του διαχωρισμού του «εμείς και οι άλλοι», η έξω-ομάδα παρουσιάζεται ως ηθικά κατώτερη και επιβλαβής για την κοινωνία.

Στο πρώτο υπό ανάλυση κείμενο, η Ιερά Σύνοδος κατασκευάζει για τον εαυτό της μια θεολογική ταυτότητα, η οποία στηρίζεται στις παραδοσιακές αξίες και στις θρησκευτικές αρχές. Αν και φαινομενικά προωθεί την αγάπη προς όλους τους ανθρώπους, στην πραγματικότητα ο λόγος της είναι διχοτομικός. Ειδικότερα, η Εκκλησία υποστηρίζει ότι δρα «από ανιδιοτελή αγάπη», αλλά παράλληλα καταδικάζει πράξεις που δεν συντάσσονται με τις πεποιθήσεις της. Η αγάπη αυτή παρομοιάζεται με τις ακτίνες του ηλίου και υποκρύπτει λανθάνουσα ρητορική μίσους («Ο ήλιος αποστέλλει τīs ακτίνες του σέ όλη τήν κτίση, ἄλλοι ὅμως φωτίζονται καί ἄλλοι καίγονται»). Η μεταφορική χρήση των ρημάτων «φωτίζονται καί καίγονται» υποδηλώνουν την υπό όρους αγάπη της εκκλησίας και ενισχύουν την ιδέα ότι όσοι δεν συμμορφώνονται με τις αρχές της εκκλησίας είναι καταδικασμένοι. Παράλληλα, τα ομόφυλα άτομα παρουσιάζονται ως άτομα που χρειάζονται θεραπεία από την πνευματική ασθένεια της ομοφυλοφιλίας, την οποία μπορεί να προσφέρει μόνο η εκκλησία («ποιμαίνει, θεραπεύει, πνευματικές ασθένειες»). Καθίσταται φανερό πως οι γλωσσικές επιλογές απεικονίζουν στερεότυπα και ιδεολογίες που εν τέλει διαμορφώνουν την κοινωνική

πραγματικότητα (Μπουκάλα & Στάμου, 2020). Τα ομόφυλα άτομα αξιολογούνται αρνητικά μέσα από το σχήμα της παρομοίωσης και η εκκλησία ισχυροποιεί τη θέση της ως θεραπευτή και σωτήρα των αδύναμων («ή Έκκλησία είναι πνευματικό Νοσοκομείο που θεραπεύει τούς ανθρώπους»), θέτοντας σε μειονεκτική θέση τα μέλη της έξω-ομάδας. Η έξω-ομάδα υφίσταται απαξιωτικούς και υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς που αντανakλούν τα αρνητικά στερεότυπα που έχουν διαμορφωθεί στην κοινωνία (Cortese, 2006).

Το νέο νομοσχέδιο ομοφυλοφιλικού γάμου αντιτίθεται στις θρησκευτικές αρχές και στους εκκλησιαστικούς κανόνες με συνέπεια τη μη αποδοχή του από την εκκλησία. Έτσι, η εκκλησία διαφοροποιείται από την ομάδα των ομόφυλων ατόμων, που αποτελεί την έξω-ομάδα, εξαιτίας των εγγενών χαρακτηριστικών της (Cortese, 2006). Ως υπέρμαχος του παραδοσιακού θεσμού του γάμου και της οικογένειας η Ιερά Σύνοδος δηλώνει την πλήρη αντίθεση της προς τον ομοφυλοφιλικό γάμο και αναλαμβάνει ρόλο εξουσίας σε μια προσπάθεια επηρεασμού και κατεύθυνσης των πολιτικών προσώπων για αναθεώρηση των θέσεων τους. Η εκκλησία υπερασπίζοντας με σθένος τον θεσμό της πολύτεκνης οικογένειας («προσφέρουν πολλά στην κοινωνία καί τό Έθνος») συγκρίνει έμμεσα την ομάδα των ομόφυλων ατόμων μέσα από ένα σχήμα υπερβολής με το οποίο εννοείται ότι οι ομοφυλόφιλοι οξύνουν το δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας («είναι τό κατ' έξοχόν έθνικό θέμα τής έποχής μας»). Στο σημείο αυτό, γίνεται φανερή η ήπια ρητορική μίσους με την οποία προωθείται η μισαλλοδοξία και η κοινωνική διάκριση κατά της έξω-ομάδας (Serafis & Assimakopoulos, 2024), αφού η Ιερά Σύνοδος αντιπαραβάλλοντας τις δυο ομάδες καλλιεργεί αισθήματα κινδυνολογίας και διχασμού στην κοινή γνώμη. Παράλληλα, υπονοείται πως οι ομοφυλοφιλικές σχέσεις είναι ενάντια στη «φύση», καθώς το «φυσιολογικό» είναι αυτό που δημιούργησε ο θεός («ή δυαδικότητα τών δύο φύσεων καί ή συμπληρωματικότητά τους δέν αποτελούν κοινωνικές έπινοήσεις, αλλά παρέχονται από τόν Θεό»), αλλά και ενάντια στις παραδόσεις που έχουν μάλιστα θεϊκή προέλευση («Η Έκκλησία βασίζεται σέ αὐτήν τήν Παράδοση, πού δόθηκε από τόν Θεό στους Άγίους, καί δέν μπορεί νά αποδεχθῇ κάθε ἄλλη μορφή Γάμου...»). Τέλος, η Ιερά Σύνοδος διαμορφώνει έναν διχοτομικό λόγο μέσω υπερβολών και αρνητικών σχολίων, καθώς παρουσιάζει τα δικαιώματα της έξω-ομάδας ως απειλή για την κοινωνική συνοχή και τα θέτει υπό αμφισβήτηση («Αποδεχόμαστε, βέβαια, τά δικαιώματα τών ανθρώπων τά όποια κινούνται σέ έπιτρεπτά ὅρια...άλλά ή νομιμοποίηση τοῦ ἀπολύτου «δικαιωματισμοῦ», πού εἶναι θεοποίηση τών δικαιωμάτων, προκαλεῖ τήν ἴδια τήν κοινωνία»).

Στο δεύτερο υπό ανάλυση κείμενο παρατηρείται η ρητορική μίσους ως συνεχές, όπου από την σχετικά μετριοπαθή στάση της Ιεράς Συνόδου μεταβαίνουμε σε μια εμφανώς πιο έντονη επιθετική μορφή της. Οι μοναχοί του Αγίου Όρους, ως πομποί, υιοθετούν μια πιο ακραία ρητορική

μίσους, όπου η ομοφυλοφιλία στιγματίζεται μέσα από μια σειρά αρνητικούς αξιολογικούς χαρακτηρισμούς («τυραννία», «πνευματικής έρημώσεως», «λαίλαπα», «ψυχοπαθολογική διαταραχή», «ευφάμαρτη και φρικτή διαστροφή», «βρωμερό, διεστραμμένο και κατ' ουσίαν βέβηλο»). Η ανάλυση δείχνει ότι ο παρών λόγος λειτουργεί ως μέσο πειθούς, καθώς με τη συχνή χρήση της επίθεσης στο ήθος του αντιπάλου, δηλαδή των ομόφυλων ατόμων και των υποστηρικτών τους, δημιουργούνται αρνητικά συναισθήματα και καλλιεργείται η ρητορική μίσους προς την έξω-ομάδα. Παράλληλα, μέσα από τον λόγο των μοναχών δημιουργούνται συναισθήματα φόβου και ενοχής στους πιο συντηρητικούς αναγνώστες. Οι μοναχοί ενισχύουν τη θέση τους ως προστάτες που μάχονται υπέρ της πνευματικής σωτηρίας και κατά του «κακού άλλου» («Ὁ ἀγῶνας ἄρνησης ἀποδοχῆς τοῦ ἐπικειμένου νομοσχεδίου-ἀνοσιουργήματος εἶναι κυρίως πνευματικός καί ψυχοσωτήριος»). Το νομοσχέδιο χαρακτηρίζεται ως «ἀνοσιουργήμα», «ἀντιεκκλησιαστικό καί ἀντιεθνικό νομοθετικό ἐκτρώμα» και ως «πνευματική λοβοτομή... τοῦ λαοῦ».

Οι μοναχοί αναλαμβάνουν εξουσιαστικό ρόλο, αφού προβαίνουν σε φανερή επίθεση προς τα πολιτικά πρόσωπα που υποστήριξαν το νομοσχέδιο υπέρ του έμφυλου γάμου και προσπαθούν να ελέγξουν την απόφαση αυτή μέσω της ακραίας επιθετικότητας που συνιστά ρητορική μίσους. Η απόφαση των πολιτικών προσώπων χαρακτηρίζεται με έντονα συναισθηματικά φορτισμένο λεξιλόγιο ως «βδελυκτή» και ως «λαίλαπα τῆς Νέας Τάξης Πραγμάτων». Παράλληλα, μέσω της ρητορικής ερώτησης «Ποιός σᾶς εἶπε, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Τρισυποστάτου Θεοῦ ἡμῶν ἀναγνωρίζει «δικαίωμα» στή διαστροφή;» οι μοναχοί διαμαρτυρόμενοι για το νέο νομοσχέδιο απευθύνονται στους βουλευτές και απορρίπτουν τα δικαιώματα των ομόφυλων ατόμων, ενώ στιγματίζουν την ίδια την πράξη της ομοφυλοφιλίας ως «διαστροφή», διαμορφώνοντας έναν λόγο που προωθεί την ρητορική μίσους.

Επιπλέον, ο λόγος τους περιλαμβάνει απειλές αφορισμού, όπως φαίνεται και από το σχήμα της επανάληψης, προς τους υποστηρικτές του νομοσχεδίου και τα ίδια τα ομόφυλα άτομα, προσδίδοντας στο κείμενο έναν χαρακτήρα αποπομπής και στιγματισμού της έξω-ομάδας («Ὅχι μόνο τὸ καυτηριάζει, ἀλλὰ καὶ ἀποκόπτει-ἀφορίζει ὅλους τοὺς ἀμετανόητους τύπους, ποὺ αὐτοπροσδιορίζονται ἐλευθέρᾳ βουλήσει ὡς ὁμοφυλόφιλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς προστάτες καὶ προωθητές αὐτῶν!», «ὀφείλει νὰ ἀφορίση ἀμέσως ὅσους θεωρητικὰ ὑποστηρίζουν τὴν ὁμοφυλοφιλία, ὅσους ζοῦν προκλητικὰ καὶ ἀμετανόητα ὡς ὁμοφυλόφιλοι, ὅσους προπαγανδίζουν τὴν ὁμοφυλοφιλία, ὅσους θέλουν τελικὰ νὰ σοδομοποιήσουν τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία»). Οι παρούσες εκφράσεις στοχοποιούν τα μέλη της έξω-ομάδας ως παραβάτες της ηθικής τάξης που θέτουν σε κίνδυνο την ελληνική κοινωνία. Καθίσταται λοιπόν εμφανές πως η χρήση της γλώσσας μπορεί να ενισχύσει τις κοινωνικές ανισότητες και να εξυπηρετήσει εξουσιαστικές δομές

(Fairclough, 2003). Έτσι, οι μοναχοί κατασκευάζοντας για τον εαυτό τους την ταυτότητα του φύλακα των χρηστών ηθών που αναλαμβάνει δράση σε καταστάσεις κινδύνου προσπαθούν να νομιμοποιήσουν τις θέσεις τους και να συγκαλύψουν τη ρητορική μίσους που ασκούν προωθώντας τα θρησκευτικά και πνευματικά τους καθήκοντα.

Όπως συζητήθηκε και παραπάνω, στην ανάλυση των κειμένων παρατηρείται η ρητορική μίσους ως ένα συνεχές, το οποίο ξεκινά από πιο συγκαλυμμένες μορφές, όπως διαπιστώνεται στο πρώτο υπό ανάλυση κείμενο της Ιεράς Συνόδου. Στο δεύτερο υπό ανάλυση κείμενο των μοναχών η ένταση της ρητορικής μίσους αυξάνεται αισθητά, ενώ η κορύφωσή της παρατηρείται στο τρίτο κείμενο.

Στο τρίτο προς ανάλυση κείμενο, ο δημιουργός, ο πρώην μητροπολίτης Αμβρόσιος, οικοδομεί για τον εαυτό του την ταυτότητα του αφοσιωμένου και ταπεινού πιστού, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει το κύρος του, τονίζοντας την θέση του στην εκκλησία (ένας ταλαίπωρος εν Χριστῷ Ἀδελφός Σας, ὁ ὁποῖος Χάριτι Θεοῦ ἠνάλωσε τὴν ζωὴν του εἰς τὴν διακονίαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας πρὸς δόξαν Κυρίου, ἥτοι ἀφιέρωσεν ἐξήκοντα τρία (63) ἔτη εἰς τὴν ἱερωσύνην...ἐκ τῶν ὁποίων τὰ τεσσαράκοντα καὶ ὀκτώ (48) εἰς τὴν Ἀρχιερωσύνην). Με τον λόγο του κατασκευάζει μια ταυτότητα θρησκευτική και συνάμα πολιτική, καθώς επιχειρεί να καθορίσει τον τρόπο λειτουργίας της κοινωνίας.

Αρχικά, επιχειρεί να δημιουργήσει κλίμα εχθρότητας και φόβου ανάμεσα στους ακόλουθους της εκκλησίας και στην έξω-ομάδα διακηρύσσοντας την αλλοίωση του ευαγγελίου και την πτώση της ορθοδοξίας από τους κυβερνώντες της Ελλάδας, στους οποίους μάλιστα επιτίθεται λεκτικά αποκαλώντας τους «άθεους και μάγους» («Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας σήμερον εὑρίσκεται ὑπὸ διωγμόν! Ἡ ἁγία Ὁρθοδοξία μας ποδοπατεῖται ὑπὸ Ἀθέων καὶ Μάγων, οἱ ὅποιοι κυβερνοῦν σήμερον τὴν Ἑλλάδα μας!)). Ταυτόχρονα, ο πομπός προβαίνει απροκάλυπτα σε επίθεση κατά των πολιτικών προσώπων που υποστήριζαν το νομοσχέδιο υπέρ του ομοφυλοφιλικού γάμου και κατασκευάζει για τον Πρωθυπουργό και τους βουλευτές την ταυτότητα των εγκληματιών («ἡθικοῦ ἐγκλήματος») που καταπατούν τις ηθικές αξίες. Οι αξιολογικοί αυτοί χαρακτηρισμοί, κατώτερης ηθικής φύσεως, αποτελούν κατάφωρη ρητορική μίσους αποσκοπώντας στην κοινωνική πόλωση. Ο πομπός μάλιστα επιδιώκει να ασκήσει εξουσία και απαιτεί από την Ιερά Σύνοδο να αναλάβει δράση κατά των ίδιων των ομόφυλων ατόμων και των υποστηρικτών τους («Ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν Σας... Κηρύξατε ἐπανάστασιν ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀλλοιώνουν τὸν Νόμον τοῦ Θεοῦ!)) ζητώντας τον αφορισμό και την αποκοπή του Πρωθυπουργού και των βουλευτών από το σώμα της εκκλησίας, γεγονός που συνιστά σκληρή ρητορική μίσους, αφού η έξω-ομάδα δαιμονοποιείται και περιθωριοποιείται («Νά ἀφορίσετε καὶ νά ἀποκόψετε ἀπὸ τὸ Σῶμα

της Όρθοδόξου Εκκλησίας τόν πρωτεργάτην τοῦ ἠθικοῦ ἐγκλήματος Πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος κ. ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΝ καί τούς 175 Βουλευτάς»). Ἐτσι, ἡ κατάχρηση τῆς ἐξουσίας μέσω τοῦ λόγου μπορεῖ νά οδηγήσει σέ κοινωνικό αποκλεισμό συγκεκριμένων ομάδων, ἐνισχύοντας τῆς υπάρχουσες ἀνισότητες (van Dijk, 2012).

Παράλληλα, καθίσταται φανερό καί ἡ ἐκφραση μίσους ἐκ μέρους τοῦ πομποῦ πρὸς τὴν ἴδια τὴν ὁμοφυλοφιλία, ἀφοῦ ἀναφέρεται σέ αὐτὴ ὡς «ἠθικὴ σαπίλα» καί «ἀνηθικότης». Ἡ χρῆση ἀρνητικῶν ἀξιολογικῶν χαρακτηρισμῶν συνιστᾷ ρητορικὴ μίσους, καθὼς στοχεύει στὴν ἠθικὴ υποβάθμιση τῶν ὁμόφυλων ἀτόμων, ἀλλὰ καί στὴν υποκίνηση κοινωνικῆς ἀποδοκιμασίας καί ἀποκλεισμοῦ τοὺς. Ἐπιπλέον, ὁ πομπὸς ἀσκεῖ ἐντονὴ ρητορικὴ μίσους χαρακτηρίζοντας τὸν ὁμοφυλοφιλικὸ γάμο ὡς «ἀνηθικότητα» καί «πορνεία». Ἡ χρῆση τῶν ἀρνητικῶν ἀξιολογικῶν χαρακτηρισμῶν στιγματίζει τὴν ἐν λόγω πρακτικὴ καί ἀποσκοπεῖ στὴ διαίρεση τῆς κοινωνίας καί τὸν ἀποκλεισμό τῆς ἐξω-ομάδας ἐξαιτίας τῆς σεξουαλικῆς τῆς ταυτότητας. Καθίσταται φανερό πὼς τὰ ἐγγενῆ χαρακτηριστικὰ τῶν ἀτόμων ἀποτελοῦν κριτήριον διαφοροποίησης καί περιθωριοποίησης (Cortese, 2006). Μέσα ἀπὸ τὸν παρόντα λόγο, ὁ κ. Ἀμβρόσιος καταχράζεται τὴν ἐξουσία τοῦ καί προβαίνει σέ μιὰ ἀπόπειρα καταστρατήγησης τῶν δικαιωμάτων τῆς ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας καί χειραγώγησης τῶν πολιτικῶν ἀποφάσεων, καλλιεργώντας τὸν φόβο γιὰ κοινωνικὴ περιθωριοποίηση.

Συνολικὰ ἡ ἐρευνα κατέδειξε πὼς ἡ ρητορικὴ μίσους ἐκ μέρους τῆς ἐκκλησίας, ἀπὸ πιο ἡπιες ἕως ἀκραίες μορφές, λειτουργεῖ ὡς μέσο ἀποκλεισμοῦ καί στιγματισμοῦ τῆς ΛΟΑΤΚΙ+ κοινότητας, συμβάλλοντας στὴ συντήρηση καί διαιώνιση τῶν κοινωνικῶν ἀνισοτήτων. Μέσω τῆς ἀνάλυσης τῶν κειμένων καθίσταται σαφές πὼς ὁ ἀπορριπτικὸς καί καταδικαστέος λόγος προωθεῖ τὴ διχόνοια, τὴ μισαλλοδοξία καί τὴν μὴ ἀποδοχὴ τῆς ἐτερότητας, καθὼς ἐνισχύεται ἡ εἰκόνα τοῦ «ἀλλοῦ» ὡς ἀπειλή. Ἡ ἐσω-ομάδα διαχωρίζεται ἀπὸ τὴν ἐξω-ομάδα λόγω ἐγγενῶν χαρακτηριστικῶν καί ιδεολογικῶν πεποιθήσεων μὲ ἀπόρροια τὸν στιγματισμὸ τῆς διαφορετικότητας. Ὁ ὁμοφυλοφιλικὸς γάμος παρουσιάζεται ὡς ἀπειλή γιὰ τὸν παραδοσιακὸ γάμο, τὸν θεσμό τῆς οἰκογένειας, τῆς ἠθικῆς ἀξίας καί ἀρχές. Παράλληλα, ὡς θεσμός μὲ ἰσχυρὴ κοινωνικὴ καί θρησκευτικὴ ἐπιρροή χρησιμοποιεῖ τὴ ρητορικὴ μίσους γιὰ νὰ ἐπηρεάσει νομοθετικὲς ἀποφάσεις. Ἡ ἐσω-ομάδα προβαίνει σέ κατάχρηση ἐξουσίας καί ἐπιχειρεῖ τὴν χειραγώγηση τῶν υποστηρικτῶν τοῦ νομοσχεδίου μέσα ἀπὸ τὴν ἀπειλή καί τὸν φόβο γιὰ θρησκευτικὸ ἀποκλεισμό τοὺς. Μέσα ἀπὸ τῆς ἡπιες καί ἀκραίες μορφές τῆς ρητορικῆς μίσους οἱ δημιουργοὶ τῶν κειμένων κατασκευάζουν στερεοτυπικὲς ταυτότητες, προάγουν τὴν κοινωνικὴ πόλωση καί ὑπονομεύουν ἀνθρώπινα δικαιώματα. Ὁ συναισθηματικὰ φορτισμένος λόγος καί τὰ ἐπιχειρήματα ἠθικοῦ καί θρησκευτικοῦ περιεχομένου ἀποσκοποῦν στὴν δημιουργία ἐνός πλαισίου νομιμοποίησης τοῦ

μίσους και υπονόμευσης της ισότητας όλων των ανθρώπων, καλλιεργώντας αισθήματα φόβου και κινδυνολογίας στο αναγνωστικό κοινό.

Βιβλιογραφικές αναφορές

Ελληνόγλωσση Βιβλιογραφία:

Ασημακόπουλος, Σ. & Σεραφής, Δ. (2020). Ρητορική και λόγος μίσους: Ομοφοβικές τάσεις σε σχόλια αναγνωστών στο διαδίκτυο. Στο Σ. Μπουκάλα & Α.Γ. Στάμου (Επιμ.), *Κριτική Ανάλυση Λόγου: (Από)δομώντας την Ελληνική Πραγματικότητα* (σσ. 589-621). Αθήνα: Νήσος.

Γεωργαλίδου, Μ., & Κανάκης, Κ. (2002). Ανάλυση λόγου. Στο Μ. Λεκάκου & Ν. Τοπιντζή (Επιμ.), *Εισαγωγή στη γλωσσολογία: Θεμελιώδεις έννοιες και βασικοί κλάδοι με έμφαση στην ελληνική γλώσσα*. Gutenberg.

Δενδρινού, Β. (2020). Μελέτη της γλώσσας και (αντι)οικολογική συνείδηση. Στο Σ. Μπουκάλα & Α.Γ. Στάμου (Επιμ.), *Κριτική Ανάλυση Λόγου: (Από)δομώντας την Ελληνική Πραγματικότητα* (σσ. 361-391). Αθήνα: Νήσος.

Κανάκης, Κ. (2012). Κοινωνική διγλωσσία/διμορφία. *Λεξικό γλωσσολογικών όρων του ΚΕΓ*: https://www.greek-language.gr/digitalResources/modern_greek/tools/lexica/glossology_edu/lemma.html?id=141

Λύκου, Χ. (2000). Η Συστημική λειτουργική γραμματική του Μ.Α.Κ. Halliday. Στο *Γλωσσικός Υπολογιστής II*. Θεσσαλονίκη: Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. <http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/articles/print/lykoy/index.htm>

Μιχάλης, Α. (2014). Κριτική ανάλυση λόγου: Δυνατότητες και προβλήματα εφαρμογής στη γλωσσοεκπαιδευτική διαδικασία. Στο Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου: *Ο κριτικός γραμματισμός στη σχολική πράξη* (Επιμ. Γρίβα, Ε., Κουτσογιάννης, Δ., Ντίνας, Κ., Στάμου, Α., Χατζηπαναγιωτίδη, Α. & Χατζησαββίδης, Σ.) Δράμα 1-3 Νοεμβρίου 2013. New London Group. (1996). “A pedagogy of multiliteracies: designing social future.”

Μπέλλα, Σ. (2015). *Πραγματολογία: Από τη γλωσσική επικοινωνία στη γλωσσική διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.

Μπουκάλα, Σ. & Στάμου, Γ. Α. (2020) (Επιμ.), Εισαγωγικό σημείωμα. Στο *Κριτική Ανάλυση Λόγου: (Από)δομώντας την Ελληνική Πραγματικότητα* (σσ. 589-621). Αθήνα: Νήσος.

Στάμου, Α.Γ. (2014). Η κριτική ανάλυση λόγου: Μελετώντας τον ιδεολογικό ρόλο της γλώσσας. Στο Μ. Γεωργαλίδου, Μ. Σηφιανού, Β. Τσάκωνα (Επιμ.), *Ανάλυση λόγου: Θεωρία και εφαρμογές*. Αθήνα: Νήσος.

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

Assimakopoulos, S., Baider, F. H., & Milar, S. (2017). *Online hate speech in the European Union: A discourse analytic perspective*. Springer Nature. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-319-72604-5.pdf?pdf=button>

Assimakopoulos, S., Muskat R. V., Lonneke V. D. P., & Gatt. A. (2020). Annotating for Hate Speech: The MaNeCo corpus and some input from critical discourse analysis. In *Proceedings for the 12th Language Resources and Evaluation Conference*, pp. 5088–5097. Marseille: European Language Resources Association. <https://aclanthology.org/2020.lrec-1.626.pdf>.

Brewer, M. B. (1999). The psychology of prejudice: Ingroup love or outgroup hate? *Journal of Social Issues*, 55(3), 429–444. <https://doi.org/10.1111/0022-4537.00126>

Brown, A. (2017b). What is hate speech? Part 2: Family Resemblances. *Law and Philosophy*, 36(5), 561–613. <https://doi.org/10.1007/s10982-017-9300-x>

Cortese, A. (2006). *Opposing Hate Speech*. Westport CT: Praeger Publishers. https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9780313036675_A23627488/preview-9780313036675_A23627488.pdf

Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse: Textual Analysis for Social Research*. London, New York: Routledge. https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/270695/modfolder/content/0/ii.%20Norman_Fairclough_Analysing_discourse.pdf

Halliday, M. A. K. (1992). The act of meaning. In J. E. Alatis (Ed.), *Language, communication, and social meaning: The Georgetown University Round Table on Languages and Linguistics*. Washington, DC: Georgetown University Press.

Saleem, H. M., Dillon, K. P., Benesch, S., and Ruths, D. (2017). A web of hate: Tackling hateful speech in on-line social spaces. In *Proceedings of the First Workshop on Text Analytics for Cybersecurity and Online Safety at LREC 2016*, Portoroz. European Language Resources Association (ELRA).

Serafis, D., & Assimakopoulos, S. (2024). Zooming in on the study of soft hate speech: An introduction to this special issue. *Critical Discourse Studies*. <https://doi.org/10.1080/17405904.2024.2440863>

Serafis, D. (2022). Unveiling the rationale of soft hate speech in multimodal artefacts : A critical framework. *Journal of Language and Discrimination*, 6(2), 321–346. <https://utppublishing.com/doi/10.1558/jld.22363>

van Dijk, T. A. (2012). *Discourse, power and symbolic elites*. <https://discourses.org/wp-content/uploads/2022/07/Teun-A.-van-Dijk-2012-Discourse-power-and-symbolic-elites.pdf>

Wodak, R. (2011). Critical Discourse Analysis. In Hyland, K. & Paltridge, B. (Eds.), *Continuum Companion to Discourse Analysis*. London: Continuum, 38-53. https://www.researchgate.net/profile/Ruth-Wodak/publication/238105100_DCA_-_Critical_Discourse_Analysis/links/0a85e535bc18f09787000000/DCA-Critical-Discourse-Analysis.pdf

Παράρτημα Α:

1ο κείμενο προς ανάλυση: Η επίσημη εγκύκλιος της Ιεράς Συνόδου της Ελλάδας σχετικά με το νομοσχέδιο υπέρ του έμφυλου γάμου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δ/νσις : Ιωάννου Γενναδίου 14 – 115 21,

Τηλ. 210-72.72.204, Fax 210-72.72.210, e-mail: contact@ecclesia.gr

Πρωτ. 373

Αριθ. Αθήνα, 29 Ιανουαρίου 2024

Διεκπ. 204

Ε Γ Κ Υ Κ Λ Ι Ο Σ 3 0 8 5

Πρός

τό Χριστεπώνυμο Πλήρωμα

τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: *«Εγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος περί τοῦ Γάμου»*

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά,

Ὅπως ἔχετε ἐνημερωθῇ, μόλις πρὶν ἀπὸ λίγες ἡμέρες, δηλαδή τὴν 23ῃ Ἰανουαρίου 2024, συνήλθε ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πού εἶναι ἡ Ἀνωτάτη Ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας, γιὰ νὰ μελετήσῃ τὸ θέμα πού ἀνέκυψε στὶς ἡμέρες μας, δηλαδή τὴν θέσπιση τοῦ «πολιτικοῦ γάμου» τῶν ὁμοφυλοφίλων, μὲ ὅλες τὶς συνέπειες πού ἐπιφέρει αὐτὸ στό οἰκογενειακὸ δίκαιο.

Ἡ Ἱεραρχία συζήτησε ἐπαρκῶς τὸ θέμα αὐτὸ μὲ ὑπευθυνότητα καὶ νηφαλιότητα, ἀποδεικνύοντας γιὰ μιὰ ἀκόμη φορά τὴν ἐνότητά της, καὶ στὴν συνέχεια ὁμόφωνα ἀποφάσισε τὰ δέοντα πού ἔχουν ἀνακοινωθῇ.

Μιὰ ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις πού ἔλαβε εἶναι νὰ ἐνημερώσῃ τὸ πλήρωμά της, τὸ ὁποῖο θέλει νὰ ἀκούσῃ τὶς ἀποφάσεις της καὶ τὶς θέσεις της. Μέσα στό πλαίσιο αὐτό, ἡ Ἱεραρχία ἀπευθύνεται² πρὸς ὅλους ἐσᾶς, γιὰ νὰ διατυπώσῃ τὴν ἀλήθεια γιὰ τὸ σοβαρὸ αὐτὸ θέμα.

1. Τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας, διά μέσου τῶν αἰώνων, εἶναι διπλό, δηλαδή θεολογικό, μέ τό νά ὁμολογῇ τήν πίστη της, ὅπως τήν ἀποκάλυψε ὁ Χριστός καί τήν ἐξῆσαν οἱ Ἅγιοί της, καί ποιμαντικό, μέ τό νά ποιμαίνει τούς ἀνθρώπους στήν κατά Χριστόν ζωή.

Αὐτό τό ἔργο της φαίνεται στήν Ἀγία Γραφή καί στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων, οἱ ὁποῖες θέσπισαν ὅρους γιά τήν ὀρθόδοξη πίστη καί ἱεροῦς κανόνες, πού καθορίζουν τά ὅρια μέσα στά ὁποῖα πρέπει νά κινοῦνται ὅλα τά μέλη της, Κληρικοί, Μοναχοί καί Λαϊκοί.

Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία ποιμαίνει, δηλαδή θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων, ὥστε οἱ Χριστιανοί νά ζοῦν σέ κοινωνία μέ τόν Χριστό καί τούς ἀδελφούς τους, νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν φιλαυτία καί νά ἀναπτυχθῇ ἡ φιλοθεΐα καί ἡ φιλανθρωπία, δηλαδή ἡ ἰδιοτελής, φίλαυτη ἀγάπη νά γίνῃ ἀνιδιοτελής ἀγάπη.

2. Ὁ Θεός ἀγαπᾷ ὅλους τούς ἀνθρώπους, δικαίους καί ἀδίκους, ἀγαθοῦς καί κακοῦς, ἀγίους καί ἁμαρτωλοῦς· αὐτό κάνει καί ἡ Ἐκκλησία. Ἄλλωστε, ἡ Ἐκκλησία εἶναι πνευματικό Νοσοκομεῖο πού θεραπεύει τούς ἀνθρώπους, χωρίς νά ἀποκλείῃ κανέναν, ὅπως δείχνει ἡ παραβολή τοῦ Καλοῦ Σαμαρείτου, τήν ὁποία εἶπε ὁ Χριστός (Λουκ. ι', 30-37). Τό ἴδιο κάνουν καί τά νοσοκομεῖα καί οἱ ἱατροί γιά τίς σωματικές ἀσθένειες. Ὅταν οἱ ἱατροί κάνουν χειρουργικές ἐπεμβάσεις στούς ἀνθρώπους, κανεῖς δέν μπορεῖ νά ἰσχυρισθῇ ὅτι δέν ἔχουν ἀγάπη.

Ἀλλά οἱ ἄνθρωποι ἀνταποκρίνονται διαφορετικά σέ αὐτήν τήν ἀγάπη τῆς Ἐκκλησίας· ἄλλοι τήν ἐπιθυμοῦν καί ἄλλοι ὄχι. Ὁ ἥλιος ἀποστέλλει τίς ἀκτῖνες του σέ ὅλη τήν κτίση, ἄλλοι ὁμως φωτίζονται καί ἄλλοι καίγονται, καί αὐτό ἐξαρτᾶται ἀπό τήν φύση αὐτῶν πού δέχονται τίς ἡλιακές ἀκτῖνες.

Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία ἀγαπᾷ ὅλα τά βαπτισθέντα παιδιά της καί ὅλους τούς ἀνθρώπους πού εἶναι δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, μικροῦς καί μεγάλους, ἀγάμους καί ἐγγάμους, Κληρικούς, Μοναχοῦς καί Λαϊκοῦς, ἐπιστήμονες καί μή, ἄρχοντες καί ἀρχομένους, ἑτεροφύλους καί ὁμοφυλοφίλους, καί ἀσκεῖ τήν φιλάνθρωπη ἀγάπη της, ἀρκεῖ, βέβαια, νά τό θέλουν καί οἱ ἴδιοι καίνα ζοῦν πραγματικά στήν Ἐκκλησία.

3. Ἡ Θεολογία τῆς Ἐκκλησίας γιά τόν Γάμο ἀπορρέει ἀπό τήν Ἀγία Γραφή, τήν διδασκαλία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας καί τήν διάταξη τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου. Στό βιβλίο τῆς Γενέσεως γράφεται: «Καί ἐποίησεν ὁ Θεός τόν ἄνθρωπον, κατ' εἰκόνα Θεοῦ ἐποίησεν αὐτόν, ἄρσεν καί θήλυ ἐποίησεν αὐτούς. Καί εὐλόγησεν αὐτούς λέγων· αὐξάνεσθε καί πληθύνεσθε καί πληρώσατε τήν γῆν καί κατακυριεύσατε αὐτήν καί ἄρχετε τῶν ἰχθύων τῆς θαλάσσης καί τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ

καί πάντων τῶν κτηνῶν καί πάσης τῆς γῆς καί πάντων τῶν ἑρπετῶν τῶν ἐρπόντων ἐπὶ τῆς γῆς» (Γεν., 1, 27-28).

Αὐτό σημαίνει ὅτι «ἡ δυαδικότητα τῶν δύο φύσεων καί ἡ συμπληρωματικότητά τους δέν ἀποτελοῦν κοινωνικές ἐπινοήσεις, ἀλλά παρέχονται ἀπό τόν Θεό»· «ἡ ιερότητα τῆς ἑνώσεως ἀνδρα καί γυναίκας παραπέμπει στήν σχέση τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας»· «ὁ χριστιανικός Γάμος δέν εἶναι ἀπλή συμφωνία συμβίωσης, ἀλλά ἱερό Μυστήριο, διά τοῦ ὁποῖου ὁ ἄνδρας καί ἡ γυναίκα λαμβάνουν τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ γιά νά προχωρήσουν πρὸς τήν θέωσή τους»· «ὁ πατέρας καί ἡ μητέρα εἶναι συστατικά στοιχεῖα τῆς παιδικῆς καί τῆς ἐνήλικης ζωῆς».

Ὅλη ἡ θεολογία τοῦ Γάμου φαίνεται καθαρά στήν ἀκολουθία τοῦ Μυστηρίου τοῦ Γάμου, στά τελούμενα καί τίς εὐχές. Σ' αὐτό τό Μυστήριο ἡ ἑνώση ἀνδρός καί γυναικός ἱερολογεῖται ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μέ τίς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις. Τά ἀποτελέσματα τοῦ ἐν Χριστῷ Γάμου εἶναι ἡ δημιουργία καλῆς συζυγίας καί οἰκογενείας, ἡ γέννηση παιδιῶν, ὡς καρποῦ τῆς ἀγάπης τῶν δύο συζύγων, ἀνδρα καί γυναίκας, καί ἡ σύνδεσή τους μέ τήν ἐκκλησιαστική ζωή. Ἡ μή ὑπαρξη παιδιῶν χωρίς τήν εὐθύνη τῶν συζύγων, δέν διασπᾷ τήν ἐν Χριστῷ συζυγία.

Ἡ χριστιανική παραδοσιακή οἰκογένεια ἀποτελεῖται ἀπό πατέρα, μητέρα καί παιδιά, καί σέ αὐτήν τήν οἰκογένεια τά παιδιά ἀναπτύσσονται, γνωρίζοντας τήν μητρότητα καί τήν πατρότητα πού θά εἶναι ἀπαραίτητα στοιχεῖα στήν μετέπειτα ἐξέλιξή τους.

Ἐξ ἄλλου, ὅπως φαίνεται στό «Εὐχολόγιο» τῆς Ἐκκλησίας, ὑπάρχει σαφέστατη σύνδεση μεταξύ τῶν Μυστηρίων τοῦ Βαπτίσματος, τοῦ Χρίσματος, τοῦ Γάμου, τῆς Ἐξομολογήσεως καί τῆς Θείας Κοινωνίας τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Κάθε διάσπαση αὐτῆς τῆς σύνδεσης δημιουργεῖ ἐκκλησιολογικά προβλήματα.

Ἐπομένως, βαπτίζομαστε καί χριόμαστε γιά νά κοινωνήσουμε τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Γίνεται ὁ Γάμος ὥστε οἱ σύζυγοι καί ἡ οἰκογένεια νά συμμετέχουν στό Μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας καί νά κοινωνοῦν τοῦ Σώματος καί τοῦ Αἵματος τοῦ Χριστοῦ. Κάθε διάσπαση τῆς σχέσεως αὐτῆς τῶν Μυστηρίων συνιστᾷ τήν ἐκκοσμίκευση.

Ἡ Ἐκκλησία βασίζεται σέ αὐτήν τήν Παράδοση, πού δόθηκε ἀπό τόν Θεό στούς Ἁγίους, καί δέν μπορεῖ νά ἀποδεχθῇ κάθε ἄλλη μορφή Γάμου, πολλῶ δέ μᾶλλον τόν λεγόμενο «ὁμοφυλοφιλικό γάμο».

4. Σέ ἓνα εὐνομούμενο Κράτος ἡ Πολιτεία μέ τά συντεταγμένα ὄργανά της ἔχει τήν ἀρμοδιότητα νά καταρτίζει νομοσχέδια καί νά ψηφίζει νόμους, ὥστε στήν κοινωνία νά ὑπάρχει ἐνότητα, εἰρήνη καί ἀγάπη.

Ἡ Ἐκκλησία, ὅμως, εἶναι θεσμός ἀρχαιότατος, ἔχει διαχρονικές παραδόσεις αἰώνων,

συμμετέχει σέ όλες τίς κατά καιρούς δοκιμασίες τοῦ λαοῦ, συνετέλεσε ἀποφασιστικά στήν ἐλευθερία του, ὅπως φαίνεται ἀπό τήν ἱστορία, τήν παλαιότερη καί τήν πρόσφατη, καί πρέπει ὅλοι νά στέκονται μέ σεβασμό, τόν ὁποῖο κατά καιρούς διακηρύσσουν. Ἄλλωστε καί ὅλοι οἱ ἄρχοντες, ἐκτός ἀπό μερικές ἐξαιρέσεις, εἶναι δυνάμει καί ἐνεργεία μέλη της. Ἡ Ἐκκλησία οὔτε συμπολιτεύεται οὔτε ἀντιπολιτεύεται, ἀλλά πολιτεύεται κατά Θεόν καί ποιμαίνει ὅλους. Γι' αὐτό καί ἔχει ἰδιαίτερο λόγο πού πρέπει νά γίνεται σεβαστός.

Στό θέμα τοῦ λεγομένου «πολιτικοῦ γάμου τῶν ὁμοφυλοφίλων», ἡ Ἱερά Σύνοδος ὄχι μόνον δέν μπορεῖ νά σιωπήσῃ, ἀλλά πρέπει νά ὁμιλήσῃ, ἀπό ἀγάπη καί φιλανθρωπία σέ ὅλους. Γι' αὐτό ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος στήν πρόσφατη ἀπόφασή της μέ ὁμόφωνο καί ἐνωτικό τρόπο, γιά λόγους τούς ὁποίους αἰτιολόγησε, δήλωσε ὅτι «εἶναι κάθετα ἀντίθετη πρός τό προωθούμενο νομοσχέδιο».

Καί αὕτη ἡ σαφής ἀπόφασή της στηρίζεται στό ὅτι «οἱ ἐμπνευστές τοῦ νομοσχεδίου καί οἱ συνευδοκοῦντες σέ αὐτό προωθοῦν τήν κατάργηση τῆς πατρότητας καί τῆς μητρότητας καί τήν μετατροπή τους σέ οὐδέτερη γονεϊκότητα, τήν ἐξαφάνιση τῶν ρόλων τῶν δύο φύλων μέσα στήν οἰκογένεια καί θέτουν πάνω ἀπό τά συμφέροντα τῶν μελλοντικῶν παιδιῶν τίς σεξουαλικές ἐπιλογές τῶν ὁμοφυλοφίλων ἐνηλίκων».

Ἐπί πλέον, ἡ θέσπιση τῆς «νύιοθεσίας παιδιῶν» «καταδικάζει τά μελλοντικά παιδιά νά μεγαλώνουν χωρίς πατέρα ἢ μητέρα σέ ἓνα περιβάλλον σύγχυσης τῶν γονεϊκῶν ρόλων», αφήνοντας δέ ἀνοιχτό παράθυρο γιά τήν λεγόμενη παρένθετη κύηση, πού θά δώσῃ κίνητρα γιά τήν ἐκμετάλλευση τῶν γυναικῶν» καί ἀλλοίωση τοῦ ἱεροῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας.

Ὅλα αὐτά ἡ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία πρέπει νά ἐκφράζῃ τό θέλημα τοῦ Θεοῦ καί νά καθοδηγῇ ὀρθόδοξα τά μέλη της, δέν μπορεῖ νά τά ἀποδεχθῇ, διότι διαφορετικά θά προδώσῃ τήν ἀποστολή της. Καί τό κάνει αὐτό ὄχι μόνον ἀπό ἀγάπη στά μέλη της, ἀλλά ἀπό ἀγάπη καί στήν ἴδια τήν Πολιτεία καί τούς θεσμούς της, ὥστε νά προσφέρουν στήν κοινωνία καί νά συντελοῦν στήν ἐνότητά της.

Ἀποδεχόμεστε, βέβαια, τά δικαιώματα τῶν ἀνθρώπων τά ὁποῖα κινοῦνται σέ ἐπιτρεπτά ὅρια, σέ συνδυασμό μέ τίς ὑποχρεώσεις τους, ἀλλά ἡ νομιμοποίηση τοῦ ἀπολύτου «δικαιωματισμοῦ», πού εἶναι θεοποίηση τῶν δικαιωμάτων, προκαλεῖ τήν ἴδια τήν κοινωνία.

5. Ἡ Ἐκκλησία ἐνδιαφέρεται γιά τήν οἰκογένεια, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό κύτταρο τῆς Ἐκκλησίας, τῆς κοινωνίας καί τοῦ Ἔθνους. Σέ αὐτό πρέπει νά συντείνῃ καί ἡ Πολιτεία, ὅπως δια-

λαμβάνεται στό ισχύον Σύνταγμα ὅτι «ή οἰκογένεια ὡς θεμέλιο τῆς συντήρησης καί προαγωγῆς τοῦ Ἔθνους, καθὼς καί ὁ Γάμος, ἡ μητρότητα καί ἡ παιδική ἡλικία τελοῦν ὑπὸ τὴν προστασία τοῦ Κράτους» (ἄρ. 21).

Σύμφωνα δέ μέ τόν Καταστατικό Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πού εἶναι νόμος τοῦ Κράτους (590/1977), «ή Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος συνεργάζεται μετά τῆς Πολιτείας, προκειμένου περί θεμάτων κοινοῦ ἐνδιαφέροντος ὡς... τῆς ἐξυψώσεως τοῦ θεσμοῦ τοῦ γάμου καί τῆς οἰκογενείας» (ἄρ. 2).

Ἔτσι, προτρέπουμε τὴν Πολιτεία νά προβῇ στὴν ἀντιμετώπιση τοῦ Δημογραφικοῦ προβλήματος «πού ἐξελίσσεται σέ βόμβα ἔτοιμη νά ἐκραγεῖ» καί εἶναι τό κατ' ἐξοχὴν ἐθνικὸ θέμα τῆς ἐποχῆς μας, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπίλυση ὑπονομεύεται ἀπὸ τό πρὸς ψήφιση νομοσχέδιο, καί τὴν καλοῦμε νά ὑποστηρίξη τίς πολύτεκνες οἰκογένειες πού προσφέρουν πολλὰ στὴν κοινωνία καί τό Ἔθνος.

Ὅλα τά ἀνωτέρω ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνακοινώνει σέ ὅλα τά μέλη της «μέ αἶσθημα ποιμαντικῆς εὐθύνης καί ἀγάπης», διότι ὄχι μόνο ὁ λεγόμενος «γάμος τῶν ὁμοφυλοφίλων» εἶναι ἀνατροπὴ τοῦ Χριστιανικοῦ Γάμου καί τοῦ θεσμοῦ τῆς πατροπαράδοτης ἐλληνικῆς οἰκογενείας, ἀλλάζοντας τό πρότυπό της, ἀλλὰ καί διότι ἡ ὁμοφυλοφιλία ἔχει καταδικαστῇ ἀπὸ τὴν σύνολη ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τόν Ἀπόστολο Παῦλο (Ρωμ. α', 24-32), καί ἀντιμετωπίζεται μέ τὴν μετάνοια, ἡ ὁποία εἶναι ἀλλαγὴ τρόπου ζωῆς.

Ἐννοεῖται, βέβαια, ὅτι ὑφίσταται ἡ βασικὴ ἀρχὴ ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἐκκλησία καταδικάζει τὴν κάθε ἁμαρτία ὡς ἀπομάκρυνση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τό Φῶς καί τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, συγχρόνως ἀγαπᾷ τόν κάθε ἁμαρτωλό, διότι καί αὐτός ἔχει τό «κατ' εἰκόνα Θεοῦ» καί μπορεῖ νά φθάσῃ στό «καθ' ὁμοίωσιν», ἐάν συνεργήσῃ στὴν Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Αὐτόν τόν ὑπεύθυνο λόγο ἀπευθύνει ἡ Ἱερά Σύνοδος σέ σᾶς, τοὺς εὐλογημένους Χριστιανούς, τά μέλη της, καί σέ ὅλους ὅσοι ἀναμένουν τόν λόγο της, διότι ἡ Ἐκκλησία «ἀληθεύει ἐν ἀγάπῃ» (Ἐφ. δ', 15) καί «ἀγαπᾷ ἐν ἀληθείᾳ» (Β' Ἰω. α', 1).

† Ὁ Ἀθηνῶν **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**, Πρόεδρος

† Ὁ Καρυστίας καί Σκύρου Σεραφεῖμ

† Ὁ Μονεμβασίας καί Σπάρτης Εὐστάθιος

† Ὁ Νικαίας Ἀλέξιος

† Ὁ Νικοπόλεως καί Πρεβέζης Χρυσόστομος

† Ὁ Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους καί Ἀρδαμερίου Θεόκλητος

† Ὁ Μαρωνείας καί Κομοτηνῆς Παντελεήμων

† Ὁ Κίτρου καὶ Κατερίνης Γεώργιος

† Ὁ Ἰωαννίνων Μάξιμος

† Ὁ Ἐλασσῶνος Χαρίτων

† Ὁ Θήρας, Ἀμοργοῦ καὶ Νήσων Ἀμφιλόχιος

† Ὁ Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως Νικηφόρος

† Ὁ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας Δαμασκηνός

Ὁ Ἀρχιεραμματαεὺς

Ἀρχιμ. Ἰωάννης Καραμούζης

Ἀκριβὲς Ἀντίγραφον

Ὁ Ἀρχιεραμματαεὺς

Ἀρχιμ. Ἰωάννης Καραμούζης

Παράρτημα Β:

2ο κείμενο προς ανάλυση: Γραπτό κείμενο των μοναχών του Αγίου όρους στο διαδίκτυο

Πατέρες καί αδελφοί,

Άπευθύνουμε τόν ἐν Χριστῷ χαιρετισμό μας στήν Ὁρθόδοξη Σύναξη στήν πόλη τῶν Ἀθηνῶν, ὅπου ὁ Ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος κήρυξε τόν Λόγο τοῦ Θεοῦ, σύμφωνα μέ τόν ὅποιον : «Τοὺς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ Θεὸς τανὺν παραγγέλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν» (Πράξ. Ἀποστ., κεφ.ΙΖ΄, στιχ.30).

Συναχθήκαμε, ἀγωνιζόμενοι τὸν Καλὸν Ἀγῶνα, γιὰ νὰ δηλώσουμε μέ διαύγεια πνεύματος καὶ καθαρότητα συνείδησης τὴν παντελῆ ἀντίθεση καὶ τὴν σθεναρὴ ἀντίστασή μας στήν βδελυκτὴ ἀπόφαση τῆς κάθε κυβέρνησης νὰ νομοθετήσῃ ὑπὲρ τοῦ «γάμου» «υἱοθεσίας» καὶ «τεκνοθεσίας» ὁμοφυλοφίλων ἀνδρῶν (ἄρσενοκοιτῶν, σύμφωνα μέ τὴν ὁρολογία τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου) καὶ ὁμοφυλοφίλων γυναικῶν, ὡς ἄκρον ἄωτον τῆς πνευματικῆς ἐρημώσεως ποὺ ἐπιφέρει ἡ λαίλαπα τῆς Νέας Τάξης Πραγμάτων.

Μία λαίλαπα, ἡ ὁποία ἐδῶ καὶ χρόνια μεθοδικά, ὑποχθόνια καὶ μέ ἐξ ὀλοκλήρου ἀντιχριστιανικούς νόμους ἐγκαθιστᾷ μία μοναδικὴ στήν ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους τυραννία σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα (οἰκονομικά, πολιτικά, πολιτιστικά, ὑγειονομικά, θρησκευτικά), μά κυρίως πνευματικά.

Ἀκούσαμε πρόσφατα τίς διάφορες ἀπόψεις τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας, ἀκόμη καὶ ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς Ἑλλαδικῆς Ἱεραρχίας περὶ τοῦ «δικαιώματος» ἐλεύθερης ἐπιλογῆς τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὸν γενετήσιο προσανατολισμό. Ἕνα «δικαίωμα» τὸ ὁποῖο ἀφ' ἐνὸς τίς προηγούμενες δεκαετίες εἶχε χαρακτηριστεῖ ὡς ψυχοπαθολογικὴ διαταραχὴ ἀπὸ τὴν διεθνή ἐπιστημονικὴ κοινότητα, καὶ ἀφ' ἑτέρου ὡς ἡ πιὸ εὐφάμαρτη καὶ φρικτὴ διαστροφή τοῦ μεταπτωτικοῦ ἀνθρώπου σύμφωνα μέ τὴν Ἁγία Γραφὴ καὶ τοὺς Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Μίας Ἁγίας Ἀποστολικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Ἀπλὰ μᾶς ἀποκρύπτουν τὸν ἀπώτερο δόλιο σκοπὸ τους : ἀφοῦ ἀναβαθμίσουν τὸ περιβόητο «σύμφωνο ἐλεύθερης συμβίωσης» (τὸ ὁποῖο καλύπτει νομικῶς κληρονομικά, ἀσφαλιστικά καὶ

λοιπὰ κοινωνικά δικαιώματα μεταξύ τῶν συμβαλλομένων) σὲ πλήρη γάμο –μὲ τὴν ἡπια ἀντιμετώπιση τῆς Ἱεραρχίας-, ἀνοίγουν τὴν κερκόπορτα τῆς υἰοθεσίας καὶ τεκνοθεσίας τέκνων (τὸ δὲ τελευταῖο πραγματοποιεῖται μὲ τὴν ἐμπλοκὴ παρένθετης μητέρας)!!!

Πατέρες καὶ ἀδελφοί,

Οἱ ὑπερασπιστὲς τῆς ἐν λόγῳ ἀντιεκκλησιαστικῆς καὶ ἀντιεθνικῆς στάσεως ὑπὲρ τῆς διαστροφῆς συμπεριφέρονται ὑπεροπτικὰ καὶ ἀλλαζονικά. Ἀντιθέτως, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν ἐκδικεῖται, οὔτε ἀνταποδίδει ὕβρι στὴν ὕβρι, λάσπη στὴν λάσπη, βία στὴ βία. Ἀλλὰ καὶ δὲν ἀνέχεται πάνω της κάθετι βρωμερό, διεστραμμένο καὶ κατ' οὐσίαν βέβηλο, ὁμολογῶντας πάντα τὴν Ἀλήθεια.

Βουλευτὲς τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοβουλίου,

Ποιὸς σᾶς εἶπε, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία τοῦ Τρισυποστάτου Θεοῦ ἡμῶν ἀναγνωρίζει «δικαίωμα» στὴ διαστροφή; Ὅχι μόνο τὸ καυτηριάζει, ἀλλὰ καὶ ἀποκόπτει- ἀφορίζει ὅλους τοὺς ἀμετανόητους τύπους, ποὺ αὐτοπροσδιορίζονται ἐλευθέρᾳ βουλήσει ὡς ὁμοφυλόφιλοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς προστάτες καὶ προωθητὲς αὐτῶν!

Αὐτὸ καυτηριάζει τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἀποστόλου Παύλου στὴν πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολή: «αἱ τε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἄρσενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὁρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι....» (Ρωμ.κεφ.Α΄, στιχ.26-27). Ὅχι ἀπλῶς πενθεῖ ἡ Ἐκκλησία γιὰ τὴ διαστροφή, ὅχι μόνο ὀφείλει νὰ χτυπήσῃ πένθιμα τὶς καμπάνες, γιατί βρέθηκαν κόμματα καὶ βουλευτὲς νὰ προτείνουν νομιμοποίηση «γάμου» μεταξύ ὁμοφυλοφίλων, ἀλλὰ καὶ ὀφείλει νὰ ἀφορίσῃ ἀμέσως ὅσους θεωρητικὰ ὑποστηρίζουν τὴν ὁμοφυλοφιλία, ὅσους ζοῦν προκλητικὰ καὶ ἀμετανόητα ὡς ὁμοφυλόφιλοι, ὅσους προπαγανδίζουν τὴν ὁμοφυλοφιλία, ὅσους θέλουν τελικὰ νὰ σοδομοποιήσουν τὴν ἐλληνικὴ κοινωνία.....

Παράρτημα Γ:

3ο κείμενο προς ανάλυση: Αναρτημένη ανοιχτή επιστολή στο διαδίκτυο του κ. Αμβρόσιου πρώην Μητροπολίτη Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κατά του νόμου των ομόφυλων ζευγαριών⁴

Αΐγιον, 1η Μαρτίου 2024

**ΑΝΟΙΚΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΣΥΝΟΔΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΗΣ 167ης ΣΥΝΟΔΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ**

Μακαριώτατε Ἄγιε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Συνοδικοί Σύεδροι,

Ἐπιτρέψατε εἰς ἓνα γεγηρακότα ἤδη ἐν Χριστῷ Ἀδελφόν Σας, ὁ ὁποῖος μετὰ περισσῆς ἀγωνίας παρακολουθεῖ τὰ συμβαίνοντα σήμερον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν, νά ὑψώσῃ φωνήν διαμαρτυρίας καί νά παρακαλέσῃ Ὑμᾶς διὰ τὰ καθ' Ὑμᾶς.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας σήμερον εὐρίσκεται ὑπὸ διωγμόν! Ἡ ἁγία Ὁρθοδοξία μας ποδοπατεῖται ὑπὸ Ἀθέων καί Μάγων, οἱ ὁποῖοι κυβερνοῦν σήμερον τὴν Ἑλλάδα μας! Τό ἱερόν Εὐαγγέλιον ἀλλοιοῦται! Ὁ Νόμος τοῦ Θεοῦ κατακρεουργεῖται! Ἡ Ἠθικὴ Διδασκαλία τοῦ Εὐαγγελίου ρίπτεται εἰς τόν κάλαθον τῶν ἀχρήστων! Ἡ ἠθικὴ σαπίλα προβάλλεται μέ ὑπερηφάνειαν, ἡ δέ ἀνηθικότης νομιμοποιεῖται εἰς τὴν σύγχρονον Ἑλληνικὴν Κοινωνίαν! Ἡ συνείδησις τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας τέκνων διεγείρεται!

Μακαριώτατε Ἄγιε Πρόεδρε,
Σεβασμιώτατοι Ἄγιοι Συνοδικοί Σύεδροι,

⁴ (<https://www.ekklisiaonline.gr/nea/prin-ligo-amvrosios-se-ekklisia-aforiste-tora-ton-prothypourgo-ke-osous-psifisan-ton-demoniko-nomo/>)

Ἐπειτα καί ἀπό αὐτό τό σημεῖον τοῦ Οὐρανοῦ ἓνας ταλαίπωρος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός Σας, ὁ ὁποῖος Χάριτι Θεοῦ ἠνάλωσε τήν ζωήν του εἰς τήν διακονίαν τῆς Μητροῦς Ἐκκλησίας πρὸς δόξαν Κυρίου, ἥτοι ἀφιέρωσεν ἐξήκοντα τρία (63) ἔτη εἰς τήν ἱερωσύνην (1961-2024), ἐκ τῶν ὁποίων τά τεσσαράκοντα καί ὀκτώ (48) εἰς τήν Ἀρχιερωσύνην (1976-2024), γονυπετής ὑποκλίνεται ἐνώπιόν Ὑμῶν καί Σᾶς καθικετεύει: Ἀναλάβετε τήν πανοπλίαν Σας καί

ΠΡΩΤΟΝ: Κηρύξατε ἐπανάστασιν ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀλλοιώνουν τόν Νόμον τοῦ Θεοῦ! Ἐναντίον ὅλων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἀναγνωρίζουν ὡς ΚΑΝΟΝΙΚΟΝ ΚΑΙ ΝΟΜΙΜΟΝ ΤΡΟΠΟΝ ΖΩΗΣ τήν ζευξίν, τήν ἔνωσιν καί συμβίωσιν, δηλ. τόν Γάμον, μεταξύ δύο ἀνδρῶν ἢ δύο γυναικῶν, ἥτοι ἀναγνωρίζουν καί ἐπιβραβεύουν τήν ἀνηθικότητα καί τήν πορνείαν!

ΔΕΥΤΕΡΟΝ: Να καταδικάσετε τήν παρένθετον μητρότητα, καί

ΤΡΙΤΟΝ: Νά ἀφορίσετε καί νά ἀποκόψετε ἀπό τό Σῶμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τόν πρωτεργάτην τοῦ ἡθικοῦ ἐγκλήματος Πρωθυπουργόν τῆς Ἑλλάδος κ. ΚΥΡΙΑΚΟΝ ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΝ καί τούς 175 Βουλευτάς τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, οἵτινες ἐψήφισαν τόν δαιμονικόν αὐτόν Νόμον περί νομιμοποιήσεως τοῦ Γάμου τῶν Gay!

Ὡς Παράρτημα Σᾶς παραθέτω τά ὀνόματα ὅλων αὐτῶν τῶν δολοφόνων τοῦ Ἠθικοῦ Νόμου τοῦ Εὐαγγελίου, δηλ. τῶν ψηφισάντων τόν Νόμον περί ἀναγνωρίσεως τοῦ Γάμου τῶν Ὀμοφυλοφίλων. (24)

Ἐν κατακλείδι, σημειώσατε, παρακαλῶ, ὅτι ἀπευθύνομαι πρὸς Ὑμᾶς σήμερον διά τῆς παρούσης ἀνοικτῆς ἐπιστολῆς, πειθαρχῶν καί ὑπέικων εἰς τήν ἐντολήν τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρός ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὅτι «τά δημοσίως λεγόμενα καί πραττόμενα, δημοσίως καί νά ἐλέγχωνται» (25).

Ἐπί δε τούτοις διατελῶ

Ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ Ἀδελφός

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

+ Ο πρῶην ΚΑΛΑΒΡΥΤΩΝ ΚΑΙ ΑΙΓΙΑΛΕΙΑΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ